



BAÅKENT ÜNİVERSİTESİ
STRATEJİK ARAÅTIRMALAR MERKEZİ



KANAL B

ORTAK PROGRAMLARI

TÜM YÖNLERİYLE TERÖR

Yayına Hazırlayan
Dr. Ahmet Zeki Bulunç

ISBN: 978-975-8571-34-5

Mayıs 2009

**TÜM YÖNLERİYLE TERÖR
(BİRİNCİ PROGRAM)**

3 Mayıs 2009

PROGRAM SUNUCUSU

METİN KAYIHAN

Kanal B Haber Müdürü

KATILIMCILAR

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU

Başkent Üniversitesi

Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü

Doç. Dr. CELALETTİN YAVUZ

TÜRKSAM Başkan Yardımcısı

E. Org. Dr. EDİP BAŞER

Yeditepe Üniversitesi Öğretim Görevlisi

E. Tümğ. ARMAĞAN KULOĞLU

ORSAM Başdanışmanı

Beykent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar

Merkezi Danışmanı

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK

Ankara Üniversitesi

Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı

Politik Psikoloji Derneği Başkanı

ERCAN ÇİTLİOĞLU

Bahçeşehir Üniversitesi

Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü

Tarih: 3 Mayıs 2009

Saat: 11.00

Yer: Kanal B Stüdyosu

METİN KAYIHAN (Kanal B Haber Müdürü)- Kanal B'den iyi pazarlar.

Sayın seyirciler; artan saldırılar, suikast girişimleri ve annelerin, babaların feryatları. Bugün yeniden tırmanan terörü konuşacağız. Terörün geldiği noktayı, ne yapılması gerektiğini uzmanlarla değerlendireceğiz.

Ben önce sizlere konuklarımı tanıtayım: Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü Prof. Dr. Abdülkadir Varoğlu, Ankara Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı ve Politik Psikoloji Derneği Başkanı Prof. Dr. Abdülkadir Çevik, Ortadoğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) ve Beykent Üniversitesi Başdanışmanı Sayın E. Tümgeneral Armağan Kuloğlu, TÜRKSAM Başkan Yardımcısı Doç. Dr. Celalettin Yavuz, Yeditepe Üniversitesi'nden E. Orgeneral Dr. Edip Başer. Bir de telefon konuşumuz olacak; Ercan Çitlioğlu Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı. Hepinize hoş geldiniz diyorum.

Konu uzun, konu derin o yüzden de "programa hazırlanırken, neresinden başlamalıyım?" noktasında çok tereddüt geçirdim. Niye buraya geldiği, ele alsak, devam ettirsek, saatler, hatta günler sürecektir. O yüzden, uygun görürseniz, terörün şu anki içinde bulunduğu ve şu an geldiğimiz noktayı konuşalım ve Sayın Varoğlu sizden başlayalım efendim.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU (Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)- Teşekkürler.

Geçtiğimiz hafta kaybettiğimiz şehitlerimize tanrıdan rahmet ve yakınlarına başsağlığı diliyorum. Türkiye, özellikle son 25 yıldır sürekli bir gerilme, gevşeme yapısı içerisinde hayatını sürdüren bir ülkeye dönüştü. Tabii terörle ilgili değerlendirme yaparken, olayın kuramsal yanına bakmakta yarar var.

Aslında terör dünya için, insanlık için yeni bir şey değil, ama sürekli çehre değiştirerek, doğası gereği geliyor ve ülkemizde de 1984'ten itibaren çok yoğun bir şekilde yaşanan bir süreç. Tabii, bu arada önemli kırılma noktalarından birisi 11 Eylül olaylarıyla birlikte dünya, terörün sadece yerel olarak yaşanan, Türkiye'ye özgü bir sorun olmadığını keşfetti ve bu yönde daha farklı değerlendirmeler ve yaklaşımlar gelişmeye başladı.

Ülkemizin genel yaşadığı süreci çok kısaca ifade etmek gerekirse, aslında yapılan çeşitli analizler 1984-85'ten itibaren beşer yıllık dilimlerde ele alınabileceğini gösteriyor. Bunlardan 1985-90 arasında bir silahlı propaganda ve gelişim dönemi var. 1990-95'te terör örgütünün büyümesi söz konusu. Sonra 1995-2000'de bir düşüş, küçülme söz konusu. 2000-2005 arasında

çeşitli bireysel veya ara sıra ortaya çıkan gelişmelere rağmen bir marjinalleşme söz konusu, ama 2005-2009 arasında açıkçası bir yeniden düzenlenme, farklılaşma ve hatta o ifadeyi özellikle kullanmak istiyorum, terör örgütünün “asimetrik tehdit” anlamında ele alınması gerekirken sürecin parçası olabilme iddiası var.

Bu yapı içerisinde baktığımızda, aslında terör örgütünün kendine özgü tanımladığı birtakım aşamalar var. Marksist söylemden gelen stratejik savunma sonrası, stratejik dengenin kurulması ve benzeri. Ancak, bunun dışında birtakım gelişmeler de söz konusu. Çünkü terör örgütü, stratejisini başlangıçtan itibaren ortaya koyduğu hedef doğrultusunu asla değiştirmiyor. Yani, bölücü terör örgütü olarak, ülkenin bölünmesine dönük iddiasını sürdürüyor.

Bu arada bu iddiasını değiştirmemesine karşılık, taktik düzeyde uyguladığı önlemleri, uyguladığı birtakım faaliyetlerde değişiklikler yapabiliyor. Bu, tabii tamamen asimetrinin ortaya çıkardığı avantajı kullanmak biçiminde gerçekleşiyor; vur-kaç taktikleriyle gerçekleşiyor.

Burada tabii, önemli noktalardan birisi de geleneksel bir çatışma söz konusu olmadığı için, ahlâk ve benzeri birtakım ilkelerden bahsetmek pek söz konusu olamıyor.

Bu çerçevede ele alınca, şunu da söylemek mümkün: Terör örgütü aslında amacını değiştirmedeği gibi, yöntemlerinde meydana getirdiği küçük değişikliklerle bildiği istikâmette devam ediyor. Peki, biz niye bazı konularda farklı algılamalarla karşı karşıya kalabiliyoruz? Ben geçenlerde, Aktütün baskınından sonra yaşanan ve söylenenleri şöyle bir tekrar geriye doğru inceledim. Açıkçası, biz reaktif bir yapıda davranıyoruz. Ülkemizin güvenlik kuvvetleri terörle başa çıkma konusunda inanılmaz mesafe kat ediyor ve öğrenme kapasitesine sahip. Çok değişik boyutlarda, teknolojiyle, birtakım diğer taktik ve teknikleriyle.

Biz terörü algılama konusunda toplumsal anlamda bir genel anlayış geliştiremiyoruz. Hep reaktif birtakım tepkiler gösteriyoruz; yani bir şey geliyor, biz buna karşı reaksiyon ve olabileceklere ilişkin birtakım değerlendirmeler yapmaya çalışıyoruz. Son zamanda ortaya çıkan birtakım gelişmeleri şöyle kısaca gözden geçirin, mesela terör örgütü taşeronunu, niteliğini değiştirme eğilimine girdi. DHKP-C'yi kullanıyordu. Sonra bu birazcık PKK'nın holdingleştiğini de gösteriyor. İşletmecilik literatüründe bu vardır. Dışarıdan temin yerine, kendi teşkilatını, örgütünü kurma eğilimi. Karargâh örgütü, devrimci karargâh örgütü gibi yapılanmaya gidiyor.

Bu tabii, bizim Türkiye Cumhuriyeti olarak algılayıp, önceden birtakım önlemler almamız gereken bir gelişme. Öte yandan bakıyoruz ki, kaç gündür gazetelerde terör örgütünün asla hedef değiştirmedini ortaya koyan, bir aftan bahsediliyor, affın kapsamından bahsediliyor.

METİN KAYIHAN- Onun af bölümüne daha sonra gireceğiz. Ben hemen Sayın Yavuz'a dönmek istiyorum. Çünkü o bir konferansa yetişecek, buradan ayrılacak. Terörle ilgili ne değişti? Yani, Irak'ın kuzeyinde yeni bir yapılanma ya da rollerde bir değişim mi oldu? Sayın Varoğlu'nun ortaya koyduğu bir şey var. *"Amacını değiştirmede ve yöntemde de çok büyük bir değişiklik yok aslında"* diyor. Peki, değişen ne?

Doç. Dr. CELALETTİN YAVUZ (TÜRKSAM Başkan Yardımcısı)- Amaç dediğimiz zaman, bölücülük, ayrı bir devlet kurmak. Türkiye Cumhuriyeti'nden topraklar koparmak suretiyle ayrı bir devlet kurma olayı var.

Ben şimdi, sorunuza cevap vermeden önce şu anda PKK'nın Türk güvenlik güçlerine verdirmiş olduğu şehitlerle ilgili rakamlardan bahsetmek istiyorum. Şu anda son olayla birlikte, 29 Nisan 2009 olayıyla birlikte 6105 şehide ulaştık. Bu, 1984 yılında, daha dün gibi hatırlıyorum ben o zaman Denizi Kuvvetleri'nde genç bir kurmay yüzbaşydım ve Kuvvet Komutanı Zahit Atakan'ın Milli Güvenlik Kurulu toplantılarının bir yıl boyunca dosyasını ben hazırlamıştım. Bu olay çıktığı zaman, sonbahar 1984'te hiç de böyle bir noktalara geleceği kimsenin aklına gelmiyordu. Hatta hatırlarsanız, dönemin Başbakanı Özal, *"üç beş tane baldırı çıplak"* diye bir şey söylemişti.

Oradan nerelere geldik? Baktığımız zaman, 6105 şehit var. Bunu özellikle birkaç rakamla belirtmek istiyorum: 1999'da 203'e düşmüş. En şiddetli olduğu zaman, 1994'te 1077, buna karşılık 1999'da 203, Öcalan'ın yakalanışı 2000'de 22, 2001'de 20, 2002'de 10 neredeyse minimize olmuş. Sonra 2003'ten itibaren artış var. O yıl 20 şehit, yani Irak'a Amerika'nın müdahalesiyle birlikte. 2005'te 68, 2005'te 103, 2006'da 131, 2007'de 162, 2008'de 171, 2009 Ocak 1'den itibaren de toplam 23 kişi olmuş.

Böyle bir noktada 2002'de minimize edilmişti dedik. Öcalan yakalandıktan sonra özellikle hatırlarsanız o zamanlar dağdakilerin önemli bir kısmı teslim olmuştu; bir kısmı Irak'ın kuzeyinde kalmıştı. Ancak, Amerika'nın Irak müdahalesiyle birlikte yeni bir durum ortaya çıktı. Bu durum neydi? Her ne kadar liderleri başlarında değilse bile yeniden bir umut ışığı, Irak'ın kuzeyinde kurulacak bir devletle ilgili. Yani, son 25-30 seneye baktığımız zaman, adını da koyalım, ayrı bir "Kürt devleti" kurmak isteyen kimler vardı dediğimiz zaman, sahnede üç kişiyi görüyoruz. KYP ve KDP liderleri Talabani ve Barzani ve PKK'nın elebaşısı Abdullah Öcalan.

Şimdi, bu geçen süre içerisinde baktığımızda, her ne kadar Talabani ve Barzani de inişli-çıkışlı grafikler çizmişlerse de, yani kendi gelişmeleriyle ilgili inişler-çıkışlar olmuşsa da, bugün geldiğimiz noktaya baktığımız zaman, bir tanesi Irak'ın Cumhurbaşkanı, birisi de Irak'ın Kuzey Yönetiminin Başkanı, kim ne derse desin.

Bir diğeri üçüncüsü; İmralı'da. Böyle olunca, Hocam psikolog olarak daha iyi bilir; psikolojik olarak bu üçüncü grubun bunu kabulde zorlanacaklarını düşünüyorum. Özellikle de Irak'taki son gelişmeler dikkate alındığı zaman, Amerika Birleşik Devletleri çekilirken, Irak'ın kuzeyinde kurulması düşünülen devletle ilgili düşünceler yeniden başka bir bahara kaldı. O kaldığı gibi, onunla birlikte Irak Kuzey Yönetiminin PKK terör örgütüne yapmış olduğu desteğin de artık kalmadığını, en azından azaldığını görüyoruz.

Bu konuda da Amerika Birleşik Devletleri'nin son aylarda sadece istihbarat desteği değil, Irak'ın Kuzey Yönetimine bu konuda da "ben buradan çekiliyorum, ben çekildikten sonra, Irak'ın istikrarı ve sizlerin istikrarı için güveneceğiniz, sığınabileceğiniz en güvenli liman gene Türkiye" demiştir.

Dolayısıyla Irak Kuzey Yönetimi'nin Türkiye ile iyi geçinme mecburiyeti vardır. Böyle olunca da Türkiye'nin istekleri bellidir. Irak'ın kuzeyinde yuvalanan PKK terör örgütünü destekleme, hatta onu söndürmede bana yardımcı ol. Yardımcı olacaklarını zannetmiyorum, olmayacaklardır. Yani, daha iki yıl önce "Türkiye'ye verecek bir kedimiz bile yok" diyen Talabani tutup da bugün bunları vermez. Verirse, kendi içerisinde parçalanmalar, bölünmeler olabilir; ama destek de vermesi yeterlidir.

Bu noktaya geldiğimizde, bir cümleyle bitiriyorum konuşmanın özünü. PKK lideri şu anda "Ben İmralı'dayım, ben bu dava uğruna o kadar çalıştığım halde buradayım, benim burada olmamam lazım" diyor. Kardeşi Osman Öcalan bir gazeteciyle bir röportaj yapmış: "Af çıktığında, Türkiye'ye dönüp, siyaset yapmak istiyorum" diyor. Yapılacak siyaset belli. Yani, kesinlikle bir bölünme veya Anayasada şu anda Türk kamuoyunun hiç kabul edemeyeceği ölçüde başka isteklerde bulunuyor olabilir.

İsterseniz şimdilik burada keseyim, gene devam ederim.

METİN KAYIHAN- İstanbul'a döneyim. Sayın Başer birinci bölümdeki söylediklerimizi sanıyorum sonuna kadar dinlediniz, çünkü ben sizi orada not alırken de gördüm. Şu anki terörün geldiği nokta konusunda siz neler söyleyeceksiniz efendim?

E. Org. Dr. EDİP BAŞER (Yeditepe Üniversitesi Öğretim Görevlisi)- Efendim, terörün geldiği nokta konusunda arkadaşlarımla tabii ifadelerine katılıyorum. Özellikle, Sayın Varoğlu'nun "*toplumsal tepki*" konusundaki ifadesi bana göre fevkalade önemlidir. Terörün gelişmesinde ve bugünlere gelmesinde önemli etkenlerden birisi olarak değerlendirdiğim için, onun altını çizmek istiyorum. İkincisi de; Irak'ın işgaliyle, yani 2003'ten itibaren terör örgütünün marjinal hale gelmişken, yeniden toparlanıp, yeniden güçlü bir terör unsuru olarak karşımıza çıkmasını sağlayan faktörün Amerika Birleşik Devletleri'nin bu bölgedeki temel politikası olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Amerika Birleşik Devletleri, başlangıçta Irak'ta yapmaması gereken bir yanlış yapmış ve Irak işgal harekâtını maalesef oradaki bir etnik gruba dayandırmaya çalışmıştır; yani bir etnik grubu yanına alıp, diğerlerine karşı bir harekât görüntüsü vermiştir. Dolayısıyla da Irak işgali, Irak harekâtı böylesine kanlı, böylesine Irak halkı için fevkalade pahalıya mal olan bir harekât olmuştur.

Bu arada tabii ki, bu harekâtın sonucunda Irak'ın kuzeyinde yerleşik PKK terör örgütü de yeniden bir canlanma olanağı bulmuş, yeniden bir unut kazanmış. Az evvel diğer arkadaşımın da ifade ettiği gibi PKK için Irak'ın kuzeyinde meydana gelebilecek gelişmeler konusunda yeni bir umut doğmuş. Eğer PKK terör örgütünün şimdiye kadar ortadan kaldırılması için, Irak'ın kuzeyindeki varlığının sonlandırılması için, müttefikimiz Amerika Birleşik Devletleri üzerine düşeni yapmış olsaydı, yapmaya gönüllü olduğunu en azından göstermiş olsaydı dahi, PKK terör örgütünün bugün gelmiş olduğu yeniden canlanma aşamasına gelemeyeceğini ben değerlendiriyorum. Oysa Irak'ta bütün her şey aşağı yukarı Amerika Birleşik Devletleri'nin elindeydi. Irak'ın kuzeyindeki yönetimin PKK'yı desteklemesi, Amerika Birleşik Devletleri tarafından baskı uygulanarak ortadan kaldırılabilirdi, sonlandırılabilirdi. Bütün bunlar yapılmamıştır. Dolayısıyla, bugün geldiğimiz aşamada maalesef örgüt yeniden can yakan ve kitle halinde can yakan bir hale gelmiştir.

Bu elbette örgütün çok güçlü olduğunu gösteren emare değildir. Onu da hemen işaret etmek istiyorum. Bu, terörün kendi özünde olan niteliklerinden bir tanesidir. Az evvel Varoğlu da ifade etti. Terör, ahlâki hiçbir sınırlaması olmayan bir eylem türüdür. Dolayısıyla, böyle bir anlayışla yürütülen terör hareketinde her zaman, her yerde Ankara'da bir çarşıya bomba atılıp, 16 vatandaşımızın katledildiği gibi, buna benzer toplu öldürme olayları, toplu katliamlara rastlamak terörde her zaman mümkündür.

Şimdi, burada tabii terörün bugün bulunduğumuz noktaya yeniden tırmanışında önemli etkenlerden bir diğeri de kanaatimce terörün arkasına bugün konulmuş olduğunu gördüğümüz ve maalesef çok açık bir biçimde de ifade edilmekte olan siyasi destektir. Terör örgütü bir yandan bu siyasi desteği arkasında görmekte, bir yandan da en az bunun kadar önemli olmak kaydıyla, terör örgütü finans kaynakları bakımından herhangi bir sıkıntı yaşamamakta.

Uluslararası ortamda, uluslararası ilişkilerle halledilmesi gereken bu finans sorunu da halen halledilememiştir. PKK halen uyuşturucu, beyaz kadın ticareti, silah ticareti gibi tüm uluslararası suç teşkil eden “örgütlü suç” diye nitelendirilen yasadışı faaliyetlerle kazanmış olduğu kara parayı Avrupa'nın bankalarında, çeşitli yerlerinde aklamak suretiyle, finans bölümlerine aktarmakta ve buradan her türlü silahı, teçhizatı, malzemeyi temin etme imkânını bulabilmektedir.

Soruyu şimdi sormak lazımdır. Bu örgüt, bu kadar kendisiyle mücadele edildi; bu kadar zayıflatıldı, bu kadar tahribata uğradı, buna karşın hâlâ bugün karşımıza oldukça modern silah sistemleriyle çıkıp da katliamlar yapılabiliyorsa, o zaman soru şu olmalı kanaatimce: Bu kadar silahı, bu kadar mühimmatı, bu kadar patlayıcıyı bu örgüt nereden, hangi para ile temin etmektedir? Bunları kesmeden, örgütün etkinliğini de daha evvelki marjinal seviyelere çekmek ve tamamen ortadan kaldırmak kanaatimce kolay olmayacaktır.

Öncelikle bakılması gereken nokta şu: Siyasi kararlılıktır diye düşünüyorum. Sonra finans kaynaklarının kurutulmasıdır diye düşünüyorum ve bir de siyasi desteğin mutlaka bir şekilde sonlandırılmasıdır diye düşünüyorum.

METİN KAYIHAN- Teşekkür ederim efendim.

Sayın Kuloğlu, çok farklı bir noktaya gelmeyi beklemek, zaten terörde de mümkün değil. Çünkü Sayın Başer sıraladı, eğer siyasi desteğini kesmezseniz, finansını kesmezseniz, herhangi bir şey yapmak da mümkün değil. Kısaca şuraya geliyor: Askeri önlemlerle bazı şeyleri almak mümkün değil. Bu ikinci bölümde bu konuyu çok ayrıntılı bir şekilde ele alacağız, ama önce siz bu terörün geldiği noktada, Avrupa Birliği ve Amerika Birleşik Devletleri desteği konusunda neler söyleyeceksiniz?

E. Tümge. ARMAĞAN KULOĞLU (ORSAM Başdanışmanı ve Beykent Üniversitesi SAM Danışmanı)- Evet, birkaç konu söylendi. Ancak, birkaç kilometre taşı var. Ben bunların üzerinde durmak suretiyle özet olarak ifade etmeye çalışayım. Bir kere terör toplum üzerinde baskı, korku, acı ve endişe

yaratmak suretiyle, toplumun devlete karşı olan güvenini ortadan kaldırmak ve devleti zafiyete uğratmaktır.

Böyle bir hareketin, dolayısıyla terörün hedefi devlettir; kullandığı toplumdur. Araçtır, ama amaç devleti zayıflatmaktır ve her terör örgütünün de mutlaka bir siyasi hedefi vardır.

Bu noktadan hareketle, bizde terör Marksist-Leninist akımla başlamıştır. 1961'de o anayasanın vermiş olduğu özgürlük ve demokratik ortamdan istifadeyle, o özgürlüklerden istifadeyle yeşerme imkânı bulmuştur. Bu, 1970'e kadar bir toparlanma, hazırlık dönemi geçirmiştir. 1970-80 arasında eylem dönemi geçirmiştir. 1980'de askeri müdahaleyle durmuştur. 1980'den 1984'e kadar herhangi bir hadise olmamıştır, çünkü askeri idare vardır.

1984'ten itibaren askeri idarenin etkisi kalkmaya başlayınca, tekrardan gün yüzüne çıkmıştır. PKK terör örgütüne bir noktada görevi devretmiştir. PKK terör örgütü de 1970-80 arasında hazırlık safhasını bulmuş, 1980-84'te bir hareket yapamamış, 1984'ten itibaren de hepimizin gündemine gelen bir durum ortaya çıkmıştır.

1984'ten 1999'a kadar önce yükselen bir grafik izlemiştir. Biraz önce de Hocamın ifade ettiği gibi 1995'ten 1999'a kadar da, bir alçalan grafik izlemiştir ve 1999'da minimum noktaya gelmiştir. 1999 yılına geldiğimiz zaman, terör Türkiye'nin gündeminden düşmüştür. Ne zamana kadar? 2004 yazına kadar. Peki, 1999'dan 2004'e kadar olan zaman içerisinde neler olmuştur? Baktığımız zaman, 1999-2002 arasında pek bir şey olmamıştır. Ama 2002 yılından itibaren Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne 1999'da aday ülke olması. 2002'de bu konunun, yani Avrupa Birliği konusunda ilerleme kaydedilmesi hususunda aşırı şekilde bir heyecanla gündeme getirilmesi. 2002'den 2004'e kadar olan zaman içerisinde de bunlarla ilgili çıkan ilerleme raporları, Avrupa Birliği'nin istekleri, Kopenhag Kriterlerinin Türkiye üzerindeki etkileri, terör örgütünde yeniden bir eylem yapabilme imkânı ortaya çıkartmış ve eylem yaptığı takdirde, isteklerini yeniden gündeme getirebileceğini; Avrupa Birliği'nin de bu konudaki istekleriyle birleşmek suretiyle konunun hem terör, hem de siyasi ayağını beraber yürütmek suretiyle, etnik baza dayalı bölücülük faaliyetinin çok daha iyi bir imkân ortaya koyabileceğini düşünmüş ve buna göre hareket etmiştir.

2003 yılında bunun üstüne üstlük bir de Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ı işgali konusu ortaya çıkınca, Irak'ın kuzeyinde bir boşluk ortaya çıkmış, terör örgütü de bu boşluktan yararlanarak, çok iyi bir şekilde organize olmak, lojistik desteğini almak, finans desteğini almak, eğitim imkânı bulmak, terör

faaliyetlerini organize etme ve uygulama imkânını elde etmiştir. 2004 yazından itibaren de eylemlere başlamıştır ki, müzakere süreci, Avrupa Birliği müzakere süreciyle de bir noktada üst üste oturan bir durumdur.

Demek ki, terörün yeniden tırmanmasının sebebi birincisi; Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'ı işgali ve Irak'ın kuzeyinde yaratılan o boşluk, o boşluktan istifadeyle rahat bir şekilde hazırlık yapması ve Avrupa Birliği müzakere sürecine doğru giden konumun ortaya çıkmasıyla Avrupa Birliği'nin Türkiye üzerinde birtakım isteklerde bulunması ve her etnik grubu bir azınlık olarak kabul etme yolundaki baskıları ve siyasi alanda onlara imkân vermesi konusu ön plana çıkmıştır.

Bütün bunların yanında, Irak'ın kuzeyindeki yapının Amerika Birleşik Devletleri'nin işgali sırasında ABD'ye yapmış olduğu yardım, Irak'ın kuzeyinde de daha değişik bir ortam yaratmış ve Irak'ın kuzeyindeki yapı bir Kürt devleti kurma hevesini ortaya koymuş, Amerika Birleşik Devletleri'nin desteğiyle bu hevesin içerisinde PKK'yı da bir aktör olarak görmüştür.

Dolayısıyla, PKK üzerinde de bir koruyucu, bir himaye, bir destek görevi de icra etmeye başlamıştır. Dolayısıyla, terörü destekleyen faktörlerin bir tanesi Amerika, bir tanesi Avrupa Birliği iken, bir taraftan da Irak'ın kuzeyindeki yapının kendisi ortaya çıkmıştır.

Bütün bunların yanında ve böyle bir ortamdan istifade etmek isteyen, Türkiye'deki etnik esasa dayalı bölücülük siyaseti yapmak isteyen güçler de ortaya çıkınca, bu sefer Türkiye PKK'yla birlikte beş yerden PKK bizim iç siyaset, bölücü siyaset, AB, ABD ve Irak'ın kuzeyi beş yerden etnik esaslı bölücülük ve bölücü terörle karşı karşıya kalmış ve kuşatma altına girmiştir.

Şimdi ne oldu? 2007'ye kadar, 2004-2007 arasında yeniden tırmandı. 2007'de en son Dağlıca baskınında bu iş üst noktaya gelince, Türkiye Cumhuriyeti Devleti halkın tepkilerini artık karşılayamaz duruma geldi. Halk büyük bir infial içerisinde, büyük bir tepki içerisinde. Bütün melanet Irak'ın kuzeyinden geliyor, Irak'ın kuzeyine karşı bir şey yapılamıyor; Amerika Birleşik Devletleri buna mani oluyor.

Amerika'ya, yanılmıyorsam 5 Kasım 2007'de gidildi, Sayın Başbakan Bush'la oturdu ve görüştü. Aynen bu kayıtlarda yoktur, bir yerde de yazmaz, ama çıkan sonuç şudur: *"Ben halkın tepkisini dindirmek mecburiyetindeyim"* söylediği konu budur. *"Siz, birlikte PKK terör örgütüne karşı bir şey yapmadığınız takdirde Irak'ın kuzeyinde, bunu Türkiye olarak, müstakil olarak kendi inisiyatifimizde yapmak mecburiyetinde kalacağız bu da"*

Türk-Amerikan ilişkilerini, zaten kötü olan ilişkilerini çok daha kötü duruma getirecek ve bir daha belki telafisi imkânsız bir noktaya getirecek, onun için bu konuda bir anlaşalım, bir mutabakata varalım. Biz buraya mutabakat içerisinde bir müdahalede bulunalım” denmiştir.

İşte, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden de alınan yetkiyle birlikte hava operasyonlarının başlaması, orada, zaten yetki alınmış vaziyette gidilmiştir ki, güç kazansın diye. Ondan sonra yapılan koordinasyonlarla bu iş başlamıştır. Burada PKK'yı zaten Amerika Birleşik Devletleri de bir maksatla kullanmıştır. Hangi maksattır o? PKK Türkiye'nin Irak'ın kuzeyindeki yapıyı tehdit olarak gördüğünü, Amerika Birleşik Devletleri Irak'ın kuzeyindeki yapıyı Türkiye'nin tehdit olarak gördüğünü biliyor.

Bir de bunun üzerine PKK terörü de oradan kaynaklanıyor. Bundan da istifadeyle, Irak'ın kuzeyindeki yapıyı acaba Türkiye'ye bir zarar verir mi diye Amerika Birleşik Devletleri'nin endişesi var. Onun için, PKK'nın Türkiye'yi rahatsız etmesine müsamaha ediyor ki, Türkiye mecbur kalsın ve beraber bir mutabakat çerçevesinde Irak'ın kuzeyindeki müdahaleler PKK'ya karşı yapılsın ki, Türkiye de Irak'ın kuzeyindeki yapıya dokunmasın. Yani, Türkiye'nin Irak'ın kuzeyindeki yapıya dokunmaması, ona zarar vermemesi, onunla bir iletişim ve diyalog içerisine girmenin karşılığında, PKK'yla mücadeleye ortak olma konusunu ortaya çıkartmıştır.

Amerika açısından PKK orada görevini bir noktada tamamlamıştır. Ama İran'a karşı başka bir şekilde kullanması yine gündemdedir. Gerektiğinde yeniden canlandırıp, Türkiye'ye karşı eğer başka bir şey olursa gündemdedir. Biraz aşağıya doğru çekmiştir, ama ortadan da kalkmamıştır. O günden beri Türkiye de PKK'yla mücadelesine, ABD'yle mutabakat içerisinde Irak'ın kuzeyinde, kendi inisiyatifiyle de Türkiye içerisinde devam etmektedir. Bu çerçevede hakikaten PKK terör örgütü büyük bir yara almıştır, büyük zayıflık vermiştir. Lojistik tesisleri zarar görmüştür.

Finans kaynaklarında pek fazla kesinti olduğunu ifade etmek biraz zordur. Ama dağa çıkışlarda biraz belki azalma da olmuş olabilir. Bütün bunlardan dolayı PKK biraz da iç meselelerinden dolayı, liderlik savaşından dolayı da bölünme tehlikesine doğru da gitmiştir, zayıflamıştır.

Bir örgütün zayıflaması, onun eylemsiz kalmasını da gerektirmez. Çünkü terör örgütleri eylem yaptıkça, yaşamak mecburiyetindedir. Varlığını ispat etmek durumundadır. Aktif olarak eylem yapmaz, yani o eskiden olduğu gibi mangalar, takımlar, gruplar halinde, askeri birliklere saldırmaz, konvoylara saldırmaz, ama pasif olarak riski en az, ancak sansasyon yaratması en fazla

hadiseleri kendisine seçer ve dolayısıyla mayın konusu, tahrip konusu, şehirlerde canlı bomba konusun ön plana çıkartmak suretiyle, gündemdeki yerini korumuştur.

Şu anda geldiğimiz durum bu.

METİN KAYIHAN- Geldiğimiz durumu tam bir noktaya koyduk. Ondan sonra ben hemen bu işin politik ve sosyolojik bölümüne döneceğim. Çünkü öyle bir noktaya geldik ki, Sayın Kuloğlu en son yapılan eylemlere, çok da ilginç bir güne rastlamıştı. Oraya getirdi, yani hem Hikmet Sami Türk'e suikast girişimi, hem on tane şehit, hem bir yandan operasyonların devam etmesi bu bölüme geleceğiz.

Sayın seyirciler; bugün terörü konuşuyoruz ve terörün geldiği noktayı şu ana kadar işledik. Bundan sonraki bölüm, en son eylem neden yapıldı, teröre karşı ne yapılacak?

Sayın seyirciler; *"son dönemde artan terör olayları ve bu noktaya neden gelinildi, ne yapılması gerekiyor?"* konusunu çok önemli uzmanlarla beraber işliyoruz. Öyle bir noktaya geldik ki, terör şu anda hem Amerika Birleşik Devletleri'nin katkısı, Avrupa Birliği'nin katkısı, Irak'ın kuzeyinde yapılan yeni bir yapılanmayla birlikte geline noktadayız. Şu anda ve tabii ki, son olaya geldik. Hem 10 şehidimiz, hem eski Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e suikast düzenlenmesi.

İşte bu bölümde biz Prof. Dr. Abdülkadir Çevik ile bunun hem politik psikolojisini, hem de halk üzerindeki etkisini gündeme getireceğiz. Çünkü Sayın Kuloğlu *"Baskı, korku, acı olmadan terör yaşayamaz"* dedi. Ama tabii ki, bunun da zamanlaması çok önemli, siz bu konuda ne söyleyeceksiniz?

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- (Ankara Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı ve Politik Psikoloji Derneği Başkanı)- Terörizmin, özellikle bölücü terörizmin amacı bir ülkede bütünleştirici faktörleri, noktaları göz ardı edip, en küçük ayrılıkları büyüterek, bölücülüğü körüklemektir. Şimdi, bunun böyle yapıldığını zaten PKK ve onun siyasi uzantısı gibi görünen kuruluşlar çok açık bir biçimde yürütmekte, ifade etmekte ve uygulamalara sokmaktadır.

Türkiye'de acaba neden terör bitmiyor? Bu soruyu soracak olursak, yani Türkiye yıllardır, hatta Cumhuriyet kurulduğundan beri, Osmanlı döneminin parçalanma döneminden başlayarak, terör olaylarıyla karşı karşıya kalmışız, Cumhuriyet kurulduktan sonra yine terör olayları olmuş ve Türkiye'de terör neden bitmiyor? Bu soruyu soracak olursak, bunun biraz tarihsel kökenlerine inmemiz gerekiyor.

Bu tarihsel dönemlerde yaşanan birtakım olayların toplumlar üzerinde bıraktığı izler vardır. Biz bunlara travma diyoruz. Şimdi, bu travmaların etkisi yüzyıllar, binlerce yıl devam edebiliyor. Şimdi, biz Hıristiyan Batı toplumuna göre burada olmamız gereken bir toplumuz, bir milletiz. Yani, Anadolu onlara ait diye düşünülüyor.

Bu yüzden zaten, Osmanlı öncesi, daha Selçuklu döneminden de Anadolu'nun Türkleştirilmeye başlamasıyla, Haçlı Seferlerinin ortaya konulması. Bu ideolojiye yönelik yapılmış bir harekettir. Sözde kutsal topraklara inme vesaire var, ama aslında temelde Türkleri Anadolu'dan sürüp, tekrar geldikleri noktaya götürme motivasyonu yatmaktadır.

Şimdi, benzer bir biçimde bunu tabii gerçekleştirememişler. Tarihsel süreç boyunca ve birçok travmalar, İstanbul'un fethi, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa'nın içlerine kadar yayılması; Afrika'nın kuzeyinde büyük bir imparatorluğun kurulmuş olması. Onlar nezdinde ciddi, olumsuz etkiler yaratmıştır.

Ben birkaç gün sonra bir yerde bir konuşma yapacağım. Bu algı yönetimiyle ilgili ve stratejik iletişimin en önemli temel taşlarından birisi olarak. Mesela bizden olmayan, yani Müslüman olmayan bir varlığa bir hilal gösterdiğimiz zaman, onun için ne anlam ifade ediyor? Hiçbir zaman olumlu bir şey ifade etmez. Aynı şey bizim için de geçerli bir haç gösterildiği zaman, bizim için nasıl olumsuzluk ifade ediyorsa, yani algımız bu yöndeyseniz, onlar için de hilal algısı böyle bir olumsuzluk ifade ediyor.

Şimdi, burada neden bunları söylüyorum? Çünkü nihai olarak, diğer konuşmacı arkadaşlar da ifade ettiler. Yani, terör hiçbir zaman, hele bizim ülkede yüzde 100 bitecek diye bir şey söz konusu değil, öyle bir gerçek dışı beklenti içinde olmamak lazım. Çünkü biz gerçekten çok önemli, hem coğrafi olarak, hem iklim olarak, hem tarihsel olarak, stratejik olarak, birçok doğal zenginlikler olarak çok önemli bir toprak parçası üzerinde yaşıyoruz.

Bu toprak parçası üzerinde gözü olan birçok devlet vardır. Birçok etnik gruplar olabilir. İşte, Ermenistan'ın ideolojisini biliyoruz, Yunanistan'ın Megola İdea'sını biliyoruz. Doğu Karadeniz'de kurulmak istenilen Yunan uzantısı devletçiklerin varlığını biliyoruz. Yine Doğu-Güneydoğu Anadolu üzerindeki emelleri biliyoruz. Bütün bunların hepsi bizim üzerimizde. Bunlar bir paranoya değildir, bunlar aynı zamanda bizim yaşadığımız gerçeklerdir.

Şimdi, bunlar böyle olunca, terörün bitmesini bekleyebilir miyiz? Adı değişebilir, ASALA olur, PKK olur, başka türlü isimler altında olabilir. Ama

hiçbir zaman sonlanma olmaz. İfade edildiği gibi, en asgari düzeylere, yani tolere edilebilecek düzeylere terör risk, aktivite vardırılabilir, ama bitmez.

Şimdi, bu dış destekler yanı sıra iç destekler de var. Bundan dolayı da terörün bitmemesi söz konusu olabilir. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğunu, Türk Milletine ait olduğunu hissetmeyen, o aidiyet duygusunu içinde yaşamayan bir insan için teröristin malzemesi olmak çok daha kolaydır. Ama bu millete aidiyet duygusu gelişmiş olan bir kimse için hiçbir zaman böyle bir şey söz konusu değildir.

Diğer bir önemli nokta da dış desteklerden bakın, yani ABD diyoruz bir taraftan, Avrupa Birliği bir taraftan, Ermenistan, Yunanistan halen biliyorsunuz geçen gün Sayın önceki Adalet bakanına suikast girişiminde yakalanan kızın Yunanistan'daki kamplarda eğitim gördüğü açıklandı.

Şimdi bakın, bütün bunlar yapılıyor ve biz herhangi bir şey yapamıyoruz. Sayın Varoğlu'nun ifade ettiği gibi hep reaktif politikalar izliyoruz. Önceden proaktif, önceden öngörüler geliştirilerek, hareket edemiyoruz.

Güney Afrika'ya bakın, PKK'yı destekleyen en önemli kaynaklardan birisi. Çok enteresandır ve biliyorsunuz, Abdullah Öcalan'ı kendi zenci liderleriyle özdeş tutan söylemler ifade etmektedirler ve bu yüzden kendilerine çok büyük bir yakınlık içinde hissediyorlar. Şimdi bakın, Güney Afrika neresi, biz neredeyiz? Bakın, bu kadar müthiş bağlantılarla, şimdi bütün bunların oluşmasına tabii ki, Kürtlerin yani büyük bir etnik grup olarak, bir devlet kuramamış olmaları ve bunu bin mağdurluk psikolojisi içinde bütün dünya kamuoyuna ifade etmiş olmaları da dünya kamuoyunun ilgisini ve dikkatini üzerine çekiyor; yani bu da önemli bir unsurdur diye düşünüyorum.

Dünya kamuoyunun bu konuda da kendilerine daha yakın bir biçimde düşünmeye sevk ediyorlar. Çok enteresandır, ben geçen yıl Amerika'da bir psikiyatri kongresine katılmıştım. Kaldığımız otelde Kürdistan televizyonunun yayınları vardı. Yani, ne ola ki, koca Türkiye Cumhuriyeti'nin kanalı yok da, o otel ki, büyük bir otel, yani böyle sıradan bir otel de değil, orada onu yayınlıyorlar.

Demek ki bakın, o kadar etkili olabilmektedirler. Bütün Avrupa'da olsun, Amerika'da olsun ve Güney Afrika'ya kadar, dünyanın her tarafında bu etkiyi sürdürüyorlar. Aslında, Türkiye Cumhuriyeti etnik kaynaşmanın ayrışmayı yendiği gündür diye söyleyebiliriz. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu. Yani, Türkiye Cumhuriyeti'nin ulus-devlet olmasında bir etnik kaynaşma söz konusu olmuştur.

Ama bu etnik kaynaşmayı tolere edemeyen iç ve dış güçler bu kaynaşmayı bozmak için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Şimdi, terörizmin ve terörist psikolojisini birbirinden ayırt etmek gerekir. Terörizmin üstesinden gelebilmek için sadece birtakım ekonomik önlemler, askeri önlemler, hukuki önlemler, vesaire yetmez. Aynı zamanda, teröristin psikolojisini de dikkate alacak önlemlerin de alınması lazım.

Hangi durumlarda, hangi faktörler teröristi motive eder diye düşündüğümüz zaman, bu çocukluk döneminden, ailede bir çocuğun nasıl yetiştiğinden başlayarak, bu günümüze kadar gelir. Son zamanlarda şöyle bir söylem var. *“Herkes zanneder ki, teröristler sadece yoksullar arasından çıkar veyahut da sadece okumamışlar arasından teröristler çıkar”* öyle bir şey yok.

İşte, Usame Bin Ladin okumuş ve üstelik zengin, çok zengin, dünyanın en zengin adamlarından birisi. Diğer yakalanan, geçen gün Bostancı'daki baskında öldürülen terörist Siyasal Bilgiler Fakültesi mezunu, yani üstelik devlet üniversitesini bitirebilmiş bir kimse. Yani, demek ki ne oluyor da, böyle bir şey söz konusu? Demek ki, sadece bilişsel yönden eğitilmiş olmak, bir kimsenin bilgili olması o konuda, terörist olmasını engellemiyor. Terörist olmasına yol açan başka faktörler de vardır.

METİN KAYIHAN- Geçtiğimiz günlerde siz Bostancı'ya da girdiniz olaya. Üst üste birdenbire yola döşenen mayın, gerçi buna mayın diyoruz, ama bu kadar güçlü patlayıcı desek daha doğru. Çünkü 3,5-4 cm'lik bir zırhı delip, orada dokuz tane askerimizin şehit olmasına neden oldu, birincisi.

İkincisi; Bostancı'da şehrin göbeğinde bir çatışma, üçüncüsü bir karakola taciz ateşi, bir askerimizin daha şehit olması ve o gün ilginç bir şey var. Nedir o? Genelkurmay Başkanı Org. İlker Başbuğ medyayla bir araya gelecek. Hem İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının yürüttüğü o soruşturma konuşulacak, kesin belli ki terör konuşulacak, kesin belli ve bütün canlı yayın araçları oturmuş oraya odaklanmış. Bu ara Genelkurmay'da cep telefonlarımızı da almadılar. Çünkü canlı yayın verileceği için, içeriden zaten bir şey vermeyeceksiniz. Pat bir haber, Hikmet Sami Türk'e iki tane bombalı suikast girişimi, canlı bomba ve engelleme.

Baktığınız zaman ki, biz dışarıdan buna çok böyle bilimsel bakmasak da, üst üste koyduğumuzda, özel seçilmiş bir gün olarak geliyor. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Yani, şimdi tabii ki gündem saptırma ve gündemi değiştirme en önemli noktalarından birisi ve toplumun algısını belli

bir noktaya çekmek amaçlı. Dolayısıyla, Genelkurmay Başkanı'nın vereceği belki çok önemli mesajların sulandırılıyor olmasına da yol açabilir bunlar. Bunlar rastlantı değildir.

METİN KAYIHAN- Az önce söylediğiniz bir şey vardı. Türkiye'deki terörden kurtulmanın kaynaşmayla mümkün olduğunu söylediniz. Genelkurmay Başkanı Org. İlker Başbuğ, bu basın toplantısı değil, ondan önceki Harp Akademileri konuşmasında Atatürk'ten alıntı yaparak, "*Türkiye Vatandaşlığı*" üzerine bir konuşmada bulundu. Hatta bunun açılım olduğu tartışıldı, farklı bir noktaya geldiği tartışıldı. Bu arada da size biraz süreyi uzun tutuyorum, ama bir bakıyorsunuz, "*açılım*" adı altında, etnik dilde yayın yapan bir televizyon; artı yeni hakların verilmesi gündemde, telaffuz edilmeyen cümleler, kelimeler ağza alınıyor. Bir yandan Genelkurmay Başkanı, hatta bazı yerlerde etnik açılım falan da denildi, ama Genelkurmay Başkanı çok başka bir şey getirdi.

Sanki böyle bir şeyler daha olumluya gidiyormuş gibi bir hava estirirken, birdenbire patladı. Çünkü teröristin en büyük panzehirlerinden birisi demokrasidir. Yani, demokratik ortamda terörizmin yaşaması çok daha güç olur. Onun için de zaten onların ileri sürdükleri ve yakındıkları mağdurluklarını devam ettirdikleri durumların ortadan kaldırılması, onların yok olmalarını gündeme hemen getirebilir.

Teröristin kişilik psikolojisine baktığımız zaman, bu yaşanan travmaları kendi bireysel travmalarını toplumsal travmalarla bütünleştirme söz konusudur. Bunun sonucunda yaratılan mağdurlukla bağlantılı olarak, o mağdurluk devam ettirildiği sürece terör yapmaya, kendinin bir hakkı olduğu iddiasında olur.

Şimdi, Sayın Varoğlu "ahlâkı yok" dedi. Sayın Başer Paşam da o noktaya değindi. Yani, teröristin kişilik yapısını biz incelediğimiz zaman, zaten vefa duygusu, vicdan ve suçluluk duygularının yeterince bunlarda olgunlaşmamış olduğunu görüyoruz. Zaten eğer o olgunlaşmış olsaydı, bu aşamaya gelmezdi.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Onun için de ahlâk diye bir şey söz konusu olamaz. Yani, gayri ahlâki her türlü şeyi yapabilirler. Terörist mesela, herhangi bir aileyi çocuklarıyla birlikte yok edebilir. Akşam gider, evinde televizyonu izlerken, kendi çocuğunu sevebilir. Sanki onu yok eden o değilmiş gibi bir tavır içinde bu da onun bölünmüş kişilik yapısıyla bağlantılı olarak ortaya çıkar.

METİN KAYIHAN- Sayın Çevik; bir kez daha döneceğiz, ama şimdi telefon hattımızda Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Sayın Ercan Çitlioğlu var; Sayın Çitlioğlu hoş geldiniz. Efendim, biz farklı bir noktaya getirdik; hatta son eylemlerle de bağdaştırdık terörü. Genelde, programı izlediğinizde, ortak bir şey çıkıyor ortaya. Terörün, teröristlerin amacında ya da yöntemlerinde değişiklik yok. Ama sanki konjonktür yapıda bir değişiklik var. Bu konuda neler söylersiniz?

ERCAN ÇİTLİOĞLU (Bahçeşehir Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)- İyi günler. Aslında, amaçlarında bir değişiklik olmamakla birlikte, yöntemlerinde bir değişiklik olduğunu söyleyebiliriz. O yöntem de, değişiklik de şu: Eğer anımsarsak PKK eskiden çok kalabalık gruplarla köy basabiliyordu, mezra basabiliyordu, şehirlerarası yolları kesip, oradaki seyahat eden yolcuları saatlerce durdurup, onlara örgüt propagandası yapabiliyordu. Yine, kalabalık gruplarla karakollara saldırabiliyordu. Güvenlik güçleriyle doğrudan çatışmaya girebilme, imkân ve kabiliyetine sahipti.

Ben 1980'li yılların sonlarından ve 1990'lı yılların başlarından söz ederek, bu örnekleri vermek istiyorum. Son dönemlere baktığımızda, bu tür eylemleri artık koyabilecek kapasiteden ve yetenekten uzaklaştığını görüyoruz. Elbette, *"hafıza-i beşer, nısyarla maluldür"* diye çok sık kullandığımız bir söz var. Yeni kuşaklar için bunun Türkçe'sini de söylüyorum: İnsan hafızası unutkanlıkla bir anlamda maluldür tarzındaki bir söz bu.

Şimdi, bundan 15-20 sene önce PKK kendisine yardımcı olmayan köy ve mezraları bastığında, kundaktaki çocuklarla, döşekteki yaşlı hastaları dahi vurabilecek acımasızlık ve bu imkânlarla sahip bir örgütken, bugün eylemleri sadece patlayıcı yerleştirmek, mayın koymak, tuzaklama yapmak ve taciz ateşi yapmaktan öteye gidemiyor. O nedenle, hatta geçtiğimiz günlerde PKK'nın askeri kanat liderlerinden Murat Karayılan El Cezire Televizyonu'na bir açıklama yaptı. Orada şunları söyledi:

"Ya daha büyük bir savaş ya da tam barış" dedi. Elbette bu terminolojiye katılabilmek mümkün değil. Yani, bunu bir savaş ve savaşın sonucunda ulaşılabilecek bir barış olarak görmek mümkün değil, ama sonuç olarak bu onların kendi terminolojileridir ve şöyle bir şey ekledi. *"Güvenlik güçleri veya Türk Ordusu 25 yıldır bize karşı yürüttüğü savaşını kazanamamıştır"* dedi.

Bu sözün bir anlamda doğruluğunu paylaşan bazı kesimleri görüyor ve bundan dolayı da ben kendimi şaşkınlık içinde hissediyorum. Başlangıçta belki buna baktığımız zaman, *"evet 25 yıldır devam eden bir terör var. Eğer bu mücadele bütünüyle kazanılmış olsaydı, o zaman elbette bu örgütün"*

ortadan kalkması ve eylemlerin de durmuş olması gerekirdi, demek ki, doğru söylüyor” tarzında buna yorum getirenler var. Ama benim biraz önce size söylediğim, 1980 ve 1990’lı yıllarla, bugün arasındaki farklılıkları bizim mutlaka görerek, PKK’nın askeri açıdan amacına ulaşmış, ulaşmadığını bir denememiz gerekiyor.

PKK bugün yol kesemiyor, PKK bugün kırsal alanda rahatlıkla kalabalık gruplar halinde hareket edip, güvenlik güçleriyle doğrudan çatışmaya girebilme olanağına sahip değil. PKK bugün kasaba, köy basamıyor. PKK birtakım yığınsal nitelikli eylemleri artık yapamıyor. Dolayısıyla, askeri anlamda aslında PKK’nın, mağlup olduğunu dahi söyleyebiliriz. Bırakın ki, zafer kazanma söylemine itibar edelim.

Yöntem değişikliği, ortaya çıkan bir gönüllülük esasına dayalı yöntem değişikliği de değil, PKK’nın zorunlu olarak artık bu tür yöntemlere, bu tür eylemlere başvurma ihtiyacını hissetmiş olmasından kaynaklanıyor. O nedenle ben bir yöntem değişikliği var derken, buna bir açıklık getirmek de istiyorum.

Bundan sonra ne olur? Çok da merak edilen bir soru, bana belki onu da soracaksınız. Ben biraz da Sayın Başbuğ’un basın toplantısından esinlendim. Çünkü beklediği hayatı birtakım sorular vardı. Ama toplantıya katılan basın mensuplarından bu sorular gelmeyince, siz sormadınız, ben cevap vereyim veya ben söyleyeyim diyerek açıkladı.

Şimdi, bakınız bundan sonra ne olur? Bundan sonra PKK bu tür eylemlerini, yani tuzaklama, mayın koyma, uzaktan kumandalı veya kablolu patlayıcılar yerleştirme tarzındaki eylemlerini kırsalda inişler ve çıkışlar halinde devam ettirir. Çünkü yığınsal nitelikli bir örgüt, eylemsiz tutabilmek, militanları aktif konumdan, pasif konuma evirdiğiniz zaman, o örgütteki dayanışmayı, disiplini muhafaza edebilmeniz mümkün değildir.

O nedenle; bu tür eylemler yapacaktır. Burada tabii bir önemli nokta daha var. Geçtiğimiz günlerde Diyarbakır’daki eylemde, dokuz kişinin hayatını kaybetmiş olması, toplumda yine bir travma etkisi yarattı. Oysa bizim eylemlerin sonuçlarını şehit sayısına göre değil, eylemin cinsine göre değerlendirmemiz daha rasyonel bir yaklaşım gibi görülüyor. Oradan bir jeep geçseydi ve mayın o sırada patlasaydı, verdiğimiz şehit sayısı iki olurdu. Ama oradan asker taşıyan bir kamyon geçerken, bu mayın patlasaydı, verdiğimiz şehit sayısı 20 olurdu. Ama eylemin kendisinde bir değişiklik yok.

Dolayısıyla, eylemleri verilen kayıp sayısına göre değil de, eylemin türüne göre değerlendirdiğimizde, aslında kayıp sayısının çokluğuna ve içimizi acıtmasına

rağmen, bu eylemin basit bir eylem olduğunu söyleyebiliriz. Yani, bunun PKK'nın yeniden güç kazanması, yeniden eylemlerini tırmandırması, varlığını kırsal alanda yeniden birtakım eylemlerle duyurması tarzında değil de, yapma noktasına itildiği zorunlu eylemlerden bir tanesini gerçekleştirdiği tarzında değerlendirirsek, o zaman bunun üzerimizde yarattığı travmayı da bir ölçüde hafifletmiş oluruz.

Bir de tabii, kırsal alanlarda hareket kabiliyeti ve eylem kabiliyeti bulamadığı takdirde, kentsel alanlara yönelme tehlikesi vardır ki, Bostancı'daki eylem bunun belki de bir örneğini oluşturuyor. Büyük bir olasılıkla bu eylem, yani güvenlik güçlerinin eylemi, teröristin yapabileceği eylemleri engelleme açısından da son derece yararlı olmuştur.

Tabii bu, değerli katılımcılar da ifade ettiler. Terörizmle mücadele çok uzun soluklu bir mücadeledir; inatçı bir mücadeledir. Acılı bir mücadeledir, dolayısıyla bu tür eylemlerin toplum üzerindeki etkisini teslimiyet noktasına sürükleyici bir aşamaya varmaması için moralimizi yüksek tutmamız ve terörizmin topyekûn mücadeleyi gerektiren bir olgu olduğunu da hiçbir şekilde aklımızdan uzaklaştırmamız gerekir diye düşünüyorum.

METİN KAYIHAN- Çok teşekkür ediyorum efendim.

Çok farklı bir boyuta getirdiniz. Çünkü bizim de bu bölümde konuşacağımız, *“terörizmin ve teröristlerin bize salmaya çalıştıkları korku, yılgınlık ortamından nasıl kurtulacağız, bundan sonra ne yapacağız?”* konusunu konuşacağız.

Çok teşekkürler, iyi günler diliyorum efendim.

ERCAN ÇİTLİOĞLU- Ben teşekkür ediyorum, iyi yayınlar diliyorum.

METİN KAYIHAN- Sayın Başer, siz İstanbul'da sürekli notlar aldınız. Biz burada sık sık bir arada konuşuyoruz, ama ben diğer taraftan da sizi görüyorum. Geldiğimiz noktada siz neler aktaracaksınız?

E. Org. EDİP BAŞER- Efendim, geldiğimiz noktada tabii ki, Sayın Çitlioğlu çok güzel bir değerlendirme yaptı. Bu terör örgütünün, malum kendisini kanıtlayabilmesi, terör örgütü olarak varlığını sürdürebilmesi için böyle bir zorunluluğu var. Eylemler yapacaktır, bunda kuşku yok. Fakat ben müsaadenizle şu noktayı vurgulamak istiyorum:

Bu süreç böyle devam ederken, bir yandan bu sürecin sonlandırılması için tabii ki, gereken uygulamalar, gereken kurumlar, birimler tarafından

yapılmaya devam edilirken ki, onlara biraz sonra döneceğim, bu arada, ben yapılması gereken en önemli şeyin kamuoyunun, aziz milletimizin bu olan bitenler hakkında öncelikle bu terör örgütü, onun amaçları, onu destekleyen siyasi yapılanmanın amaçları, uyguladıkları taktikler, teknikler konusunda uyarılması, aydınlatılması gerektiği kanısındayım. Çünkü insanları ümitsizliğe düşüren en önemli nokta bilgisizlik noktasıdır. Eğer Türk kamuoyu bir konuyla ilgili yeterli bilgiye sahip değilse, o zaman o konudaki gelişmeler, eğer terör gibi olumsuz türde bir olaydan söz ediyorsak, o zaman, çabukça, çok süratli bir biçimde halkımızı toplumsal ümitsizlik noktalarına doğru sürükleyebilir. İşte esas tehlikeli olan, esas kötü olan budur ve tahmin ediyorum, bugün toplumumuzda PKK ve onu destekleyen unsurlar bu konuda önemli ölçüde mesafe almışlardır. Bunun nedeni de halkımızın devletin ilgili kurumları, birimleri ve bir de tabii ki sivil toplum kuruluşları, medya ve Türk aydınları tarafından toplumumuzun bu konularda yeteri kadar aydınlatılmamış olmasını, ben gerekçe olarak görüyorum.

Evet, öbür taraftan tabii, *“terörün geldiği bu noktadan sonra nereye gider, ne olur?”* Sorusunun cevabını müsaade ederseniz düşündüğüm şekliyle vermeye çalışayım. Şimdi tabii ki, terörle mücadelede Silahlı Kuvvetler başta olmak üzere, güvenlik güçlerimiz kendi üzerlerine düşeni en iyi şekliyle, kendilerine sağlanan tüm teknik ve teknolojik olanakları da en iyi biçimde kullanarak, yapmaya çalışıyorlar. Fakat terörün sonlandırılma yeri dağ değildir; arazi değildir. Terörü sonlandıracak olan asıl güç de güvenlik güçleri değildir. Güvenlik güçlerinin yaptığı boyut, uğraştığı boyut, belki de terörle mücadelenin en basit olan boyutudur. Aslında, terörle mücadelenin diğer boyutlarında devletin ilgili kurumları kendi üzerlerine düşeni zamanında etkin bir biçimde yapmayı başarabilselerdi, bugün Türkiye hâlâ terörle iç içe yaşayan bir ülke olma konumunda olmayabilirdi.

Bunlar nedir? Tabii ki öncelikle, siyasi kararlılık meselesidir. Onun yanında tabii ki terörün siyasi desteğinin bir şekilde önlenmesi, kesilmesi meselesi. Onun arkasındaki, demin de ifade etmeye çalıştığım gibi, özellikle yurtdışı kaynaklı finans desteğinin kesilmesi meselesi. Irak'ın kuzeyindeki yönetimler tarafından sağlanan lojistik desteğin kesilmesi meselesi. Bütün bu boyutlar ve bunların yanında bir de tabii ki, başta bölge halkımız olmak üzere, yani terör örgütünün bölücülük hedefi için, öncelikle kullanmayı düşündüğü ve kullana geldiği bölge halkımız başta olmak üzere, halkımızın olan bitenler hakkında doğru bilgilerle donatılması meselesi.

Bütün bunlar olmadan, bütün bunlar yapılmadan, terörle mücadelede sadece dağdaki teröristlerden üçünü, beşini etkisiz hale getirmekle sonlanması, sonuna ulaşılması mümkün gözüküyor bana.

Maalesef bugüne kadar devletimiz, Türk diplomasisi terörle mücadelede kendisine müttefikler bulamamıştır. Bugün artık dünyadaki bütün terör örgütleri, sadece bizim uğraştığımız bu bölücü terör örgütü değil, ama dünyadaki irili ufaklı bütün terör örgütleri bir şekliyle uluslararası nitelik kazanmıştır. Dolayısıyla, artık bu terörün uluslararası bağlantısının mutlak surette ele alınması, ciddi bir biçimde ele alınması gerekir. Tabii ki, yapılan bazı şeyler vardır. Onları inkâr etmek mümkün değil. Elbette, birçok insanımız bu ülkenin, bu devletin birçok görevlileri gerçekten çok samimi gayretler içindedir ve çok ciddi bir biçimde çaba sarf etmektedir; ama bunların yeterli olmadığı görülmektedir. Bunların yeterli olmayış nedenlerini devletimizin ilgili kurumlarının mutlaka araştırıp, inceleyip, bunlara çareler üretmek mecburiyeti vardır diye düşünüyorum.

Yoksa sadece terörle mücadeleyi halkın nazarında Silahlı Kuvvetlerin işiymiş gibi, sadece Silahlı Kuvvetlerin göreviymiş gibi bir noktaya getirmek ve orada kilitlemek hem Silahlı Kuvvetlere, genel ifadeyle güvenlik güçlerimize büyük haksızlık olur hem de halkımızı, toplumumuzu çok ciddi bir biçimde yanıltmak olur.

Ben bugün geldiğimiz noktada terörün elbette 1990'larda olduğu gibi değil, ama yine de kendisini kanıtlamak için zaman zaman bu tür eylemlere devam edeceğini Sayın Çitlioğlu'nun da ifade ettiği gibi, metot olarak eskisi gibi böyle kitleler halinde köylere saldırma vesaire eylemler yapamamakla beraber, kendisini kanıtlamanın mutlaka yollarını arayacağını düşünüyorum.

Müsaade ederseniz, tekrar altını çizeyim. Halkın bilgilendirilmesi, halkın uyarılması çok çok önemlidir. Sonra bir konuda daha müsaade ederseniz düşüncemi ifade etmek isterim. Toplumun artık demokratik tepkilerini ortaya koyabilen bir toplum haline gelmesi için de sivil toplum örgütlerinin, medyanın ve aydınların öncülük etmesi gerektiği inancındayım.

Eğer bir makamı işgal eden, işgal ettiği yer ne olursa olsun, bu bir siyasetçi olur, bu bir başka kişi olur, kalkıp da bu ülkenin anayasasına, bu ülkenin, bu Cumhuriyetin temel ilkelerine aykırı bir biçimde bazı ifadeler kullandığında, buna eğer bu ülkenin Meclisi dâhil, iktidarıyla, muhalefetiyle, hiç kimseden bir itiraz yükselmiyorsa, hiç kimseden bir tepki yükselmiyorsa ve toplumdan da buna hiçbir tepki yükselmiyorsa, o zaman burada bazı şeyler yanlış gidiyor diye değerlendiriyorum.

Şimdilik söyleyeceklerim bu kadar.

METİN KAYIHAN- Çok teşekkürler efendim.

Sayın Başer'in ortaya koyduğu, aslında hem bir işin psikolojisi, hem çözüm ortamı, hem de siyasilere ve kamuoyuna düşen görev. Yani, bizim geleceğimiz bölüm, "*Bundan sonra ne yapılmalı?*" bölümü.

Sayın Yavuz; size döneceğim, çünkü siz hemen başka bir konferansa gideceksiniz. Bu noktada siz ne söyleyeceksiniz? Bu toplumsal teröre karşı bir baskı. Bu arada Sayın Başer'in söyledikleriyle ilgili çok ilginç bir şey var. Bir seyircimizden gelen SMS "*geldiğimiz esas sorun da emperyalist güçler içeride ve dışarıda ortaya koyduklarıyla bir yapı sürdürüyorlar. Ajan-provokatörler de bunlara hizmet ediyorlar*" diyor.

Bir diğer maildeyse şöyle bir farklılık var: "*Terörün hedefi ve konumu belliyken, sürekli zigzag çizen bir mücadele, siyasi mücadele tarzıyla bir yere gelmek mümkün değil, çünkü hepimizin de altını çizdiği nokta siyasi kararlılık ve terör örgütüne verilen siyasi desteğin önlenmesi.*" Buyurun efendim.

Doç. Dr. CELALETTİN YAVUZ- Bütün konuşmacılar aslında şu ana kadar terörle ilgili bütün çerçeveyi çizmiş oldular. Ben müsaadenizle bir iki tane dünyadaki terör örgütleriyle birlikte bir şey söyledikten sonra, adını koymak istiyorum. Şu anda Türk kamuoyunun en çok bildiği terör örgütleri dediğimiz zaman, El Kaide var ve küresel bir terör örgütü, sadece Afganistan'da, Pakistan'da değil, sade Ortadoğu'da değil; sadece Türkiye'de değil, İngiltere'de, Amerika'da, Rusya'da birçok yerde görebiliyoruz. Dolayısıyla "*küresel terör örgütü*" diyoruz.

Peki, onun dışında bildiğimiz IRA İngiltere'deki. IRA'ya baktığımız zaman, IRA bir küresel terör örgütü değil, İngiltere, İrlanda o civarda. Nadiren belki Fransa, İspanya'dadır.

Sonra üçüncü duyduğumuz ETA İspanya'da BASK ayrımçı örgütü. Bunu da en fazla İspanya'da, bilemediniz Fransa'da duyuyorsunuz, başka bir yerde duymuyorsunuz. Dolayısıyla, bunlar bölgesel veya o ülkelere has. Şimdi, El Kaide'den farklı yani. PKK terör örgütüne baktığımız zaman, biraz önce Sayın Komutanım Edip Başer'in de söylemiş olduğu gibi, çok farklı destekleri olan bir terör örgütü. Yani, PKK terör örgütü sadece Türkiye'ye verdiği zararla kalan bölgesel veya yerel bir örgüt değil. Türkiye'nin dışında Irak'ta yuvalandığı için Irak, İran, Suriye, Ermenistan, Azerbaycan bacakları sağlam burada.

Rusya'da kısmen, kısmen Yunanistan'da, kısmen Güney Kıbrıs Rum Kesimi'nde ve özellikle de Avrupa'da yuvalanan, ekonomik destek bulabilen, rehabilite edilebilen bir terör örgütü. Biraz önce Hocam söyledi. Güney Afrika bacağı bile var; yani en azından bir siyasi destek gibi.

Dolayısıyla, böyle baktığımız zaman, böyle bir El Kaide gibi, küresel bir terör örgütü gözüküyor, ama bana göre bir çeyrek küresel örgüt haline gelmiştir; hatta bir Amerika bacağı da var. Biraz önce Amerika ile ilgili olarak Sayın Komutanım Kuloğlu da söylediler, Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'a müdahaleden sonra, PKK terör örgütünü doğrudan desteklediğine dair elimizde kati emare yok, ama geçenlerde Türk-Amerikan Konseyi Başkanı olan ve bir zamanlar Başkanın Ulusal Güvenlik Başdanışmanlığı da yapmış olan, E. Korg. Brent Scowcroft'ın bir lafı vardı. *"2007'ye kadar Amerika PEJAK'I İran'a karşı destekledi"* dedi. PEJAK, PKK'nın İran bacağıdır. Bana göre PEJAK onu desteklerken, PKK'nın üstüne gitmesi söz konusu değildir. Bu destekten PKK da pay almıştır.

Bir de Amerika bacağı var. Bu haliyle baktığımız zaman, aslında şu anda dünyada El Kaide'den sonra ikinci büyük küresel terör örgütü diyebiliriz PKK için. Şimdi, bu terör örgütüne karşı El Kaide küresel diyoruz, bütün dünyadan yardım isteniyor, ama PKK için bunun pek olmadığını görüyoruz; nihayet bir istihbarat desteği oldu. O istihbarat desteği de o zamanki günleri hatırlayalım, Ekim 17, Türk kamuoyunun ayağa kalktığı zaman...

METİN KAYIHAN- Sokakta herkes Amerika'yı protesto ediyor.

Doç. Dr. CELALETTİN YAVUZ- Irak'ın kuzeyine bir askeri harekât, hem de böyle PKK'ya karşı değil. Bir tampon bölge falan oluşturulması düşünüldüğü bir zamanda getirildi bu. Demek ki, 5 Kasım'dan itibaren anlıyoruz ki Amerika PEJAK'a desteği, dolayısıyla PKK'ye desteği kesmiş oldu. Böyle bir durumla bu günlere geldik.

Şimdi, PKK'nın bir başka olayına bakalım. Sayın Başer söylediler. Bizzat kendisi bu işin içerisinde. Amerikalı Eşbaşkan ile birlikte çalıştığı için, sözümün başlangıcında onlara vurgu yapmak istemedim. Kendisinden dinlemek daha uygun olur diye ve dinledik. *"Ekonomik desteği var"* dedi. Ben Almanya'da görev yaptım. Almanya'da görev yaptığım zaman biliyorum. Orada, *"Rotterdam'da uyuşturucu şu anda PKK'nin eline geçmiştir"* diyorlar. Bütün Avrupa'ya uyuşturucu sevkiyatı yapar.

Hamburg'dayken zaten bunların elindeydi. Köln'de biliyorum ki otelleri var. Sadece uyuşturucu olayı değil, işletmeler açmışlar; işletmeler vasıtasıyla

yapıyorlar. Ondan sonra oradaki yığınla Türkiye Cumhuriyeti'nden gitmiş olan işçilerin kurmuş oldukları teşekküller var. Bunlardan almış oldukları gönüllü veya haraç para almış oldukları var.

Sonra gene iyi biliyorum ki, Avrupa'da ülkelerin resmi politikaları PKK'yı desteklemek değildir. Ama federal olan ülkelerde resmi politikanın dışında bakıyorsunuz, federal yapı içerisinde bir milletvekili bunu destekleyebiliyor. Biliyorum birisini, mesela Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nden "Marş" isminde birisi vardı. Benim orada bulunduğum 1994-97 döneminde bu tip PKK'yı destekleyen gösterileri bu kişi düzenlerdi ve Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti'nin Eyalet Milletvekiliydi, yani federal düzeyde değildi.

Geçtiğimiz günlerde aynı adamın bir yerde, Irak'ın kuzey yönetiminde ticari işler içerisinde olduğunu okudum. Ticari bağlantı da var, üniversitelerden destekler var. Sonra, siyasi resmi destek yok, ama Fransız Cumhurbaşkanı eşi Madam Mitterand'ın PKK'ya ne kadar sempatiyle yaklaştığını biliyoruz. Bu olaylar var, yani siyasi destek ister istemez oluyor, bunlar var.

Oradan geldik Türkiye'ye. Söylendiği gibi artık Türkiye'de, Sayın Komutan da iyice açıkladılar, Avrupa Birliği'ne giriş sürecinden sonra, olay belli oldu. 2002'de özellikle 1 veya 3 Ağustos 2002 olduğunu tahmin ediyorum, orada Meclis'ten bir dizi kanun çıktı. Adı tam belli değildi, o kanunla birlikte PKK elebaşısının idam cezası kaldırıldı veyahut idam edilmeyecekti. Bir tek hatırladığım kadarıyla o dönem Meclis'te bulunan Milliyetçi Hareket Partisi karşı koymuştu; zaten ondan itibaren de koalisyon tamamen çatırdamıştı. O günleri çok iyi hatırlıyorum.

PKK'ya baktığımız zaman, ilk turdaki konuşmamda *"25-30 sene önce baktığımız zaman, bu hareketin içerisinde KYP, KDP ve PKK var"* demiştim. PKK'nın, KYP ve KDP'den bir farkı var. KYP ve KDP nispeten aşiret yapılı olan oluşumlar. Yani, bunun anlamı şudur: Onun başındaki liderini katledersiniz, aşiretten bir başkası, ondan sonra oğlu, torunu neyse o geçer ve nitekim Barzani de böyledir. PKK'da ise olay böyle değil. PKK Marksist-Leninist bir sistem üzerine oturtulmuş.

METİN KAYIHAN- Ama o sistem şimdi artık tamamıyla bir etnik yapıya dönüştü.

Doç. Dr. CELALETTİN YAVUZ- Şuna geleceğim eğer 2002'de Türkiye Cumhuriyeti elebaşısını ortadan kaldırmış olsaydı, mutlaka birdenbire bu

sönmeyecekti; zaman içerisinde sönecekti. Ayrışmalar başlayacaktı, bölünmeler olacaktı. Kaldı ki, cezaevinde olunca bile bazı ayrışmalar oldu, ama o kadar kuvvetli olmadı. Bu olabilirdi, şimdi ne olduk? Bu geldiğimiz durumda bundan sora o elebaşısını artık asmanız, idam etmeniz de mümkün olmayan bir hale geldi. Peki, ne olacak? Şimdi, bu öyle oldu ama yine Avrupa Birliği'nin getirmiş olduğu, Avrupa Birliği süreciyle veya havucuyla ilgili olarak yeni gelen düzenlemelerle birlikte Türkiye'nin içerisinde önemli bir değişiklik oldu. Biraz önce Irak'ın kuzeyine dönüşüp, Türkiye'de de oldu.

Geçenlerde bir milletvekili *“Mahalli seçimlerden sonra doğal sınırlar belli olmuştur”* dedi.

METİN KAYIHAN- Evet, “sınırlar çizilmiştir” dedi.

Doç. Dr. CELALETTİN YAVUZ- Dolayısıyla içeride önemli bir siyasi destek var. Bu destek olunca, bu kadar şeyle tek başına silahlı mücadele yapmak yeterli değil. Konuşmacılara katılıyorum, ama silahlı mücadelede mutlaka ve mutlaka gerekli şart, peki nasıl yapılmalı? Şimdi, bunun yapılabilmesi için bir kere siyasi, ekonomik, sosyal eğitim ve bu desteklerin azaltılması gerekli.

Bunun için Prof. Dr. Sosyolog Orhan Türkdoğan'ın bir sözü var. *“Bölgeyle ilgili mutlaka saha çalışması yapılmalı. Özellikle, o belgedeki üniversiteler bunun üzerine gitmelidir. Sosyal yönden, ekonomik yönden bölgenin değiştirilmesi, rehabilite edilmesi gereklidir”* diyor. Bu bir solukta alınacak bir olay değil, uzun solukludur.

Bunları söyleyebiliriz. Sanıyorum, süreyi de aşıyorum, onun için keseyim efendim.

METİN KAYIHAN - Evet, çok teşekkür ederim.

Şimdi, efendim bir bant girmek istiyorum. Çünkü Başkan Üniversitesi ve bağlı kuruluşları terör konusunda en hassas olan birimlerden birisidir ve Rektör Prof. Dr. Mehmet Haberal terör konusunda çok hassastır. En ufak bir terör olayı olduğunda, Konseyi toplar, Senatoyu toplar. Özellikle, bize bu terörün çözülmesi, ama halkı demoralize etmeden de olayların verilmesi gerektiği üzerinde konuşur.

Ben Başkan Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Mehmet Haberal'in terörle ilgili bir bandını getireceğim ekranlara ve hemen Başkan'ten başlayıp, tabii ki size döneceğim Sayın Varoğlu.

Şimdi VTR'mizi izleyelim:

Prof. Dr. MEHMET HABERAL (Başkent Üniversitesi Rektörü)- (Bant konuşması)

“Aslında yasal ya da meşru anlamda terörün siyasallaşması diye bir şey söz konusu olamaz; çünkü siyaset, yani insan yönetimi terörle olamaz. Terörün dinselleştirilmesi diye bir şey söz konusu olamaz. Çünkü din, Yüce Allah'la kullar arasında olan bir olaydır. Birtakım insanların kalkıp da 'din uğruna ben insanları öldürüyorum' diye bir iddiaları olabilir mi? Eğer onu iddia ediyorlarsa, Maide Suresi'nin 32'nci Ayetini lütfen okusunlar. Orada görecekler ki, “Bir insanı öldürmek, bütün dünyadaki insanları öldürmek kadar günahtır” diyor Yüce Allah. 'Bir insanı yaşatmak, sağlığına kavuşturmak kadar da sevaptır' diyor. Böyle bir inanç sisteminde terör bir araç olabilir mi? Bu inanç sisteminde terör meşru kabul edilebilir mi değerli konuklar?

Ülkemize hep değişik planlar yapmaya çalışanların bir yerde takviyeleri ve destekleri sonucu maalesef 12 çok değerli vatandaşımızı daha şehit vermiş bulunuyoruz. Bugün bize emanet edilen bu ülkemizin gerçek sahipleri bu ülkenin hudutları içerisinde yaşayan, Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün vatandaşlarıdır ve sizler, biz, Başkent Üniversiteliler şunu buradan bir kere daha herkese diyoruz ki, işte Türkiye, işte ülkem, işte Türkiye Cumhuriyeti, işte onun sahipleri, işte bizler, Atatürk...

Acımız çok büyük, ama hep şunu söyleyemeyiz artık. Sözle acılarımız büyük, paylaşımı söylenir ya kanları yerde kalmayacaktır. Ben de şunu söylüyorum: Zaten o şehitlerimizin kanı yerde kalmıyor. Artık anlaşılmıştır ki, bu olaylar sadece bir terör olayı değildir. Bu Türkiye Cumhuriyeti'nin istikrarına yapılan uluslararası düzeyde organize bir saldırıdır.

Bu hain saldırıları düzenleyenleri yurtiçinde ve yurtdışındaki yandaşlarını, hele hele teröriste terörist demek cesaretini gösteremeyenleri de nefretle kınıyorum.

Siz, bize değil engel olmak, gölge bile olamayacaksınız. Bugün elinize almış olduğunuz o silahlar size, kendinize tepecektir. Bugün çocuk demeden, yaşlı demeden, sapasağlam insanlar bilerek katlediliyorlar. Bunları affetmek mümkün değildir. Onları affetmek mümkün olmadığı gibi; onların arkasında olanları da affetmek mümkün değildir.”

METİN KAYIHAN- Sayın Seyirciler; Prof. Dr. Mehmet Haberal'in ve Başkent Üniversitesi'nin teröre karşı duruşunu kendi sözleriyle ekrana getirdik ve bir SMS ile devam edip, Sayın Varoğlu size döneceğim. Çok iç içe bir SMS onun için okuyorum: *"Merhaba iyi yayınlar; Sayın Mehmet Haberal Hocanın eski bir çalışanı olarak, ondan bana kalan en güzel miras gerçek bir Atatürkçü olmak, öncelikle bunu belirtiyim. Ayrıca terör konusunda bence değerlendirmeler yapılırken, terörün olduğu bölgelerde birebir yaşamak gerek ki, neden halk terörü destekliyor ya da sempati duyuyor? Bunu çözmek gerek. Şu anda ben o bölgede görev yapıyorum ve inanın çok zor şeylerle karşılaşıyorum"* diyor. Hocam izleyicimizin sorusunu size yöneltiyorum.

Evet, Sayın Varoğlu buyurun.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- Efendim, tabii Atatürk'e vurgu burada daha da önem kazanıyor. Çünkü 2009 yılında yine tekrar Büyük Atatürk'ün *"Anayasal Vatandaşlık"* adı altında tanımladığı kavramı kamuoyuna açıklayarak, birtakım çıkışları, çözüm yollarını bulmaya çalışıyoruz.

Ben çok fazla değil, iki noktaya işaret edeceğim. Birincisi; Sayın Komutanım, kendisinden çok şey öğrendiğim Edip Başer'in vurguladığı bu güveni oluşturmak ve bunu da bilgiye dayalı bir biçimde oluşturma meselesi. Ulusal ve uluslararası kamuoyunda buna çok ciddi bir ihtiyaç var. Çünkü 11 Eylül'den sonra belki uluslararası kamuoyu bazı şeyleri fark etti, ama hâlâ çok ciddi biçimde ele alınmış durumda değil.

Ben dün gece internette terörle ilgili uluslararası veritabanlarına ve web sitelerine girdim. Hemen hemen hiçbirisinde terör örgütü PKK'nın geçen hafta ülkemize yaşattığı, olguya ilişkin hiçbir veri yok; hiçbir bilgi yok. Yani, Hollanda kraliçesine yönelik bu terör olayı olarak algılanmış. Ama PKK'yla ilgili hiçbir veri, terörle ilgili çalıştığı iddia edilen, bu kurumlarda mesela Rand Corporation'a bakıyorsunuz, diğer veritabanlarına, web sitelerine bakıyorsunuz, bu yok.

METİN KAYIHAN- Neden?

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- Herhalde biz doğru bir biçimde ve etkili bir biçimde oralara bunu benimsetemiyoruz. Ben bunların bir kısmında, bu terör olaylarının yer alabileceğini düşünüyorum.

METİN KAYIHAN-Görmek istemiyorlar, onun da kusuru var yani.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- İstemiyorlar, muhtemelen doğrudur. Israrlı bir şekilde bunu bizim anlatıp, oralarda bulundurulmasını sağlamız lazım. Tabii, ulusal anlamda çok önemli kamuoyu oluşturma ve özellikle aydınlarımızın bu işin boyutlarını algılaması gerekiyor.

İkinci önemli nokta: Biraz önce Abdülkadir Çevik Hocamın ifade ettiği kültür ve kültür farklılıklarındaki vurgulamanın derecesi, bu konuda yapılan çalışmalar var. Bu konuda ben kültür farklarının yönetimiyle ilgili verdiğim derste sonuçta bütün araştırmalar ki, bu araştırmaların hemen hemen hepsi yabancı ülkelerde yapılmıştır. Ulus-devlet ve ulusal kültür diğer kültür farklılıklarının tümünün önünde ve daha etkili sonuçlar ortaya çıkartıyor. Bununla ilgili yapılmış çalışmaları literatürde de görmek mümkün.

O nedenle farklılık vurgusunun doğru ve sağlıklı biçimde ve belli bir düzeyde tutulması lazım. Yoksa yapay birtakım sonuçlar ortaya çıkabilecektir. Etnik farklılıklar, dini farklılıklar, kuşak farklılıkları, cinsiyet farklılıkları gibi birçok faktör ulusal kültür tanımlaması içerisinde varlığını kaybetmektedir. Bu işletmecilik literatüründe yapılmış bir çalışmadır. Yani, bizim ülkemizde bu anlamda yapılmış bir çalışma olmaktan ziyade, uluslararası birtakım enstitülerin yaptığı çalışmalardır.

O nedenle kültür farklılıkları ve buna ilişkin yönetim süreçlerinin çok dikkatli bir noktada ortaya konulması lazım. Baştaki cümleyle bağlayacağım. Bu anayasal vatandaşlık ve benzeri hukuki altyapının çok ciddiye alınarak, birtakım kültürel çalışmalar, sosyolojik çalışmalarla desteklenmesi lazım.

METİN KAYIHAN- Sayın Kuloğlu; çözüm noktasına geldiğimizde, orada sıraladınız. Hatta ben görüyorum, 10 madde, yanlarına oklar çıkarttınız. Buyurun efendim.

E. Tümçg. ARMAĞAN KULOĞLU- Ben çok somut ve net ifadelerde bulunmak istiyorum. Tabii, bu işin en zor kısmı da psikoloji konusudur. Onu da Çelik Hocamın inisiyatifine bırakıyorum. Kendinin bu konuda uzmanlık sahası var, onu çok daha iyi açıklar.

Zaten herkesin mutabık kaldığı bir konu siyasi kararlılık konusu; bunda bir tereddüdümüz yok. Tabii ki, birtakım siyasi kararlılık içerisinde iç ve dış tedbirler almak lazım. Şimdi, iç tedbirler nedir? Maddeler halinde onları ifade etmeye çalışacağım.

Birinci konu; biraz Edip Başer Generalim de, Komutanım da buna değindiler. Etnik; bu işin esas terör, ama bölücü terördür. Bunun esas, etnik esaslı

bölücülük hareketidir. Bunun siyasi ayağı var, bunun terör ayağı var. İkisi de bölücü, ama ikisi de etnik esasta görev yapıyor. Ama birisi siyasi ayağını yürütüyor, birisi askeri ayağını, yani terör ayağını yürütüyor.

Etnik esaslı bölücülük yapan siyasete bizim müsaade ve müsamaha etmememiz lazım, bu birinci şart. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin içerisindeki bütün partiler Türkiye Cumhuriyeti'nin bekası, varlığı, bütünlüğü ve halkın refahı için çalışır. Ama bunların yolları ayrıdır, stratejileri ayrıdır. Zaten siyasi parti olmanın özelliği buradan kaynaklanır. Ama ana hedef beka, varlık, bütünlük ve halkın refahıdır, bundan sapma olmaz.

Bir parti bunları bir tarafa bırakıyor, etnik esasta bölücülük siyaseti yapıyor. Buna müsaade ve müsamaha edilemez. Çıkıyor, Kürdistan sınırlarından bahsediyor, Fırat'ın doğusundaki Kürt coğrafyasından bahsediyor. Kimlik sorunundan tutun, kültürel haklarından *"biz alacağız, şöyle yapacağız, Kürdistan'da şöyle yapacağız, böyle yapacağız, bunu yapacağız"* diyor. Buna mutlaka son verilmesi lazım.

Savcıların harekete geçmesi, suç duyurusunda bulunması, dokunulmazlıklar olduğu için Büyük Millet Meclisi'ne müracaat etmesi, Büyük Millet Meclisi'nin kendi mekanizması içerisinde dokunulmazlıkları kaldırması ve bunları yargı yoluna sevk ederek, özellikle ve öncelikle Meclis içerisindeki bölücü siyasete son verilmesi, birinci görev bu. Bunun dışında, diğerleri de yapılır.

İkinci konu; ilk başlangıçtaki konuşmamda belirttiğim gibi terör devlete karşı, yani terörle devlet karşı karşıyadır; oradaki toplumu da bir araç olarak kullanır. O zaman, devlet otoritesinin mutlak olarak sağlanması gerekir ve devlet otoritesinin zayıflamasına müsaade ve müsamaha edilmemesi gerekir. Devlet'in her yerde varlığını tam olarak göstermesi gerekir. Onun için, bölgeye en tecrübeli bürokratları atamak gerekir. Valiyi, kaymakamı, nüfus memurunu, doktoru, öğretmeni, tapu kadastro memuruna kadar en tecrübelilerini oraya atayıp, devlet varmış burada diyerek, bütün mekanizmalarıyla işleyen, devlet varmış diyerek, o devlet olgusunu ve devlet otoritesini orada göstermemiz lazım.

Öyle valiye kömür falan taşıtırsanız, devlet otoritesini ayaklar altına alırsınız veya bakanı kapının önüne bırakırsanız, devlet otoritesini ve devletin güçlülüğünü mutlaka göstermek mecburiyetindeyiz. Efendim, *"Devlet halka hizmet için vardır"* doğru, ama devlet otoritesi ve devletin ulviyeti de her zaman mevcut olmalıdır ve bu otorite her yerde gösterilmek mecburiyetindedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin varlığının sebebi, devletin ayakta kalmasına bağlıdır.

Bir diğer konu; askeri tedbirler. Devlet otoritesini sağlayacak konulardan birisi de Türk Silahlı Kuvvetleri'dir ve güvenlik gleridir. Şimdi, siz Türk Silahlı Kuvvetleri'nin prestijini sarsmak, itibarını zedelemek, halkın nezdindeki güvenini rencide etmek ve güven duygularını zedelemek için birtakım yan olaylara sapar ve onu pasifize etmeye alışrsanız, o zaman o mücadeleyi yapacak olan Silahlı Kuvvetlerin terörle yaptığı mücadeleye de engel olmaya çalışmış anlamında bir durum ortaya ıkartırsınız. Gerçi, Türk Silahlı Kuvvetleri bundan etkilenmiyor. Azim ve kararlılığını her zaman gösteriyor, hiç bunlara aldırıyor.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bu konudaki görevi çok önemli, çünkü önce terörün askeri anlamda mutlaka mağlup edilmesi gerekiyor. Askeri anlamda mağlup edemediğiniz terör, devletle karşı karşıya olur ve devletin otoritesini zafiyete uğratma amacında olduğu için, sürekli olarak yine devam edecek ve devletle karşı karşıya gelecektir.

Biraz önce siz ifade ettiniz, *"o Marksist-Leninist durumdan bir değişime tabi oldu"* diye. 1999 yılına kadar PKK bölücü terör örgütünün amacı önce kurtarılmış, sonra kopartılmış bölgeler yaratmaktı. Orada bir federasyon ortaya çıkartmak ve daha sonra bağımsızlığa giden yolu amaktı. Ama askeri alanda mağlup olunca, o zaman strateji değiştirdi. Strateji neydi? Devlete ortak olmak, iki uluslu bir devlet yapısına dönüştürme. Biz tek uluslu bir devletiz, ulus-devlet anlayışına göre ve o felsefede kurulmuş bir Cumhuriyetiz. Bunu zedelemek, iki uluslu devleti ortaya çıkartmak, üniter yapıyı bozmak. Bütün amacı bu ve bunun için de etnik esaslı bölücülük propagandasını yapmak ve bunu hem terör bazında, hem de siyaset bazında desteklemek; strateji değişikliği yapmak.

Önceleri, belirttiğim gibi PKK'nın amacı buydu. Askeri alanda mağlup olunca, bu sefer iki uluslu devlet yaratmak için bir faaliyet içerisine girdiler ve terör faaliyetlerinin amacı önce iki uluslu devlet, üniter yapıyı bozma, sonra federasyon, sonra bağımsız devlete doğru gidiş ve diğerleri ile birleşerek, büyük Kürdistan hayaline doğru bir tırmanış. Ama başlangıçtaki o yolu amadaki stratejilerde değişiklik yapmıştı.

O bakımdan, askeri tedbirler son derece önemli. Askeri alanda mutlaka baskının devam etmesi ve onun iş yapamayacak hale gelmesi birinci faktör. Tabii ki, yargının ihtiyaç duyduğu kanunların, yani bu tedbirleri alırken, birtakım kanunlar Avrupa Birliği giriş sürecinde değiştirildi. O kolluk güçlerinin görevleri, onların yetkileri kaldırıldı ve onları da yeniden düzenlemelerin yapılması ve yargının süratle hareket etmesi.

Yargının verdiği cezalarda iki görev vardır. Birincisi ıslah etmek, birisi de caydırmaktır. Yani teröristlere karşı hem ıslah edici, hem de caydırıcı faktör olarak ortaya çıkması lazım. Eğitim konusu, Çelik Hocam söyledi, teröristlerden de eğitimli olanlar var, ama bunun yanında cahiller de var. Bir de onun ortam bulduğu, toplumda cehalet çok fazla. Tabii ki, onun eğitim seviyesinin yükselmesi, teröriste olan desteği de azaltacaktır; ortam bulmasına da imkân yaratmayacaktır. O ilköğretim, sekiz yıllık ilköğretimin bölgede mutlaka iyi takip edilmesi ve tedrisatına uygun olarak verilmesi ve iyi öğretmenler tarafından tedris edilmesi son derece önemli. Tabii ki, bunun için Türkçe öğrenilmesi lazım.

Biz yanlış bir yol uyguladık. Anadil kursu açtık, Kürtçe kursu da açtık. Şimdi anadil okulda öğrenilmez, anadil anadan öğrenilir, babadan öğrenilir, kardeşten öğrenilir, o ayrı bir konudur. Ona kimse dokunamaz, onu oturur konuşur, aile arasında bunu kullanır. Ama eğitim lisanı Türkçe. Kamu kurum ve kuruluşlarından istifadesi, belediyeden, mahkemeden, hastaneden, postaneden Türkçe.

Bunun kamu kuruluşlarından iyi istifade edilmesi ve devletin imkânlarına çok iyi ulaşabilmesi için Türkçe öğrenmesi lazım. Bizim o bölgede Türkçe kursu açmamız lazım, çünkü Kürtçe'yi biliyorlar, bir kısmı Türkçe'yi bilmiyorlar.

Bunu da tabii isteyen alır, istemeyen almaz, ama biz açmak durumundayız, devlet olarak görevimizi yapmak durumundayız. İyi bir eğitim alması için de okul öncesi eğitimde, o anaokulu konusu vardır ya bir yıllık, orada belki bunu mecbur tutup, orada Türkçe'yi öğretip, ilköğretim birinci sınıfa Türkçeyi öğrenmiş olarak gelip, tedrisatı iyi takip edip, iyi eğitim almasına da imkân yaratmamız lazım.

Nüfus kontrolü. Bir ailede en az on çocuk var. Bu on çocuğa, ne eğitim imkânı, ne istihdam imkânı ne de sağlık imkânı götürebilirsiniz. Devletin böyle bir imkânı yok. Onun için nüfus kontrolü konusunda ikna edici birtakım tedbirlerin oraya götürülmesi, ebeler, bu konudaki psikologlar, vesaire ile telkinlerde bulunulması da son derece önemli bir faktör.

Ekonomik teşvikler, istihdam olanaklarının yaratılması ve psikolojik tedbirlerin alınması, ama dağdan inmeyi teşvik etmek gibi, dağa çıkmayı önlemek için de ailelerle birtakım iletişim içerisine girilmesi de önemli. Birlik beraberlik duygusunun yaratılması son derece önemlidir. O biraz önce konuştuğumuz, Genelkurmay Başkanı'nın konuşacağı güne denk getirilen olaylar, Genelkurmay Başkanı'na birlik, beraberlik ve bütünlüğu vermek için ortaya koyduğu mesajları aşağıya çekmek maksadıyla yaratılmış bir konudur.

Dış tedbirler olarak da Avrupa Birliği bu konuda samimi değildir; ülkeler samimi değildir, ABD samimi değildir, NATO samimi değildir. NATO ülkeleri aynı zamanda Avrupa Birliği'nin üyeleridir, ama terörle mücadele konusunda, "senin teröristin, benim teröristim" algılamasına gitmesi ve bizdeki teröristleri, kafalarının arkasında, özgürlük savaşçısı olarak hâlâ görmeye devam etmeleri de bizim terörle mücadelemize sekte vuran konulardan birisidir. Bunun, biraz önce konuşulduğu gibi iyi anlatılması lazım. Irak egemen bir ülkeyse, topraklarından Türkiye'ye zarar verilmesini önler; değilse, bunu işgal altında tutan Amerika önler. O önleyemezse, ben önlemek mecburiyetindeyim. Güvenliğimi bir başka organizasyona, başka bir ülkeye devretme lüksüm de yok.

METİN KAYIHAN- Ya da emanet etme lüksüm hiç yok zaten.

E. Tümç. ARMAĞAN KULOĞLU- Evet, ben bunu söylemek istedim, teşekkür ederim.

METİN KAYIHAN- Çok teşekkür ederim Paşam.

Sayın Başer; Genelkurmay Başkanı CMUK'ta ve TCK'da *"Biz herhangi bir maddenin değiştirilmesini ya da bu farklı bir aşamaya gelsin demiyoruz. Ama bu daha uygulanabilir olsun, içi daha iyi doldurulsun ve daha iyi anlatılsın. Dağdan çözümlerde bu çok daha etkili ve önemli sonuçlar alacaktır. Geri döndürdüğünüzde, teröristi dağdan indirdiğinizde, onun ne yapacağını bilmesi ve çözüm önerilerini net koymanız çok daha önemli"* dedi.

Siz çözüm önerileri ve Genelkurmay Başkanı'nın bu talebi konusunda neler söyleyeceksiniz efendim.

E. Org. EDİP BAŞER- Sayın Genelkurmay Başkanının bu ifadesi gayet tabii çok doğru ve gayet açık. Yeni bir yasal düzenlemeye ihtiyaç olmadığını işaret etti. Ancak, mevcut yasal düzenlemelerin, uygulamada karşılaşılan önündeki güçlüklerin kaldırılmak suretiyle uygulanabilir hale getirilmesini talep etti, benim anladığım bu.

Ben de buna katılıyorum, çünkü yasal düzenleme demek sadece Meclis'ten yasayı çıkartmak anlamına gelmez. O yasaların uygulanabilir olması gerekir, pratik olması gerekir. Eğer bir yasa uygulama alanında uygulanamıyorsa veya arzu edilen sonuçlar elde edilemiyorsa, tabii ki o yasada eğer gerekirse, eğer sorunluysa, gerekli ufak tefek düzenlemeler, değişiklikler yapılır veya eğer hiç işlemiyorsa, tamamen ortadan kaldırılır, o ayrı bir konu.

Sayın Genelkurmay Başkanı'nın görüşü ki, ben de o görüşe katılıyorum. Mevcut yasalar, yasal düzenlemeler yeterli olmakla beraber, bunların uygulama alanında etkin bir biçimde uygulanabilir olmasını sağlayacak düzenlemelerin bürokratik düzeyde, daha alt düzeylerde yapılması gerekiyor diye değerlendiriyorum.

Çözüm önerileri konusunda Sayın Kuloğlu'nun ifade ettiği şeylerle elbette ki mutabıkım; elbette ki bir farklılığımız yok. Daha evvel Varoğlu da, Çelik Hocam da ifade ettiler. Yani, bugün dünyaya ve kendi halkımıza, eğer terörü ve teröristi, PKK'yı, onun amacını, hedeflerini anlatamamışsak o zaman tabii ki diğerlerine anlatmış olmamız beklenemez kolay kolay. O bakımdan, ben tekrar, daha evvel de temas ettiğim noktaya dönmek istiyorum. Halkımızın doğru bilgilerle, zamanında tam olarak aydınlatılması, bilgilendirilmesi çok büyük önem taşıyor. Burada müsaade ederseniz, temas etmek istediğim bir nokta var. Demin bir e-posta okudunuz. Bölgede görev yapan bir değerli kardeşimizden geliyor, anladığım kadarıyla.

Kendisinin endişelerini tabii ki, orada karşılaşılan güçlükleri bilen birisi olarak paylaşıyorum. Oralarda görev yapmış birisi olarak arzu ediyorum. Tabii ki, o zorluklar var, fakat şu noktayı gözden uzak tutmamak gerekir diye değerlendiriyorum. O bölgede yaşayan vatandaşlarımızın önemli bir kısmı PKK'ya karşıdır, teröre karşıdır, bölücülüğe karşıdır ve onlara destek olmaz. Bunu ben çok yakından, köy köy dolaşarak, mezra mezra insanlarla konuşarak elde ettiğim izlenimlerle söylüyorum ve oradaki arkadaşlarımın elde ettiği izlenimler ve bana getirdikleri raporlardan söylüyorum. Dolayısıyla orada PKK'yı destekler durumda olan vatandaşlarımızın çok önemli bir kesimi, bu desteği PKK'nın ölüm tehdidi karşısında gerek kendileri için, gerek aileleri için, çocukları için vermek zorunda hissetmektedirler kendilerini ve maalesef o bölgenin her yerinde, her noktasında yeteri kadar güvenlik sağlamak elbette mümkün değildir; bu doğal olarak mümkün değildir. Bunu hiçbir gücün yapması da mümkün değildir.

Dağlarda o ulaşılması çok zor yerlerdeki köylerde, mezralarda yaşayan vatandaşlarımızın tabii ki, PKK'nın zorlamasıyla, çocuklarını dahi PKK'ya yine silah tehdidiyle, ölüm korkusu altında vermek zorunda kaldıklarını çok iyi biliyoruz. Dolayısıyla, o bölge halkının PKK'yı destekliyor olduğunu ifade etmek kanaatimce fevkalade büyük bir yanıştır. Evet, marjinal bir grup vardır, mevcut siyasi hareketi, yani PKK'ya paralel bölücü siyaseti de destekleyen bazı unsurların, bazı grupların olduğu gibi, bu grupların bu desteğinin de tamamının gönüllü bir destek olduğu kanısında değilim ben. Bunların da önemli bir kısmının, yine PKK'nın silah tehdidiyle, ölüm tehdidiyle ya da başka türlü tehditlerle elde ettiği sonuçlar olduğu kanısındayım, o ayrı bir konu.

Şunu vatandaşlarımızın bilmesi gerekir ki, o bölgede yaşayan vatandaşlarımızın çok önemli bir kısmı gönülden PKK'ya destek vermez, vermiyor, bunu çok iyi bilerek söylüyorum. Destek verenleri vardır, ama onların da önemli bir kısmı bu desteği gönül rızasıyla değil, zorla, ölüm korkusuyla vermektedir diyorum.

İzin verirseniz, ben burada bir noktayı daha vurgulamak istiyorum: Çok kısa olarak ifade ediyorum. Bir kere benim kanaatim şu ki, bu ülkede bir Kürt sorunu yoktur. Bu ülkede bir Kürt sorunu olduğunu PKK, onun siyasi uzantıları ve bir de maalesef, bir yanılığında olduğuna inandığım, vatanseverliğinden endişe etmeme herhangi bir neden yok, ama bir yanılığında olduğuna inandığım bazı aydınlar iddia etmekte.

Nasıl bir Kürt sorunudur ki, o kökenden, etnik kökenden gelmiş Türk vatandaşlarının da önünde cumhurbaşkanı olmak için kapılar açıktır, başbakan olmak için, en üst düzeyde bürokratlar olmak için açıktır. Bu ülkenin zenginlerinin önemli bir kısmı onların arasındadır. Bu ne biçim bir ayrımdır, bu ne biçim bir Kürt sorunudur, bunu anlamak mümkün değildir. Bu ülkede böyle bir sorun, daha doğrusu böyle bir bölünme sorunu, böyle bir ayrımcılık yaşanmamıştır, olmamıştır, ta ki PKK ortaya çıkıp, böyle bir şeyin olduğu iddiasıyla ortalığı bulandırınca kadar.

Evet, dil birliği konusu çok çok önemlidir. Buna Kuloğlu temas etti. Dil birliğini sağlayamamış bir ulusun, ulusal birliğini sağlaması da çok çok zordur. Bugün mevcut uygulamalar bana göre de fevkalade yanlıştır. Anadili anasından, evinde öğrenilen ve konuşulan bir dildir ve konuşulmaktaydı, zaten buna hiç kimsenin bir itirazı yoktu.

Dolayısıyla, bu konuda da ben Sayın Kuloğlu'na katılıyorum. Öte taraftan, Türk diline sahip çıkma konusundaki duyarsızlığımız konusunu da bu arada hemen bir parantez içinde gündeme getirmek istiyorum, saygılar sunuyorum, teşekkür ederim.

METİN KAYIHAN- Efendim, çok teşekkür ederiz. Geldiniz, bize İstanbul'dan katıldınız, çok sağ olun.

Evet, efendim son bölümüne geldik, son sözü de Sayın Çevik lütfen zamanı çok fazla geniş kullandık, size çok az bir bölüm ayırabildik, ama kusurumuza bakmayın. Ama söyleyecekleriniz çok önemli, lütfen.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Bir defa terörizmin henüz yeterince ortak bir tanımına ulaşılmamış olması dahi, bu konudaki mücadelenin güçlüklerinden

birisini oluşturuyor. Milletlerin terörizmle mücadelede ortak bir yol bulmamasının en önemli yollarından birisi de bu. *“Benim teröristim, senin teröristin”* gibi bir durum söz konusu oluyor. Bu önemli bir şeydir. Bir de toplumda adaletsizlikler söz konusu olduğu zaman, gelir dağılımında büyük uçurumlar olduğu zaman, yoksulluklar, ekonomik çöküntüler ki, şimdiki gibi yaşanan ekonomik krizler olduğu zaman, yine teröre önemli bir zemin hazırlanmış oluyor, bunu vurgulamak lazım.

Yine, bir toplumda ne kadar çok yasak varsa, o zaman bu yasakları delmek için, daha çok mücadele edilir ve terörün tohumları daha çok atılır. Bunları çok açmak lazım, ama çok kısa söylüyorum, vakit olmadığı için.

Göçlerin, iç göçler olsun, dış göçler olsun önemli oranda teröre bir zemin hazırladığını söyleyebiliriz. Çünkü göçlerle ister istemez insanlar yaşadıkları yerlerden ayrılmış oluyorlar. Bu göçler de bazen zorunlu olabiliyor. Bazen ki mücadele sonucu köylerin boşaltılması, vesaire bunlara bağlı veyahut da ekonomik sorunlardan dolayı yaşanan göçler. Bu göçler sonucu oluşan karmaşa, bu da teröre zemin hazırlayan faktörlerden oluyor.

Önemli bir yapı da feodal yapı. Tabii ki, eskisi kadar olmamakla beraber, halen ama biz biliyoruz ki, Güneydoğu Anadolu’da, Doğu’da feodal yapı önemli bir boyutta ve bu yapının devam ediyor olması, yine önemli bir terör zemini olarak düşünülebilir. Yine, toprak reformunun zamanında yapılmamış olması, kaybedecek bir şeyi olmayan bir insan her şey yapabilir. Onun için de aidiyet duygusunun ve herkesin sahiplik duygusunun gelişmesi bakımından psikolojik olarak toprak reformunun kesinlikle yapılmış olması lazım.

Ülkeyi cazip ve özenilecek ve özdeşleşecek bir konuma getirmemiz lazım. Şimdi, bizim araştırmalarımızda var. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde veya Kürt vatandaşlarımız arasında gerçekten de aslında Sayın Başer Paşanın da ifade ettiği gibi bölünmeyle ilgili hiçbir zaman belli sayıdaki PKK teröristleri dışında veya onlara çok yakın planı olanlar dışında böyle bir beklenti içinde olan kimse yoktur.

Şöyle bir şey: *“Biz ilkel durumdaki Kuzey Irak’a mı gidip yamanacağız, ben niye İstanbul’a, Bodrum’a pasaportla gidip geleyim. Bu ülkede demokratik haklar daha fazla, hiç olmazsa en azından biz zor durumda Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’ne dahi başvurabiliriz”* diye bir şey ifade edilmektedir bu da çok önemli bir nokta.

Yine medyanın ilgisi burada çok önemlidir. Medya maalesef terör eylemlerine ilgi gösterip, özellikle görsel olarak olanları teker teker verdikçe, teröristin

ekmeğine yağ sürmüş olmaktadır ve onun için medyanın bu konuda kendine kesinlikle çeki düzen vermesi ve kendi kendini sınırlaması, teröristin en büyük gıda kaynaklarından birisi yaptıklarının bütün medya tarafından durulmuş olmasıdır.

Bir başka önemli nokta da dağdan indirmek için uğraşmayalım bence. Çünkü zaten onların ömürleri bellidir, önemli olan dağa çıkışları engellemektir. Bunun için de alınacak tedbirler arasında adaletli bir sistemin kurulması, oraya gönderilecek insanlara ki, yavaş yavaş bu olmaya başlamıştır, bunu da inkâr etmeyelim. Daha deneyimli yöneticilerin, valilerin, kaymakamların, müdürlerin bölgeye gönderilmesi. Çünkü yıllar öncesinde dahi benim o bölgede 20 yılım geçti. Orada söylenen şuydu: *“hep nerede acemiler varsa, nerede daha yeni mezunlar varsa hep bize gönderiliyor, onlar da bir şey anlamıyor”* diyorlar.

METİN KAYIHAN- Sürgün yeri gibi.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Sürgün yeri, Şark hizmeti, olayı Şark hizmeti olmaktan çıkartmamız gerekiyor. Bütün vatani bir bütün olarak görmemiz lazım ve bütün vatanın her tarafını da eşit düzeye getirmemiz lazım.

METİN KAYIHAN -Çok teşekkür ediyorum efendim.

Geldiniz, Pazar günü çok önemli bir konuda, çok önemli bilgiler verdiniz. Tek tek hepinize bir kez daha teşekkür ediyorum.

Sayın seyirciler, *“Terör Özel Programı”*nın sonuna geldik. Kanal B'den hepinize iyi bir hafta sonu, iyi bir Pazar diliyorum, hoşça kalın.

---&---

**TÜM YÖNLERİYLE TERÖR
(İKİNCİ PROGRAM)**

10 Mayıs 2009

PROGRAM SUNUCUSU

METİN KAYIHAN

Kanal B Haber Müdürü

KATILIMCILAR

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU

Başkent Üniversitesi

Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK

Ankara Üniversitesi

Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı

Politik Psikoloji Derneği Başkanı

Prof. Dr. SERTAÇ HAMİ BAŞEREN

Ankara Üniversitesi

Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası

İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi

Dr. CAN ÜNVER

Başkent Üniversitesi

Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

Öğretim Görevlisi

Tarih: 10 Mayıs 2009

Saat: 11.00

Yer: Kanal B Stüdyosu

METİN KAYIHAN (Kanal B Haber Müdürü)- Kanal B'den iyi Pazarlar. Sayın seyirciler, bugün Anneler Günü. Şehit anneleri başta olmak üzere tüm annelerin Anneler Günü'nü kutluyorum. Terör Özel Programı'nda geçen hafta terörün geldiği noktayı ve genelde de askeri boyutunu konuşmuştuk. Son bölümde birazcık olsun toplumdaki o psikolojiye girmiştik, ama bu hafta terörü biz hem toplum psikolojisi hem de uluslararası boyutuyla ele alacağız. Tabii ki bu terör sadece Bölücü Terör Örgütü'nün yapmış olduklarıyla sınırlı değil ve biz bugün Mardin'de yaşanan, adına ister terör deyin, ister katliam deyin, ne dersiniz deyin anlatılması çok zor olan o vahşetle başlayacağız. Ben öncelikle konuklarımı sizlere tanıtayım:

Ankara Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı ve Politik Psikolojisi Derneği Başkanı Prof. Dr. Abdülkadir Çevik.

Başkent Üniversitesi ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü Prof. Dr. Abdülkadir Varoğlu.

Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sertaç Hami Başeren.

Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Görevlisi Dr. Can Ünver.

Sayın seyirciler, Terör Programımıza siz de SMS'lerinizle sorularınızı yöneltebilirsiniz. Kanal B yazıp boşluk bırakacaksınız ve 3929'a mesaj göndererek siz de sorularınızla programımıza katılabiliyorsunuz. Ayrıca, 104.2 Başkent Radyo'dan da bu programımızı dinleyebilirsiniz.

Evet Hocam, hemen size döneceğim, çünkü bunun psikolojisini anlamakta çok zorluk çekiyorum. Evet, bu olay yaşananı yaklaşık bir haftaya yakın bir zaman oldu, her kanalda, her gazetede tartışıldı. Ben biraz daha farklı değerlendiriyorum, bir de siz Mardinlisiniz, hem orayı çok iyi biliyorsunuz hem bu işin psikolojisini biliyorsunuz, ama ben olayı biraz daha geniş tutup; insanlar artık birbirlerini öldürmüyorlar, ya kafa kesiyorlar -ki bizim literatürümüzde pek olmayan bir şey- sevgilisinin kafasını kesip çantanın içine koyup çöpe atıyor veya çocuk annesinin kafasını kesiyor, öndeki yolcu birazcık farklı bir şey yaptı diye onun kafasını kesiyor, bunu da konuşalım, ama 44 tane can ve "Yere bak, nefes alıyorlar mı? Bir daha ateş et", insanların vücudundan çıkan kurşun oranı en az on üç. Ne oluyor bize?

Prof. Dr. ABDULKADİR ÇEVİK (Ankara Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı Başkanı ve Politik Psikoloji Derneği Başkanı)- Ben de her şeyden önce o terörde evladını kaybeden tüm annelerin Anneler Günü'nü kutluyorum, hiçbir zaman bir daha böyle bir acı yaşamamalarını diliyorum. Mardin'de olup biten bu olay doğrusunu isterseniz benim için çok sürpriz olan bir durum da değil. Neden diyeceksiniz, çünkü bölgeyi düşündüğümüz zaman, daha önce de programda ifade etmiştim, yirmi yıla yakın, belki de aşan bir süre içinde o bölgede yaşamış olan bir kişiyim, bölgenin tamamını Hakkâri'ye kadar gezdim, dolaştım, biliyorum. Belli bir sosyal düzeni, aile düzeni feodal düzen olarak bir düzen var bu bölgede ve ataerkil bir yapı, tamamıyla ailenin en büyük otorite figürünün etkinliğinde. O bölgede aşiret reisinin veyahut da ağanın işlevi tanrı ve peygamberden sonra gelen üçüncü kişi olarak algılanır, yani o boyutta önemsenir ve bir de tabii ki dini değerler de çok önemlidir. Bütün bunların hepsini bir arada düşündüğümüz zaman, bölgede yaşanan bu düzenin hangi dönemden kaldığına dikkatimizi yoğunlaştırdığımızda bir çeşit Ortaçağ anlayışının hükmünü devam ettirdiğini de görüyoruz. Dışarıda bir bakıyorsunuz televizyonu var, buzdolabı da var, çamaşır makinesi, bulaşık makinesi, teknolojik araçlar da var, ama sosyal ve psikolojik ilişkiler bakımından hiç bunlarla uyumlu olmayan bir iletişim formasyonu içinde yaşamlarını devam ettiriyorlar. Genellikle her şey o ailenin, o aşiretin reisinin tamamıyla egemenliği altında sürüp gidiyor. Toprak reformunun zamanında yapılmamış olması, yani aidiyet duygusunu önemli oranda etkileyen bir unsurdur. Toprak reformunun yapılmamış olması kaybedecek bir şeyi olmayan insanlar için çok daha kolaylıkla birtakım olumsuzluklar içine girmelerini sağlayabilir. Bir de toplum olarak insanların gelişmişlik düzeyine baktığımız zaman, çocuklar doğdukları zaman psikolojide önemli bir şey var, bu Freud'un tanımlamasında da böyle, bir agresif dürtüler, bir de libidinal dediğimiz dürtülerle dünyaya gelirler, yani birinde saldırganlık dürtüleri, öbüründen de sevgiyle ilgili, doyum ilişkisiyle ilgili dürtüler vardır ve bu dürtüler paraleldir. İnsanlar sosyalleştikçe ehlileşme, medenileşme süreci içinde bu saldırganlık dürtülerini topluma ve sosyal çevreye, çağdaş dünyaya uyumlu hale getirmeye çalışırlar. Çocukluktan itibaren, özellikle çok çocuklu aileleri de dikkate aldığımız zaman yeterli sevginin olmadığı, bu nedenle yerine göre ihmalin, istismarın olduğu, -yani sevgisizlik de bir istismar sayılabilir- şiddetin olduğu, çocukların söz hakkının bulunmadığı, büyüklerin, mesela, kendisi çocuk sahibi olmuş, ama halen büyükbabasının önünde çocuğunu dahi sevemeyen bir anlayışın hüküm sürdüğü, yani çok farklı bir şey, o bölgede yaşadığımız zaman bunların ne kadar önemli olduğunu görürüz. Onların o ilişkisi içinde bunlar normal olarak kabul edilen şeylerdir, yani patolojik durumlar olarak sayılmıyorlar; bu yüzden böyle.

Peki, aşiret düzeni ve töre dediğimiz bu durumlar neyi ifade eder? Töreler de tabii ki ilkel dönemlerde, hukukun olmadığı zamanlarda o topluluğun düzenini korumaya yönelik birtakım kuralların olduğu bir durumu gösteriyor, yani töreler de o küçük toplumların, aşiretlerin, boyların vesaire, iletişimlerinin daha sağlıklı olması için oluşmuş kurallar silsilesidir. Hukuk devletine geçildiği zaman, dünyada artık çağdaş hukuk olduğu zaman bu törelerin hükmünün kalmamış olması gerekiyor, fakat eğitimin oraya yeterince girmemiş olması da törelerin hükmünün devam etmesi ve hukukun oraya girmediğini de gösteriyor. Bir yerde hukuk orada pek işlemiyor, aile içinde alınan kararlar, aşiret düzeninde alınan kararlar uygulamaya sokuluyor; bu kan davalarında da böyle, toprak anlaşmazlıklarında da böyle oluyor.

Bütün bunların hepsini bir çerçeve içine koyduğumuz zaman, bir bakıyorsunuz böyle bir şey işleniyor, ama bunun işleniş biçimine baktığımız zaman tipik bir kan davasında veya namus davasında olan bir cinayette, katliama benzer bir şey değil, çünkü orada namusunu ve onurunu korumak için açıkça herkesin önünde de gidip o cinayeti işleyebiliyor, fakat burada öğrenilmiş birtakım davranışlar da söz konusu, çünkü bu suçu işleyenler ellerinde değişik silahlar olan kişiler. Mesela, PKK terör eylemlerinin yaptıklarına benzer bir biçimde, onları taklit eden, onlardan öğrenilmiş birtakım şekillerde bu cinayeti işliyorlar. Demek ki yıllardır savaşıyor bu kişiler ister istemez bu savaşla da iç içe, onlar da kendilerine savaş yöntemleri olarak bunu benimsemişler. Ortaya şu çıkıyor: Bunun yapılma biçimi bir PKK eylemi tarzında ortaya çıkmış oluyor, yani klasik, alışlagelen, aşiretler arası bir anlaşmazlık ve bunun sonucu işlenen cinayetlere pek benzemiyor; işin bir bu boyutu var.

Bir topluluk stres altına girdiği zaman, zorlanma olduğu zaman, normal beyin fonksiyonlarının işleyiş düzeyi farklılaşmaya başlar. Sağlıklı, mantıklı düşünmek ve kararlar vermek yerine o toplumun bireyleri psikolojik olarak regresyona uğrayarak ilkel düzeyde, mantıksız düzeyde, belki hiç açıklayamayacağınız anlamda tepkiler vermeye başlar. Sizin ifade ettiğiniz, neredeyse başını keserek icabında en yakınını öldürmek vesaire gibi bütün bu, o regresyonun sonucu olan bir şeydir. Yeni doğan bir bebeğin o agresif dürtülerini, yani saldırganlık dürtülerini ortaya koymak biçimini yok etmek tarzında, yani yiyip yok etmek tarzında. Nasıl ki çocuk sütünü alıyor ve onu yok ediyor, daha ehlileşmemiştir o duygular.

METİN KAYIHAN- Hocam, bir çocuk doğduğu zaman içerisinde bu yok etme duygusu var, biz onu eğiterek ehlileştiriyoruz, eğer bu eğitim yok ise ya da başka bir şekilde olumsuz bir eğitim varsa onun ...

Prof. Dr. ABDULKADİR ÇEVİK- Ya da eğitim yeterliliği olmayıp ileriki bir dönemde büyük bir travma yaşanmışsa, o travmanın yarattığı öfke, nefret, kırılanlık duyguları onu tekrar geriletir ve o çocukluk döneminin tepkilerini vermeye yönlendirir. Burada da bakıyoruz ki, aşiretler arası kavgada onur, namus, özellikle onur; aşırı onurlu kişilere baktığımız zaman onlarda birtakım eksiklikleri örtmeye yarayan bir tutumdur onurluluk. Gurur, bir şeyleri örtmeye yarayan bir savunma aracıdır. Neyi örtmeye yarıyor? Kendindeki eksikliği. En ufak yaşanan bir travma o eksikliği ortaya çıkardığı için şiddetli bir tepki doğurur; narsistik öfke, narsistik tepki, saldırganlığa yol açan bir tepkidir bu. Bu tepki çok yok edici bir biçimde, çok brütal bir tarzda olabilir, bundan dolayı da zaten işlenen bu cinayetlerde, öyle görünüyor ki ciddi, daha önce yaşanmış olan travmaların izlerini görmek mümkün olabiliyor. Benzer şeyleri bazı ülkelerin destekledikleri terörist organizasyonlarda da görebiliriz. Örneğin, ASALA'da. ASALA neye göre o tepkileri veriyordu? Türkler tarafından yok edildikleri inancıyla ve o inancın hazmedilemeyeşine yönelik yaşadıkları kızgınlık ve öfkeye tepki olarak böyle bir şey veriyorlar bir bakıyorsunuz. Psikolojideki her şey realiteyle uyumlu olmayabilir, yani realite çok farklı olsa bile algılanan şeye göre tepki veriliyor. O yüzden de algı boyutu çok önemlidir, bunu da değerlendirmemiz lazım.

METİN KAYIHAN- Hocam, hemen bu noktada o psikolojiyi koyduktan sonra, bu olay yaşandıktan sonra en kolay olan yöntemi seçtik; *“koruculuk sistemi kaldırılın, ellerine silahları alıyorlar bu yüzden oluyor”* gibi, kimi *“töre cinayetleri bu noktaya getirdi”*, kimi *“o bölgede silahlı ve silahsız güç olarak köyler ikiye ayrılıyor, bunun nedeni bu”* gibi konuşmalar, tartışmalar, yazılar başladı. Biz biliyoruz ki şu anda bölgede 70 bin korucu var ve bunun 47 bini maaş alan korucu, diğer geri kalanı da gönüllü. Bu noktada siz neler söyleyeceksiniz? Uluslararası koruculuk sisteminin, mesela, Amerika'nın Irak'ta bu tür bir milis gücü var, sayısını bilmiyorum, ama sanıyorum 100 bine yakın. Siz neler söyleyeceksiniz bu konuda?

Prof. Dr. SERTAÇ HAMİ BAŞEREN (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Üyesi)- Korku ve dehşet verici bir olay. Hiçbir haklı-haksız duygusu, hiçbir adil-gayri adil duygusu, hiçbir doğru-yanlış duygusu bunu meşrulaştıramaz. Pek çok sebebi de var, Sayın Hocam, bu sebeplerin psikolojik bağlantılarını, sebeplerini ortaya koydu.

Sizin işaret ettiğiniz konulara gelince hemen şunu söyleyerek başlayalım: Bu, tek bir sebebe indirgenecek bir davranış modeli değil; bunun pek çok sebebi olduğu görülüyor. Koruculukla bir ilişkisi var mı? Sizin sorduğunuz sorunun özü buna işaret ediyor. Koruculuk sistemine tek başına bağlanmasını, *“tek*

sebebi budur” denilmesini doğru bulmuyorum. Sebeplerinden biri de bu olabilir. Korucuların içerisinde suç işleyenler yok mudur? Elbette vardır. Başka mesleklerin, başka işlerle uğraşanların da suç işlediklerini biliyoruz. Korucuların bu suçlara karışması, bu tür eylemlere girmesi bir normalin, yani bir standardın dışında mıdır, üstünde midir? Olabilir, eğer böyle bir şey varsa, o zaman buna ilişkin tedbirler almak lazım, bundaki aksamaları düzeltmek lazım. Münferiden, bireysel olarak bu işe karışmış, hangi işle uğraşırsa uğraşsın, korucuların içinde suç işleyecek olan kişiler elbette vardır. Onlar da bu işlere karışmış olabilirler, ama onların sayısı bu konuda ortaya konulabilecek birtakım normallerin, standartların üzerine çıkıyorsa, birtakım standart tespitlerinin üstüne çıkıyorsa, o zaman mekanizmada aksamalar var demektir. Bu durumda da bu mekanizmaların düzeltilmesi lazımdır. Bu işin, bu boyutuyla bölgedeki terörle de ilgisi var. Aslında bu bir terör olarak çok rahat adlandırılabilir bir konudur. Konuşmama başlarken bunun korku ve dehşet verici bir davranış biçimi olduğunu söylemiştim, terörü de zaten böyle tarif ediyoruz, ama terörizm değil, çünkü terörizm dediğimiz zaman, biz belirli bir hedefe yönelmiş bir dizi hareketi ararız. Burada belki öyle bir şey yok, ama burada hiç şüphesiz bir dehşet hadisesi var, bu yönüyle bir terör boyutu var. Siyasal bir sebebi olmadığı görünüyor, en azından ortaya çıkan bilgiler miktarıyla durum böyle gibi görünüyor. Siyasal terörizmde tabii en önemli sebep siyasal konulardır, faili harekete geçiren siyasal sebeplerdir. Bu yönüyle siyasal terörizmden farklılaşan bir yanı var, ama diğer yanlarıyla terörizmin sahip olduğu bütün kötülükler burada da var, hiçbir yanıyla, hiçbir sebeple meşrulaştırılabilecek bir konu değil.

Terörizmle bağlantısının belki bir başka noktada daha altını çizebilirim. Sayın Hocam işaret etti, dedi ki; “Terör örgütlerinin yaptıkları davranış biçimlerini tekrarladılar, yani öğrenilmiş birtakım davranışlar var.” Ben buna şunu da ilave edebilirim: Belki terör örgütünün arkasına saklanmak düşüncesi de var, böyle bir bağlantıyı da burada görebilmek mümkün.

METİN KAYIHAN- Zaten karakolda kendi aralarında yaptıkları o konuşmalarda da, yapılan itiraflarda ya da söylenen sözlerde de, *“biz kimseyi sağ bırakmayacaktık, çekip gidecektik ve terör örgütünün üzerine yıkacaktık”* O konuda kesinlikle verilen ifadeler de sizin haklılığınızı ortaya koyuyor.

Abdülkadir Varoğlu Hocam, terör öyle bir noktaya geldi ki, artık bölgede 44 kişi ölüyor, sanki kanıksadık ya da tabii olabilir, mesela hocam konuşmasına başlarken şöyle bir şey söyledi: *“Bu beni şaşırtmadı.”* Çünkü belli bir birikim, belli bir artık patlama noktası var. Siz neler aktaracaksınız?

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU (Başkent Üniversitesi ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)- Efendim, tabii normalize etmeye başladığımız anda herhangi bir sorunla başa çıkma yönünde ciddi bir negatif duruma geçmişiz demektir. Yani *“olaylar kendi akışı içerisinde böyle geliyor, biz bunu doğal haliyle kabul etmek durumundayız, bu olay zaten töresinin bir gereğidir, bu şekliyle oluşmasında herhangi anlamsız birşey yoktur”* demeye başladığımız anda oradaki sorunu büyütüyoruz veya zaman içerisinde oradaki iddiamızı kaybetme noktasına dönüyoruz demektir, bu çok önemli. Yani biraz önce Sertaç'ın da söylediği gibi terör insanı, toplumları bir gerilime götürüyor, şiddet olgusu, bir gerilim yaratıyor. Bu gerilimin tabii ki toplumda sonsuza kadar sürmesi mümkün değil, ama çabucak gevşemek ve görmezden gelmek, öne almamak türü birtakım reaksiyonlar göstermeye başlıyoruz. Tabii bu bizim kültürümüzle çok uyumlu değil, yani biz Türkiye'de toplumsal anlamda ataerkil bir kültür taşıyoruz, ama bunun yanında korumacı bir yanımız da var. Yapılan birtakım uluslararası araştırmalar aslında bizim tamamen maskülen bir yapıda değil, belirli ölçülerde de bir tür feminen bir yapıyı öngördüğünü, korumacı bir yapıyı öngördüğünde ortaya çıkarıyor ve bunu ben anlamakta güçlük çekiyorum, yani böyle bir olayın çok hızlı bir şekilde normalize edilip toplumun günlük yaşamını hiç yokmuş gibi sürdürmeye başlaması çok önemli bir sorun diye değerlendiriyorum. Bu toplumsal farkındalığın yaratılması bakımından herhalde başka mekanizmaların devreye sokulması gerekir gibi birtakım değerlendirmeler ortaya koymak gerekiyor.

İşaret etmek istediğim nokta şu: Mesela, Abdülkadir hoca, aşiret reisiyle şih arasına sıkışmış bir yapıdan bahsetti. 2009 yılındayız, orada Cumhuriyetin çok ciddi kazanımları var. Hem asker bürokrasinin hem sivil bürokrasinin orada çok ciddi birtakım girişimleri var, ama bütün bunlara rağmen oradaki o sıkışmalardan çıkamamışız, bu çok önemli bir sorun diye düşünüyorum. Eğitimle ne kadar bir sürede çıkmamız gerekiyordu? Mesela, korucu sisteminden bahsettik. Tarihler itibarıyla baktığımızda terör örgütünün düşüş ve küçülme aşamasında korucu sisteminin belli esaslara bağlanmasıyla bir paralellik gösterdiğini söylemek mümkün, ciddi bir korelasyon var. Geçtiğimiz haftaki tartışmada ben ona işaret etmek istiyordum. Mesela, yerel halk desteğinin bir belirgin aracı ve görüntüsü, birtakım sorunlarına rağmen korucu sisteminin çalışıyor olmasıdır. Bütün bunlara rağmen orada o aşiret reisi ve şih yapısının korucu sistemin içerisinde kaybolmamasının başka birtakım sonuçlar yarattığını söylemek mümkün.

Bir başka önemli nokta: Burada ben çok da fazla töre cinayeti ve plansız, hızla gelişmiş bir olayı görmüyorum. Çünkü hemen ardına baktığımızda, neden-sonuç ilişkisine baktığımızda toplumda şu tartışıldı: Orada hayatını kaybeden

44, hatta hamile anneleri de sayarsak 47 insanı bir kenara koyalım, birçok yönünün ötesinde hemen bir suçlu bulduk, dedik ki *“korucu sisteminden kurtulmak zorundayız.”* Bunu sorgulamak, bunun hangi aşamada ne tür katkılar yapabildiğini veya yapması gerektiğini, neden yapmadığını tartışmak yerine birdenbire sonuç yarattık, bu bizim hızlı bir şekilde sonuca sıçrama tarzımızdan, karar vermek anlayışımızdan oluşuyor.

METİN KAYIHAN- Artı, bir de ben başlangıçta şunu ortaya koymuştum: Şimdiye kadar iki bin başvuru var, orada annesiz, babasız kalan çocukları alalım, eğitelim, yardım yapalım. Yani biz nedense hep sonuçların sonrasında bir adım atmaya kalkıyoruz, önlemeye yönelik, çünkü birazdan onu konuşacağız; hem terörün uluslararası boyutu hem de teröristin dağa çıkmasını önlemeye yönelik -ki geçen hafta o noktada kalmıştık- herhangi bir şey yapmıyoruz, olacak, bitecek. Sonuç? Zaten terörün de amacı bu değil mi? Bir yandan kırgınlık var, bir yandan kızgınlık var, öbür taraftan düşmanlık var ve bunların hepsi yaşandıktan sonra ortada kalan sonuca, çocuklara sahip çıkalım, belki birazcık toplum olarak kendimizi tatmin ediyoruz. Biz korumacıyız, kollamacıyız, ama hocamın söylediği, altını çizdiği gibi de, her an bir korku, -zaten bir korku cumhuriyeti hastalığımız var- her an bir teröriste olma durumu, ama bundan daha tehlikelisi de, sizin işaret ettiğiniz kanıksama durumu.

Prof. Dr. SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- Müsaade ederseniz bu kanıksama durumuyla ilgili birkaç söz söylemek istiyorum, çünkü ben konuşmamda *“terörizmin bir dizi olay olduğunu, oysa bunun bir münferit korku ve dehşet hadisesi olduğunu”* söyledim. *Bu benim arzu etmediğim değerlendirmelere giden bir yol oluşturabilir. Abdülkadir hocam dedi ki “bu olay beni hiç şaşırtmadı.”* Neden şaşırtmadı? Falcı olduğu için değil, ama sebepleri hakkında öngörüsü olduğu için. Birtakım sosyal problemleri, sebepleri var. Siz de dediniz ki *“bunu artık toplum unuttur, görmezden gelirse en tehlikesi bu.”* Gerçekten de en tehlikesi bu. Bu işin birtakım sosyal problemleri, sebepleri var, bu sebepler yeni olaylar da ortaya çıkartabilir. Bu çok önemli bir işaret olmalı, bu konuları teferruatlı değerlendirmeliyiz. Kaldı ki boyutları itibarıyla çok geniş bir olay ve bunun ileriye yönelik birtakım başka problemleri de var. Sayıları 30 kadar, anasını, babasını kaybetmiş bir sürü küçük çocuk var, bunlara ilaveten sadece babasını ya da annesini kaybedenleri de bunun üstüne eklerseniz sayı 40 civarında sanıyorum.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Burada bir şey söyleyebilir miyim? Sizin ifade ettiğiniz, Abdülkadir hocanın söylediği; bir an önce biz sanki bir olay oluyor ve hemen bir suçlu bulalım ve hemen bir çözüm bulalım gibi bu çok kolaycı bir yaklaşım, hakikaten olayın boyutlarını göz ardı eden indirgeyici bir yaklaşım

durumu. Bu nereden kaynaklanıyor biliyor musunuz? Benim inancıma göre bizim, çocuk yetiştirme geleneklerimizle bağlantılı bir yanı var gibi düşünüyorum. Çünkü çocuklarımızı yetiştirirken kolay kolay onlara engel yaşatıp, yerine göre gerektiği düzeyde engellenmeleri onlara yaşatıp, o engellenmeler karşısında onların şöyle düşünerek daha sağlıklı çözümler bulmalarına fırsat vermiyoruz, ya tatmin ediyoruz, isteklerini hemen yerine getiriyoruz; ya tam engelliyoruz hiç yerine getirmiyoruz; ikisi de yanlış. Burada da kendimizi hemen tatmin etmek arayışıyla bir kabahatli, suçlu arama, bulma anlayışı, yani hemen koruculuk sistemine sarılıvermek gibi bir durum ki Sertaç Hocam da çok iyi ifade etti. Bir işte aksayan bir durum varsa, hemen *"bu kabahatli, onu ortadan kaldıralım"* gibi çözümlerin bu kadar basit olmaması lazım, çok daha geniş bir yaklaşım içinde, daha geniş boyutlu düşünülerek çözüme ulaşılması gerekir ki bu daha kalıcı ve sağlıklı olur. Acele verilen her karar hakikaten yanlış ki zannediyorum dün Sayın İçişleri Bakanı da açıklama yaptı, bence çok olumlu bir açıklamaydı, yani birtakım yanlışlar nasıl olsa düzeltilir, ama bir grup veya bir topluluk bir yanlış yapıyor diye hemen ortadan kaldırmak, o zaman bunun, aşiretin yaptığı anlayıştan farkı kalmamış olur, o grubu tamamen yok etmek gibi bir şey olur, bu da doğru olmaz.

SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- Kaldı ki burada başka sebeplerinden bahsettik. Sadece bunu kaldırmak, bu olayın benzerlerinin bir daha gerçekleşmeyeceği anlamına gelmeyecek ki.

METİN KAYIHAN- Kaldı ki, dedik ki yarın itibariyle 70 bin kişi silahlarınızı teslim edin, koruculuk sistemi ortadan kalkmıştır. Silahları da tek tek aldım. Peki, bu 70 bin kişi ne yapacak? Öyle bir plan var mı? Yok.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Bakın Metin Bey, bu kolay mı zannediyorsunuz? Adam bugüne kadar yıllardır savaşmış ve savaşçı olmuş, yani artık profesyonel mesleği kimliğinin bir parçası haline gelmiş. Hepimizin mesleği kimliğimizin bir parçası haline geliyor. Korucu için de mesleği olmuş ve kimliği şahsıyla bütünleşmiş oluyor, onun için bunlar böyle birdenbire kaldırılacak demekle olacak şey değil, ciddi sonuçlar doğurur.

Prof. Dr. SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- O zaman şunu da söylemek gerekiyor: Zannedersen bu müşterek değerlendirmemiz de olabilir, ilelebet korucu kalsınlar diye bir şey yok, ama koruculuk kalkacaksa da bu düşünülerek planlanır.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Tedrici olarak, mesela, yeni korucular alınmaz, ama yeni yetişecek gençlere farklı meslek alanları, iş alanları

sağlanarak ve o korucular da kendi hayatîyetlerini devam ettirecekse, emeklilik durumları da sağlanmak şartıyla, çünkü kolay değil, bir asker gibi düşünün veya bir emniyet görevlisi gibi düşünmek lazım. Nasıl ki asker ve polis mesleği kimliğinin bir parçası oluyorsa bu da korucu olarak kimliğinin bir parçası haline geliyor, bütünleşiyor.

ABDÜLKADİR VAROĞLU- Türk Silahlı Kuvvetleri'nin de bu konuda çok ciddi bir destek aldığını da biliyoruz, yani o bölgedeki yürütülen operasyonlarla ilgili olarak birinci dereceden o bölgeyi çok iyi tanıdıkları için, oradaki birtakım davranışları daha iyi değerlendirebildikleri için çok ciddi destek de alınıyor. Şu anda somut bir yarar da sağlanabiliyor.

SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- İhtiyaca binaen bu ortaya çıkmış, bu kaldırılacaksa, hangi ihtiyaca binaen ortaya çıktıysa, o ihtiyacı karşılayacak tedbirler alınması gerekiyor.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Bunun yalnız güvenlik boyutu da olduğunu düşünmüyorum. Bunun ekonomik boyutu da var; fabrikaların kapanmış olduğu, iş alanlarının kapanmış olduğu, karma ekonomi düzenden liberal düzene geçilince kapatılan birçok devlet kurumlarında işten çıkarılan kişiler sonucu yaratılan işsizliklerin bir yerde o işsizliği de gidermenin bir yolu da var, ekonomik girdisi de var bu işin.

METİN KAYIHAN- Zaten bu çok önemli. Can Hocam, siz hiç konuşmayan, sessiz kalan oldunuz. Hocam, tabii ki bir boyutu daha var, en önemli boyutu; olay yaşandı, 44, hatta hamile insanlarla beraber 47 kişi katledildi, fakat hiç belleklerden silinmeyecek o cenazeler, o feryatlar, o figanlar, o çocuklardan sonra bir kamyon gazetelerin de manşetlerinde o fotoğraf yer aldı, eşyalar taşıyor, arkasında bir yazı, "anlamı kalmadı" ve tabii ki en büyük olay göç olgusu, siz bu konuda neler söyleyeceksiniz.

Dr. CAN ÜNVER (Başkent Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Görevlisi)- 1980'lerde bölgede başlayan terör gelişmesi, terör örgütünün saldırılarıyla başlayan çatışma ortamı aslında malum, tüm ülkeyi sarstı. Yani biraz önceki konuşmalar sırasında hocalarımın belirttiği gibi bir anlamda kanıksar hale de gelmemiz son derece tehlikeli. Mardin olayını kanıksar gibi görünmemiz son derece tehlikeli, fakat ilk defa olan bir şey de değil. Dolayısıyla, toplumumuz öteden beri, 1984'deki Çukurca saldırısından bu yana sürekli terör konusuyla yatıp terör konusuyla kalkıyor, zaman zaman biliyorsunuz daha düşük yoğunluklu hallere geldi, fakat belli aralıklarla Türk insanının, Türkiye toplumunun yüreğini dağlayan bir gelişmeyi sürekli hep birlikte yaşıyoruz. Bunu sadece bölgesel olarak almak

mümkün değil. Türkiye aslında bir ulus devlet, Türkiye’de insanların bir yerden bir yere gitmeleri, bir yere gidip yerleşmeleri, doğdukları mekândan başka bir yerde yaşamlarını sürdürmeleri de anayasal bir hak. Dolayısıyla, cumhuriyetin kuruluşundan bu yana başlayan bir iç mobilite hadisesi, terör hadiselerinin başlamasıyla birlikte daha da belirgin hale geldi, daha geniş kitleleri etkiler hale geldi.

Türkiye’nin bu iç göç gelişmesine, geçmişe de bakacak olursak, bu Balkanlaşma göçleriyle başlayan, 19. Yüzyıldan itibaren bizim coğrafyamızı sürekli olarak etnik yapı bakımından biçimlendiren, değiştiren, etkileyen bir olgu. Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren hatırlarsınız tarımda otomasyona geçiş çabası var. 1929 iktisadi kriziyle birlikte İkinci Dünya Savaşı’nın sonrasına ertelenmiş olan bir gelişme. Dolayısıyla, tarımdaki nüfusun zaman içerisinde kentlere yerleşme arzusuyla ortaya çıkmış bir göç hareketi var. Bu kentleşme anlamında belki ele alınabilecek bir konu, fakat böyle bir şey için aynı zamanda kentlerin de bir çekim gücünün olması gerekiyor, yani köyün bir itici gücünün olması lazım, kentlerin de çekim gücünün olması lazım. Tam olarak da, kentlerin çekim gücünün olduğunu söylemek mümkün değil, aslında bir anlamda gerilimin yayılması olarak ele alınabilecek bir göç hareketi, bu köyden kente göç. Çünkü köyden kente gelen vatandaşımız da orada hemen iş bulamıyor. Aslında onu harekete geçiren, emeğini daha verimli bir şekilde kullanabilmek, kazancını arttırabilmektir. Mesela, ücret farklılıklarından yola çıkıyoruz, emek piyasasındaki daralmadan yola çıkıyoruz, fakat bakıyorsunuz, geçmişte çok da fazla bu konuda maalesef araştırma yok. Kırsal kesimde, mesela, büyük çiftliklerde işgücü açığı var, ona rağmen kentlere doğru bir hareket olmuş.

METİN KAYIHAN- Kentlere doğru bir hareket oldu. Akrabanın yanında bir dönem kaldınız, arkadaşın yanında kaldınız ya da kendinize bir gecekondu, çadırkondu -ne dersiniz deyin- yaptınız, iş yok. Bu sefer ne yapmaya başladınız? Terörü metropole taşımaya başladınız.

Dr. CAN ÜNVER- Onu arz edeceğim şimdi. Kentlerde bu beklentilerin karşılanmaması bir kere her şeyden önce enformel ekonominin ortaya çıkmasına neden oldu, yani kayıtdışılık başlıyor. Oradaki emek piyasası gelen işgücünü absorbe edemeyince, sonuçlar itibariyle bir kere ciddi bir dönüşüm yaşanmaya başlıyor, yani gelenler bir dönüşüme uğruyorlar, aynı zamanda da geldikleri yeri dönüştürmeye başlıyorlar. Örneğin, gecekondu olgusu, yani konut yetersiz olduğu için bir çözüm olarak gecekondu yapmaya başlıyorlar, derken suç oranları artmaya başlıyor ve enformel ekonominin de verdiği birtakım itici nedenler var. İyi yaşama dürtüsüyle köyden kente gelmiş olan vatandaşımız bir müddet sonra varoşlarda, aslında son derece sosyal bakımdan elverişsiz, ekonomik bakımdan elverişsiz koşullarda yaşar hale

geliyor. Mukayese edildiğinde geldiği yerdekenden daha iyi sanki bir yaşama düzeyine ulaşmış vaziyette.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Burada bir hususu söyleyebilir miyim? Ne biçim bir hayal kırıklığı ve ne biçim bir depresif bir durum yaşıyor insanlar orada biliyor musunuz? Çünkü bir kuru ekmeğe, soğanıyla yetinse, kendi ortamında olduğu için belli bir mutluluğu yaşıyor, daha güvende hissediyor. Tanıdık bir çevre, çevrenin değişikliği bile insanın kendine olan güven duygusu ve çevreye güvenini önemli oranda etkiliyor. Burada yabancı bir ortam, o yabancı ortamda tamamıyla yabancılaşma duygusu, hem kendine yabancılaşma hem çevreye yabancılaşma söz konusu, ciddi psikolojik sorunlar çıkıyor.

Dr. CAN ÜNVER- Modernleşme meşruiyeti açısından bakacak olursanız, aslında kentin esas yerlileri açısından da çok rahatsızlık verici ve bir çatışma ortamına da sebebiyet veriyor. Fakat o, yalnızlık duygusunu atmak için.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Bu dediğiniz şeyi Mersin'de çok açık bir biçimde görüyoruz.

Dr. CAN ÜNVER- Orası yeni bir modeldir. Yani hep İstanbul'dan yola çıkıyoruz, ama aslında İstanbul biraz daha farklı, Marmara Bölgesi biraz daha değişik; çünkü daha eski geçmişi var, Mersin yenidir.

Şöyle düşünmek lazım: Geldiği yerdeki o yabancılaşmayı, o güvensizliği aşmak için de birtakım ağlar oluşturuyor, o ağlar aslında son derece tehlikeli, yani hem mafyalaşma var, hem tarikatlaşma var, bir anlamda terör örgütü için gayet uygun bir ortam yaratılıyor. Aslında şöyle düşünmek lazım: Ben Türkiye'de iç göçün geçmişine kısaca değindim. Aslında 1945-80 arası bu kentleşme süreci bitmiştir, yani terörü bir kenara bırakın, terörden dolayı bir yerden bir yere göç konusunu da bir kenara bırakın veya kente gelme konusunu bir kenara bırakın, Türkiye'de kentleşme yüzde 80'lere varmış vaziyette, yeterince büyük ölçüde o sürecin bitmiş olduğu söyleniliyor. 1975'ten sonra başka bir göç olgusu var, o da kentler arası göç, yani bir kentten başka bir kente gidiyorlar. Dolayısıyla, Türkiye'de çok vurgulanan - terör kısmını bir kenara iterek söylüyorum- o büyük iç göç olgusu esas itibarıyla eğer PKK Terörü olmasaydı, bölgeden büyük göçler Mersin'e, Akdeniz'e, Ege'ye veyahut İstanbul bölgesine, aslında bu sürecin yavaş yavaş sonuna gelmiş vaziyetteydik biz, yani kentler arasında bir göç etmek söz konusu. Bu bir anlamda mobilite ve büyük ölçüde de bireyin yaşam güzergâhlarını belirlemesidir vatandaşın, bireyin. Yani artık onu göç olarak düşünmemek lazım. Düşünün, bir insan doğuyor, doğduğu yerde okumuyor,

başka bir yerde okula gidiyor, başka bir yerde askerlik yapmaya gidiyor, başka bir yerde de çalışabiliyor. Dolayısıyla, bu ulus devletinin içerisinde aslında her yer, onun kendi yeridir, onun artık kendi vatanıdır. İstanbul ne kadar kendisininse, Mardin de kendisininidir; bu böyle. Yani bir yaşam güzergâhı belirleme olgusundan söz etmek bence daha doğru. Dolayısıyla, onu bir göç olarak da algılamak istemiyorum.

Terör bağlamında ele aldığımız takdirde, insanlarımızın güvenlik gerekçesiyle; çok haklı olarak bölgeyi terk ettiklerini biliyoruz. Bölgeyi terk ettikten sonra geldikleri yerler de, biraz evvel sözünü ettiğim, maalesef o terör için uygun ortamı yaratır hale gelmeleridir. İşte esas problem burada zaten, esas sorunumuz orada, yani bölgedeki o terörün ortaya çıkmasına neden olan, onun serpilmesine neden olan feodal ilişkilerin bir anlamda getirip şehrin varoşlarına taşınması. Özellikle terör örgütünün onları çok rahat kullanmaları, araçsallaştırmaları, bu arada enformel ekonominin gelişmesi ve kent içerisinde de çeşitli çatışmaların ortaya çıkması. İşte bu terör bağlantılı iç göç yine sorun yaratıyor.

METİN KAYIHAN- Hocam, ama burada çok daha büyük bir sorun var. Biz Türkiye'de öncelikle 80'li yılların öncesinde sağ-sol, Alevi-Sünni diye zaten ayrıştırılmaya, bölüştürülmeye çalışıldık. Etkili oldular mı? Oldular. O kadar insan Maraş olayları, Türkiye'de 12 Eylül öncesinde sağ-sol olaylarından öğrendi. Şimdi Türk-Kürt ayrışmasıyla birlikte farklı bir ayrışma daha var. Sizin de söylediğiniz, o da kendini kentli sayıyor diyorsunuz, ama o kentin yerlileri dediğimiz ki çok ilginç bir söz olarak geldi bana, kullanayım, kullanmayayım, onu da bilemedim aslında, tamamen siz-biz ayrışması başladı ve en büyük risklerden biri de bu diye görüyorum. Siz ne diyorsunuz Hocam göçe?

Prof. Dr. SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- Mevzu iki boyutuyla konuşuldu; terör sebebiyle göç, göç sebebiyle terör. Her ikisi bağlamında bir değerlendirme yapmak isterim. Terörizmin en büyük sebebi olarak haksızlığa uğramak duygusunu görürüz. Abdülkadir hocamızla bu konuyu daha önceden paylaşmıştık, görüştük; onun için kendisine yöneldim. Köyden şehre göç eden birinci kuşak referans olarak hep köyü alır, yani kendi hakkındaki düşünceleri köyle ilgilidir. Köyde kaldığı sürece yaşadığı mahrumiyetleri şehrin varoşlarına geldiğinde eğer yaşamıyorsa halinden çok memnundur, şehrin merkezindeki pırıltı elbette hoşuna gider, onu izler, erişemez, ama bundan dolayı haksızlığa uğrama duygusu yaşamaz. Çünkü geçmişe bakar, köydeki durumuyla mevcut durumunu mukayese eder ve bir ölçüde tatmin olmuştur.

İkinci kuşağın işi zor, ben de size katılıyorum, doğru söylüyorsunuz, Türkiye’de iç göç meselesi çok büyük ölçüde tamamlanmak üzere ya da tamamlandı, belki yüzde 3-5 daha bir göç olabilir, ama ikinci kuşak varoşlarda doğdu, doğuyor, doğacak ve onlar da bu problemleri yaşayacaklar. Varoşlarla ilgili söylediklerim, varoşlar siyasal şiddetin kaynağıdır diye algılanmamalı, ama şimdi sizlere arz edeceğim haksızlığa uğramak duygusu bu illegal şiddet biçimine, bu siyasal şiddet biçimine başvurmak olasılığını arttıran durumlardan biridir. Nedir bu ikinci durum?

İkinci kuşak referans olarak köyü almaz ve bilmez. İkinci kuşağın bir tek referansı vardır; şehrin merkezindeki pırlıtlı. Gerçi o da annesi, babası gibi varoşlarda yaşamaktadır, şehrin merkezine ulaşıp köyde karşılamayacağı birtakım ihtiyaçlarını karşılamaktadır, ama köyü karşılamayacağı, hep özendiği, şehrin merkezindeki o pırlıtlı, oradaki zenginliktir. Biz şunu biliyoruz: Böyle göç eden bir ailenin o şehrin merkezindeki pırlıtlıya ulaşabilmesi, o hayatla uyumlu hale gelebilmesi için zamana ihtiyaç var. Belki ikinci kuşak buna hiçbir zaman ulaşamayabilir, belki üçüncü kuşak ve hatta belki dördüncü kuşak. Sözü şuraya getirmek istiyorum: İç göç ve terör ilişkisi üzerinde eğer konuşacaksak, bu uyumu çabuklaştıracak, o şehrin merkezindeki pırlıtlıya geçişi kolaylaştıracak sosyal tedbirlere ihtiyaç vardır. Göç eden kişileri şehirli hale getirmek, onları şehir hayatıyla uyuşur hale getirmek, şehir hayatının faydalarından onların da istifade edebilmesini temin etmek, bunları kolaylaştırmak yolunda yapılabilecekler, işte o haksızlık duygusunu da ortadan kaldırır diye düşünüyorum.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Bir hususu hatırladım: Yıllar önce, 1960’ların sonu, 1970’lerin başında Güneydoğu Anadolu’da Hasankeyf civarında devlet mağarada yaşayan köylülere konut yapmıştı. Biliyor musunuz, hiç kimse o konutlarda yaşamıyordu, çünkü orada yapılan planlarda insanlar hayvanlarıyla bir arada yaşamayı biliyorlar, yani tuvalet dışarıda vesaire, yani o toplumun özelliklerini dikkate alarak da bir yaşam biçimi oluşturmak gerekir.

METİN KAYIHAN- Hocam, Güneydoğu’dan örnek verdiniz, ama ben Çankırı’yım. Çankırı-Ankara arası 120 km., yani yürüyerek birkaç günde gelinebilecek noktada, artık dakika başı araba kalkıyor. Çankırı’nın girişinde bir köy var, “*Deprem Konutları*” adı altında yapıldı. Sadece Güneydoğu’da, 1960’lı, 1970’li yıllarda değil, başkente 120 km olan bir yerde, Anadolu’nun bir şehrinde, kasabasında da değil, ev yapıldı, ama ev yapılırken ahır unutulmuş ve kimse oraya on yıl boyunca yerleşmedi ve o binalar artık çürümeye başladığında yeniden yanlarına ahır yapıldı, insanlar yerleşmeye başladı.

Ben konuştuklarımızdan şunu algılıyorum: İleriye dönük plan, plan-programınız yoksa ister göçte olsun, ister terörle mücadelede olsun, isterse koruculuk sisteminde olsun, isterse terörle mücadelede olsun.

SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- Burada dikkate alınması gereken hassas konu ortaya çıkıyor. Bakın, dediniz ki *“ahır olmadığı için yeni yapılan evlere gitmediler.”* Bizim İstanbul’a ahır yapacak halimiz yok. O zaman şehre yeni gelenleri şehir hayatına hazırlamak ihtiyacı vardır. Bugünden yarına hiçbir şeyde çözüm yok.

METİN KAYIHAN- Hocam, biz kaçırdık treni o zaman.

Dr. CAN ÜNVER- Türkiye'nin ciddi meselesi bu, yani siyasi iradenin bu konularda hiç oluşmamış olması, kurumsal altyapının hazırlanmamış olması. Dolayısıyla, biraz önce söylediğiniz gibi Türkiye’de gündemin de çok hızlı yürümesinden dolayı kanıksamanın sebeplerinden biri de budur. Bir müddet sonra zaten bir şey olmayacak diye düşünüyor herkes. Niye olmayacaktır, çünkü olması için bir siyasi iradenin, bir niyetin olması lazım. Bu şimdiye mahsus değil, öteden beri bizdeki hadiseler oluyor, ondan sonra unutuyoruz. Bu noktada terör konusunda ilave etmek istediğim bir husus var: Türkiye’de biliyorsunuz PKK terörüyle, özellikle 1990’lı yıllardan sonraki aşamasıyla ilgili olarak zorla yerlerinden edilenler, köyleri yakılıp da başka yere taşınanlar konusu çok istismar edildi. Aslında vatandaşlarımızın o bölgeden ayrılmalarının en büyük nedeni güvenlidir, yani her şeyden önce PKK Terörünün onlara karşı dönük olması. Biliyorsunuz birçok köy bastılar, o köylerde bebekleri, çocukları, kadınları öldürdüler. Dolayısıyla, güvenlik gerekçeleriyle vatandaşlarımızın büyük çoğunluğu başka illere gitmek ihtiyacı duymuştur. Bu, tabii çok istismar edilen bir konu, hatta bu bilimsellikte de var, terminolojide de kullanıyorlar “yerinden zorla edilmiş kişiler” falan diye. Edilmiş deyince edilgendir; o, eden kim? Bu sefer devlete dönüyor iş, yani suçlama devlete dönüyor. Aslında tüm bu olguyu çok ciddi biçimde araştırmak lazımdır. Niçin söylüyorum bunu? Köylerden başka yerlere giden, köylerini terk etmiş olan vatandaşlarımızın tekrar köyelerine dönmelerine müsaade edildiği vakit dönmediler, dönmek ihtiyacı duymuyorlar. Demek ki ortada başka bir şey var, yani orada yaşamaktan ziyade gittikleri yerde kendilerine yeni bir yaşam kurmak, daha modern bir yaşam, daha elverişli bir ortamda yaşamak arzusu var. Bu da iyi bir şey esasında, şöyle iyi bir şey: Kalkınmaya yatkınlıktır, o feodal sisteme geri dönmek istememektir, dolayısıyla ben iyi bir işaret olduğu kanaatindeyim. Ülkemizde herkesin her yere gitme imkânı olduğuna göre, neticede bu anayasal bir hak, giderek mekânsal çözümler sonucunda ülkenin gidişatına uygun, ülkenin veyahut da gittikleri yerdeki absorbe edebileceği emek piyasalarına uyum

sağlayabilecekleri bir gelişme var. Bir gelişme var ve bu gelişme aslında kendiliğinden oluyor. Bu gelişmeye birtakım destekler sağladığınız takdirde birçok sosyal sorunun da ortadan kalkacağını söylüyorum, biraz evvel söylediğime dönüyorum; bunun için kurumsal altyapılar lazım, bunun için siyasetler lazım, sarmalayıcı, kucaklayıcı, çok kullanılan deyimlerle yaraları sarıcı yaklaşımlara ihtiyaç var.

METİN KAYIHAN- Abdülkadir Hocam, terörü konuşurken hem oranın yöre halkının psikolojisini konuştuk, hocam birinci, ikinci neslin, çünkü bunun aynısını biz Almanya'daki göçte de yaşadık ki şu anda ne oluyoruz, ne yapıyoruz aşaması, çünkü kaçınıcı kuşak yaşadı? 1960'dan beri artık, dördüncü kuşak yaşıyor bambaşka bir şey çıktı ortaya. Bir de orada terörle mücadele edenler var, asker var, polis var, korucu var. Asker-polis-korucu üçlüsü mücadeleyi yapıyor, tabii ki istihbarat görevleri var, yıllardır mücadele ediyorlar, terör belli bir noktaya gelmiş, yani neredeyse durma noktasına gelmiş. Benim artık orada ateşli güç olarak görevim sona ermiş demiyorum, ama görevimi başarmışım ve terörü belli bir noktaya getirmişim, ama daha sonra yapılması gerekenler; siyasi olsun, ekonomik olsun, psikolojik olsun yerine getirilmemiş. Benim psikolojim ne olacak? Askerin, polisin, korucunun psikolojisi ne olacak? Ben yıllarca niye savaştım, ne oldu, sıfırdan mı başlayacağım? Bu çok daha zor bir durumdur.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Bu savaşı verdikten sonra bu savaşla ilgili nasıl bir hesap vereceğim? Hem kendi içinde duygusal olarak, hem de ülkeye, herkese karşı nasıl bir hesap vereceği hesaplaşması... çünkü kolay bir şey değil, nasıl ki ölmek ve öldürülmek, öldürmek ve öldürülmek korkusu ve kaygısı içinde yaşamlarını sürdürüyorlar, büyük bir tehlike ve bize bazen bu mücadele içinde yer almış güvenlik güçleri psikiyatriye, muayene için geliyorlar, çoğunda travma sonrası stres bozukluğu dediğimiz durumlar da söz konusu olabiliyor. Bakıyorsunuz uyku bozuklukları, sıçramalar, irkilmeler, en ufak bir seste hemen uyanmalar ve bedensel tepkiler ortaya çıkabiliyor. Bütün bunların hepsi oldukça zor durumda. Sertaç Hocam da belirtti, terörün en önemli sebeplerinden biri olarak -hakikaten ben de aynı tanıdayım- haksızlığa uğramak, yani bir travma yaşamış olmak ve o travma sonucunda kendisine haksızlık yapıldığını hissetmesi, bunu yaşaması. Polisi olsun, askeri olsun, korucusu olsun, güvenlik güçleri de zaman zaman haksızlığa uğrayabiliyor. Mesela, korucular şu anda ateş hattında, sadece koruculara saldırılmış olarak, sanki tüm sorumluluk onlara aitmiş gibi acaba onlara haksızlık yapılmıyor mu? Zaman zaman polise saldırılıyor, bu büyük bir haksızlık olmuyor mu? Onlar da o zaman haksızlığa uğramaktan dolayı, hatta mücadele motivasyonları dahi zayıflayabilir, onun için de medyanın bu konuda bir hedef gösterme bakımından çok dikkatli ve de vicdanlı olması

gerekir diye düşünüyorum; hatta merhametli olması gerekiyor, “el insaf” diye bir söz var ya, o anlamda hakikaten çok özenli davranılması gerekiyor.

Terör durup dururken olmuyor, nasıl ki ben dedim bana sürpriz gelmedi bu Mardin olayı veya terörün olması. Tabii ki birtakım sebepler var; dıştan sebepler, şunlar, bunlar, ama hadi bırakalım o biz kendi içimizde hani bir yerde sadece sivrisineklerle uğraşmak değil, ama o bataklığı kurutmak için ne yapıyoruz. Çünkü bataklığın olmadığı yerde, sulak bir yerin olmadığı yerde sivrisinek üremez. Acaba “*ne ekersen onu biçersin*” atasözünüyle ilgili olarak ki bu atasözün sahibi bir ulus olarak biz o zaman neden bu atasözümüzle bağlantılı bir biçimde geleceğimizi planlamıyoruz? Geleceğimizde biçeceğimiz şeyin olumlu olmasını istiyorsak, ekeceğimiz şeyin de ne olduğunu bilmek zorundayız. Bu da çok önemli; neyi ekeceğiz ve ona göre neyi biçeceğiz?

Bir hususu daha söylemek istiyorum: Sayın Genelkurmay Başkanı bir konuşmasında “*Terörist de insandır*” dedi. Teröristin de annesi, babası, onlar da insan, onlar da acı yaşıyorlar, bunların hepsi bizim vatandaşlarımız aslında, onun için hepimizin bu acıyı ortak paylaşmamız gerekiyor diye düşünüyorum. Aksi halde sizin dediğiniz, biz-siz daha çok ve ötekileştirme daha çok gündeme gelmiş olur. Onun için de artık bu şeyleri bizim bırakmamız lazım.

METİN KAYIHAN- Hocam, sadece toplumda biz-siz, Kürt-Türk ayrımı olarak kalmadı, bir gurup medyaya göre diğer grup yandaş medya, bu gurup medyaya göre öbür grup yandaş medya, yani öyle bir yol ayrımındayız ki bir dönem laik-antilaik, yani hep bir şeyler, sağ-sol, Alevi-Sünni, Kürt-Türk, laik-antilaik, yandaş-karşıt.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Bu hangi psikolojiden kaynaklanıyor biliyor musunuz? Bu insanın temel psikolojik özelliklerinden birinin birtakım güçler tarafından kullanılmasıyla ilgilidir. İnsan psikolojisinde her zaman için bir bireyin kendini iyi görmek ve iyi hissetmek ihtiyacı ve eğilimi vardır. Olumsuzluğu kendinde görmemek ve kendi dışına yönlendirmek, aksettirmek, yansıtmak ihtiyacı vardır. Ben hep bu örneği veririm; küçük bir çocuk düşe kalka yürüyor, düştü, kafasını masaya çarptı, ağlar, annesi onu alır “uf oldu” der, sever, öper falan, yine ağlamaya devam eder, “kim yaptı?” dediği zaman masayı gösterir, anne masaya iki tane vurduğu zaman çocuk susar. Bu çocukluk duygusu zaman zaman büyük olsak da içimizde devam ediyor ve bazı durumlarda ortaya çıkıyor. Ötekileştirme ihtiyacı bizim toplumda kullanılıyor.

SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- Bizde bu çok var, ama bir hususa birkaç kelimeyle işaret etmek istiyorum: Biraz önce farklı kutupları da demek istemiyorum,

ayrışmadan bahsedildi; onun için söz almak ihtiyacı duydum. Bizim toplumumuzda Türk-Kürt ayrışması olmadı, biz bu topraklarda asırlar boyunca birlikte yaşamayı pekala becerdik, bundan sonra da beceririz. Sırf Kürt olduğu için *“ben Türklerin yanında yaşayamam, gideyim Kürtlerle beraber yaşayayım”* veyahut *“ben Türküm burada Kürt çoğunluk var öbür tarafa gideyim”* diye bir ayrışma olmadı, böyle bir şey yok. İstanbul’da herhalde neredeyse Diyarbakır’dakine yakın, belki daha fazla yaşayan Diyarbakırlı var.

METİN KAYIHAN- Hocam, mahalleler, varoşlar, hatta kasabalar oluşmaya başladı ve bu dürtükleniyor, teşvik ediliyor. Hocamın dediği evlilik aşaması bizim en büyük sıkıntımız. O balayı sürecini yaşayıp yaşamayacağımız arasındaki sıkıntı, çünkü bunu tahrik ediyorlar.

Prof. Dr. SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- Bu sözünüze katılıyorum, tahrik, tamam, ama ayrışmanın olduğunu düşünmüyorum, çünkü bizim toplumumuzda aileler var, yani evlilikler var, kız alıp vermeler var, biz çok bütünleşmiş bir yapıdayız.

Dr. CAN ÜNVER- Tüm çabalara rağmen, yani 84, daha evveliyatı var, ona rağmen o ayrışma sağlanmamıştır, olmamıştır, ona ulaşamamışlardır ki, bunu yapmak isteyenler aslında çoktur.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Hükümetlerin de, iktidarların da, muhalefetiyle, iktidarıyla- şimdiye kadar birtakım uygulamalarında, yaklaşımlarında veyahut da böyle bir devlet politikası olmasa bile bazı yaklaşımlarda birtakım haksızlıkların yapıldığını, mesela, değişik ihtilaller yapıldı, ihtilaller sonrası yaşanan değişik travmalar var, yani birtakım eziyetlerin yaşanıldığı hepimizin malumudur, onun için kendi kendimizle de bu konuda yüzleşmek, hesaplaşmak durumundayız. Karşılıklı yanlışlarımızı bilmek ve buna göre daha sağlıklı orta yolu bulmak zorundayız diye düşünüyorum.

Dr. CAN ÜNVER- Hocam, o yanlışlarımıza rağmen ayrışma olmadıysa, çok sağlam bir doku var demektir; o bakımdan da mutlu olmamız gerektiğini düşünüyorum.

METİN KAYIHAN- Hocam, darbeler dediniz, 1980’de yapılan 12 Eylül askeri darbesinde zaten Türk-Kürt, sağ-sol hiçbir şey ayırt etmedi ve toplumsal travma o dönemden beri başlayarak gidiyor ki bunun altında terörü iten, özellikle de terör örgütü PKK’yı da iten o 1980 sonrasındaki Diyarbakır Cezaevi anıları, anlatımları bunları unutmamamız gerekiyor, haklısınız.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Kitabımda da yazdığım bir örnek var, orada Adnan adında biri, yüksek eğitimli ve Adnan adı da babası tarafından Demokrat Parti'nin merhum lideri Adnan Menderes'e duyulan hayranlık sebebiyle verilmiş bir isim. Kürt kökenli bir vatandaşımız, 1980'e kadar bu konuda herhangi bir problem yok, 1980'den sonra bu isim koyma yasakları olunca ant içiyor kendileri, bir çocuk doğuracağım ve Kürt ismi koyacağım diye. Bakın, birtakım yasaklamalar oldu ve bundan dolayı bir çocuk doğuruyor ve çocuğuna Kürt ismi koyuyor. Bu gibi şeyler de yaşandı memlekette.

METİN KAYIHAN- Abdülkadir Hocam, siz de asker kökenlisiniz, şimdi Stratejik Araştırmalar Merkezi'nin başındasınız. Koruculukta amaç askerin ya da polisin denetim sağlayamadığı bölgelerde bu denetimi sağlamak ve koruculardan yararlanmak.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- Güvenlik yapısını sürekli hale getirip yerel desteği sağlamak.

METİN KAYIHAN- Genelde hep konuşulanlar; şimdi sanki korucular bir hedef haline dönüştürüldü, çünkü koruculuk sistemini bırakıp son bölümde zamanımız çok az kaldı, terör örgütüne uluslararası destek ne noktada, ona gelmek istiyorum, buyurun.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- Koruculuk sistemi tabii ayrıştırılarak bir ayrı yapı, bir hiyerarşik mekanizma gibi algılanması uygun değil, yani milis sistemleri dünyadaki askeri sistemlere destektir, yardımcıdır, onun bütünleyicisidir, ama asla ayrı bir hiyerarşi, ayrı bir yapı değildir. Mesela, emniyet kuvvetleriyle silahlı kuvvetlerin ayrıştığı kadar gibi bir ayırım dahi olmaması lazımdır. Milis sistemleri dünyanın çeşitli ülkelerinde var, tarihte var, başarılı olanları var, başarısız olanları var, tamamen bu yönetmeyle ilgili bir şey. Ben şu noktaya işaret etmek istiyorum: Biraz önce ifade edildi, güvenlik güçlerinin ve korucuların bu sisteme giriş çıkışlarıyla ilgili ve tekrar girişleriyle ilgili tüm dünyada alınmış önlemler var, gerçi bu konuda Türkiye çok özel bir noktada. Örneğin, Vietnam'dan dönen askerlerle ilgili rehabilitasyon süreçlerini Amerika Birleşik Devletleri yıllar itibariyle geliştirdi, ama bu sistemin doğrudan alınıp Türkiye'de 25 yıldır yaşanan terör gibi çok farklı bir olaydan dönen güvenlik güçlerine uygulanması yeterli bir çözüm değildir, bunun üzerine çalışılması lazım, önemli noktalardan biri. Bir diğeri, biraz önce ifade edildiği gibi aynı şey, koruculuk yapan, milis sisteminin bir parçası olan insanlar için de önemli bir ihtiyaç haline gelmiştir. Hakikaten 25 yıldır bir terör yaşıyor bu ülkede, sadece bölgede değil, şehirlere de zaman zaman kayan boyutları var, o nedenle özel bir önlem alınması lazım, bir mekanizmanın bize özgü olarak geliştirilmesi lazım. Bizde özgürlük konusu,

biraz önce Sertaç hoca da, Abdülkadir Hoca da vurguladı, çok önemli, yani özel olarak yaptığımız konutlarda o yöredeki yaşam koşullarının en önemli parçasını öngörmezseniz bu çok ciddi bir sorun demektir, bunu dikkate almak mecburiyetindeyiz.

İzin verirseniz iki noktanın da tartışılması ve buradaki hocaların bu konudaki değerlendirmelerinin de belki alınması yararlı olur diye düşünüyorum. Göç meselesinde, tabii bir de uluslararası bir dönem oluşmuş ve sonra Türkiye'ye terörle ilgili çok ciddi destek sağlayıcı boyutta dönmüş bir göç yapısı da var. Bir kısım ülkelerde, genel tutalım İskandinav ülkelerinde veya Almanya'da Türkiye'den bir göç oluşmuş ve sonra oradaki yapılanmayı biz çok iyi denetleyemediğimiz veya ülke olarak onun üzerinde katkıda bulunamadığımız için ülkemize bu bir terör desteği olarak dönmüş bir yapı var. Uluslararası destek sağlanmış, teröre uluslararası destek sağlayan bir yapı var, belki bunun üzerinde de ciddi bir şekilde durmamız lazım diye düşünüyorum. İzin verirseniz, bunun cevabının belki iki boyutlu verilmesi lazım; bir psikolojisi, bir de hukuki boyutu. Korucu sistemini kaldıralım diye bulduğumuz, birinci çözüm; ikincisi de idam cezasını getirelim. Bu iki çözüm de herhalde hemen reaksiyonel olarak toplumda önerilen çözüm. Buna acaba Abdülkadir Çevik Hoca, Sertaç Hoca için psikolojisi ve hukuki boyutları itibarıyla nasıl bakıyor? Ben açıkçası bunları da merak ediyorum.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- İzninizle göçle ilgili bir-iki şey söyleyebilir miyim? Özellikle dış göçlerle ilgili, bunu ben kendim de yaşadığım için. 1980 yılında ilk defa yurtdışına çıktım, Amerika'ya gittim. O güne kadar ben Türklüğüm ve Müslümanlığım ile ilgili hiçbir soru aklıma gelmezdi, ama orada farklı bir ortamda kendi Türklüğümü ve Müslümanlığımı daha çok hissetme ve daha çok ona bağlanma ihtiyacı duydum. Ben o güne kadar Almanya'ya göçmüş olan işçilerimizin de, vatandaşlarımızın da Almanya, Belçika vesaire durumlarını o kadar iyi hissetmeyebiliyordum, ondan sonra daha iyi anlamaya başladım. Belçika'da Brüksel'deki Emirdağlılar, Emirdağ'daki Emirdağlılardan daha çok Türk ve daha çok Müslüman.

Prof. Dr. SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- Emirdağ'ın tarihi orada yaşıyor, yani göç ettikleri yıllarda göç ettikleri değerler her neyse onları tamamen korumuşlar, buradaki süreç devam etmiş, farklılaşmış, ama orada olduğu gibi. 1965'lerin Emirdağ'ı donmuş, kalmış vaziyette yaşıyor orada.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Niye bu böyle? Bunun psikolojisinde. Bakın, burada ulusal çadırın altındayız, bu binanın altındayız, bu binada bir delik, akar, kokar bir yer yoksa hepimiz kendimizi güvende hissederiz, hiç düşünmeyiz. Şöyle söyleyeyim: Havadaki oksijeni, o oksijen olmadığı zaman

hissedebiliriz, oksijen var olduğu süre aklımıza gelmez, var mı, yok mu diye hiç düşünmeyiz. Yabancı bir yere gittiğimiz zaman ortam değişiyor, o çadır yok, ulusal çadır yok. O ulusal çadır olmadığı zaman bu defa herkes kendi bir alt şemsiyesini artık diyelim veya küçük çadırını açma ihtiyacı duyuyor, onu açıp ona sarılıyor. Bakın, ne oluyor ondan sonra? Terör ithalatı. Ulusal kimlik yerine etnik kimliklere, Müslüman ise mezheplerle ilgili daha alt şeylere, etnik kimlikler bakımından Türk-Kürt vesaire ayrımlaşması söz konusu değil, orada o kimlik özellikleri ön plana çıkıyor, o kimlik özellikleriyle daha çok hareket ve yaşantı biçimi başlıyor. Türkiye'ye izne geldikleri zaman o kimlik özelliklerini buraya da yansıtmış oluyor ve buradakiler de o kimlik özelliklerini daha çok bu defa algılamaya başlıyorlar. Bu ayrışmada bu dış göçlerin büyük bir etkisi olmuştur. Bunlar da bizim burada, bu ülkede var olmamızı istemeyen birtakım değişik güçler bakımından bu bir paranoya değildir, bunu da söylemek isterim. O güçler bakımından kullanılmaya hazır ve bilinçli olarak kullanılan özellikler olmuştur.

Dr. CAN ÜNVER- Metin Bey, bu profesyonel yaşantısının büyük çoğunluğunu yurtdışındaki vatandaşların hizmetinde geçirmiş biri olarak hocamın söylediklerine ilaveten bazı saptamalar yapmak istiyorum. Yurtdışındaki göçlerin, özellikle 1980 askeri müdahalesinden sonra göçmen dokusunda, bizim vatandaşlarımızın dokusunda önemli bir değişiklik yaşandı. Çok yüksek sayılarda sığınma başvurusuyla Türkiye'den giden insanlarımız var. Bunlar zaman içerisinde orada bir endüstri oluşturdular, yani tercümanlarıyla, avukatlarıyla, onlara destek olan derneklerle bir hava oluştu, yani öyle bir kamuoyu yaratıldı ki bir kere Türkiye ile hiç uzaktan yakından ilgisi olmayan insanlar o gittikleri ülkelerde bir müddet sonra Türkiye konusunda hassaslaşmaya, duyarlı hale gelmeye başladılar. Demokratik memleketlerde de ayırmak lazım, tabii hükümetlerin tavrı, hükümetlerin resmi tavırları hiç kuşkusuz bizim arzu ettiğimiz istikamette gelişebilir icabında, yani diplomatik girişimlerde bulunursunuz. Terör örgütünü, terör örgütü olarak tanır, ama halkın içerisinde, yani geniş halkın içerisinde, o demokratik ortamda Türkiye'den gidenlerin, üstelik de istismara çok müsait de bir ortam var orada, o demokratik ortamda Türkiye aleyhine korkunç bir kamuoyu yaratıldı. O kamuoyunu, tabii geçmişten gelen algılar da var, biz Türkiye olarak hiçbir zaman o algıları maneje edemedik, yönetemedik, o konuda başarısız olduk, devlet olarak da başarısız olduk. Türkiye'ye müzaheret gösteren kuruluşlar olarak da, yani sivil toplum kuruluşları olarak da başarılı olduğumuz söylenemez, çabalar gösterilmiştir. Dolayısıyla, çok önemli bir saptamadır Abdülkadir Hocamın söylediği; o ortamın hem parasal destek olarak hem hidrolojik gelişme olarak hem de bazılarının gidip orada barınmalarıyla ilgili olarak çok uygun olduğunu, yani teröristlerin barındırılmaları açısından çok uygun olduğunu bizzat yaşadım, gördüm. Bir

dönem Hamburg'da dağdan gelip ayaklarındaki -mekap mı diyorlar?- o ayakkabılarıyla şehirlerde dolaşan, hatta yaralanmış birtakım teröristlerin hastanelerde tedavi edildiklerini gördük. Dolayısıyla, böyle bir kucak açma hadisesi maalesef bizim devlet olarak, ulus olarak terörle mücadelemizde bize zararlı olmuştur, bunu kabul etmek lazım, fakat yurtdışındaki vatandaşlarımızı tabii tenzih etmek istiyorum, yani büyük çoğunluğu itibarıyla son derece hocamın belirttiği gibi o Türklük bilinciyle, vatandaşlık bilinciyle, Türkiye'ye bağlılıklarıyla gerçekten aslında daima Türkiye'nin yanında yer almaya hazır olan bir kitledir. Çok daha enteresan; dördüncü kuşaktan sonra diyoruz, dördüncü kuşak belki Türkçeyi iyi konuşamaz, fakat tutunacağı tek dalın Türkiye olduğu bilincindedir, konuşamadığı ülkenin sembolünü, ay yıldızı göğsünde taşıyan çocuklar görürsünüz, aralarında Almanca konuşurlar, onlar için Türkiye aslında odaktır; onlar için farklı değildir.

METİN KAYIHAN- Hocam, size bir kez daha çok kısa bir söz vermek istiyorum, neler ekleyeceksiniz. Sonra herkese çok kısa bir son söz bırakacağım.

Prof. Dr. SERTAÇ HAMİ BAŞEREN- Uluslararası boyuttan demin bahsetmiştik. İçeride bu konuyu büyük ölçüde konuştuk. İçerideki konuda benim için buradaki konuşmalardan da ön plana çıkan konu; haksızlık meselesi olmamalı, hukuksuzluk meselesi olmamalı, sadece haksızlık, hukuksuzluk değil, haksızlık, hukuksuzluk düşüncesi de olmamalı. Bu haksızlığın olması şart değil, haksızlığın düşüncesi bile bu işleri tahrik ediyor. Şunu da söylemeliyim, ondan sonra uluslararası ilişkiler boyutuyla da paylaşabilirim: Bu işin pek çok sebebi var, sadece bazıları bakımından terörizm nasıl önlenir diye konuştuk, başka boyutlarla da bu işler halledilebilir. Mesela, istihdamın arttırılması; bu önemli bir konudur. Hem bölgenin biraz zenginleşmesi hem meşguliyetin oluşması bunu önleyecek bir konudur, ama sıfırlanabilir mi bütünlüğüyle, bu biraz zor gibi görünüyor, sıfırlanması çok zor bir şey, ama marjinal bir noktaya itilebilir.

Dışarıdaki boyutuyla son bir değerlendirme yapayım. Bana daha önce de yöneltilmiş bir istekti bu. Bir terörizm olgusu hiçbir zaman bir devletin kendi sınırları içerisinde kalmaz. Teorik olarak mümkün, ama örneği herhalde çok az, dışarıyla bu her zaman ilişkilenebiliyor. Devletler, başka devletlere karşı dış politikalarını sürdürürken, eğer bunu gerçekleştiremezlerse, devletten devlete ilişkilerde hedeflerine ulaşamazlarsa diğerinin toplumuna ellerini uzatıyorlar ve orada devletin istikrarını bozmaya çalışıyorlar. Terörizm bir boyutuyla bir dezoryantasyon programıdır, yani bir devletin oryantasyonunu bozmaya yönelik bir programdır diye değerlendirilebilir ya da bir stratejidir

diye değerlendirilebilir. Böyle olunca başka devletlerin de dış politika aracı olarak terörizmi kullanması olağan bir şeydir. Ben terörizmi, zaten içerideki sebepleri konuşmazdık aksi düşüncede olsaydım, terörizmi tamamen dış sebeplere indirgeyen bir yaklaşım sahibi değilim, öyle bir düşüncem yok, ama dışarıdan sebepleri de olabilir. Bizim ülkemiz bakımından da bu olmuştur. Bir dönem İran, bir dönem Yunanistan bu işleri yapmışlardır, hatta sizin değindiğiniz konuyla ilgili de söyleyebilirim. Başkaları da bu terörizmi desteklemek için sizin söylediğiniz hususları tahrik etmiş ya da hoşgörü göstermiş olabilirler, mümkündür. Dışarıda bu iş nasıl önlenir, dışarıda nasıl tedbirler alınabilir? Konunun askeri boyutunu zaten daha önceden konuşmuştunuz. Dışarıda terörizme karşı güç kullanmak ve onun hukuki zeminleri bir başka değerlendirme alanıdır, oraya çok girmeyelim, ama işbirliği, en önemli konu işbirliği. Ben bu konuda işbirliğinin her zamankinden daha büyük bir ihtimal içerisinde olduğunu düşünüyorum. Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak'tan çekilecek olması, oradaki işbirliğini, terörizme karşı işbirliğini arttıracak, bu olasılığı arttıracak bir ortam yaratmaktadır, mesele bunu iyi kullanabilmektir, bundan sonuçlar çıkartabilmektir. Türkiye eğer bu beceriyi gösterirse bu noktada da avantajlı bir konumdadır diye düşünüyorum.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- Terörle uğraşmak, terörle mücadelenin temelinde çok önemli birtakım prensipler var ve bunlardan irade ve kararlılık meselesini ön plana çıkarmak istiyorum. Bu sürekli bir iş, sürekli asimetri gösteren bir iş, yani kimin nerede, ne zaman, nasıl vuracağını bilmediğiniz bir ortamda yaşıyorsunuz, hatta tanımlanmamış bir düşmanla net bir şekilde uğraşıyorsunuz, o zaman irade ve kararlılık çok önemli. İkinci bir kelime de sabır. Bu, toplumsal sabrın ve iradenin oluşturulması, bunun tabii devlet aracılığıyla da kullanılması gerekir diye düşünüyorum.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR ÇEVİK- Her şeyden önce terörle mücadelenin muhatabı olacak bir kuruluşun, merkezin oluşturulması gerekiyor. Tabii nasıl işlev göreceğine bakmamız lazım. Bir diğeri; terörün en marjinal noktaya getirildiği, asgari pasifize edildiği zamanlarda devletin adımlar atması lazım, yatırımlar bakımından, demokratikleşmeyle ilgili bir şey varsa onlar yapılır, yoksa terör bastırıldıkça, ama maalesef tersi oldu, dolayısıyla "terör yaptıkça birtakım şeyleri elde ediyoruz" duygusu ve psikolojisi içinde oldukları zaman terörün bitmesi çok daha güç duruma girer. Terörün olmadığı, terörün pasifize edildiği zamanlara adımlar atılacaksa yapılması lazım, farklılık algısının, adaletsizlik algısının, hukuksuzluk algısının giderilmesi için çaba harcanması lazım diye kısaca aklıma gelenler bunlar.

Dr. CAN ÜNVER.- Çok iyi saptamalarla doğru stratejilerin belirlenmesi. Bunun için de kurumsal altyapı, işte bir adım atıldı, inşallah sonucu iyi gelir. Onun da

ötesinde özellikle vurgulamak istediğim, içeride ve dışarıda çok iyi bir algı yönetimi stratejisine ihtiyacımız var, yani terör nedir, terörle mücadele nasıl olmalıdır, bu ülkenin bütünlüğü nasıl sağlanacaktır veyahut da sürdürülecektir. Bununla ilgili, özellikle dışarıya dönük ciddi bir çalışmaya ihtiyaç olduğum kanaatindeyim.

METİN KAYIHAN- O çalışmayı da zaten bir sonraki programımızda çözüm önerilerinde ele alacağız. “Ben bir korucuyum, ismimizi lekeliyorlar” diyor bir SMS. Afyon’dan Hüseyin Koç yazmış. “İyi yayınlar sayın hocalarım, Güneydoğu’nun birçok olayın içinde dilde dolaşan bir şu var, o göz ardı edilmemeli: 40 yaşına varan ana, baba 12 çocuk yapıyor, sonuçta bir eşyadan değersiz yetişen o zavallı, yetişen nesle çözüm üretmek de aklına gelmiyor” diyor. Şunu da herhalde unutmamak lazım: Kanımız ortak. Biz her yeri islatıyorlar diye ne itfaiyeden vazgeçiyoruz, aman her tarafta çok gürültü yapıyor diye de ambulans vazgeçmiyoruz, o yüzden de korucular koruculuk sistemiyle, yani terörle mücadeledeki bir sistemde elbette ki aksaklıklar olabilir, bunlar giderilmeye çalışılmalı. Tamam, bu olayda burada konuşulan suçlu, öbür tarafta doktorlar suçlu, öbür tarafta şu suçlu diyerek işin içinden çıkmak, bunu çözmek mümkün değil. Umarım bundan sonraki nesillerin o karamsarlığı, o korku atmosferinde olmaması için herkes elinden geleni yapmalı, çünkü bunları teşvik etmek aynı zamanda terörü de teşvik etmek ve ekmeğine yağ sürmek olarak da algılanıyor. Burada medyanın da, siz de özellikle altını çizdiniz, çok önemli bir rolü var. Terörist, eylemi yaptığı yerdeki terörize etmekle kalmıyor, medya bunu kullanarak genel, bütün Türkiye’ye, dünyaya bunu yayıyor ve toplumun bir terörize edilmesi ve psikolojik olarak da bir baskı altında tutulması söz konusu.

Evet, sayın seyirciler, terörü bu programda konuşarak zaten bitirmemizin olası olmadığını biliyorduk. Bir sonraki programımızda neler yapılmalıya daha çok ayrıntıyla yer vereceğiz. Kanal B’den hepinize iyi günler, iyi bir pazar günü diliyorum, ama başlangıçtaki gibi kapanışta da aynı şeyi tekrar etmek istiyorum: Başta şehit anneleri olmak üzere tüm annelerimizin *Anneler Günü*’nü kutluyorum, hoşça kalın.

---&---

**TÜM YÖNLERİYLE TERÖR
(ÜÇÜNCÜ PROGRAM)**

17 Mayıs 2009

PROGRAM SUNUCUSU

METİN KAYIHAN

Kanal B Haber Müdürü

KATILIMCILAR

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU

Başkent Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı

Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü

Prof. Dr. Ali ÇAĞLAR

Hacettepe Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi

Bölüm Başkanı

Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü

Prof. Dr. Haydar ÇAKMAK

Gazi Üniversitesi

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi

Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı

Doç. Dr. Recep BOZTEMUR

Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı

Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

Tarih:17 Mayıs 2009

Saat:11.00

Yer: Kanal B Stüdyosu

METİN KAYAHAN (Kanal B Haber Müdürü)- Kanal B'den iyi bir pazar günü diliyorum.

Sayın seyirciler; Terör Özel Programı'nda bugün **Terörün Sosyolojisi ve Uluslararası İlişkiler Boyutu**'nu ele alacağız. Askeri çözümlerle terörün bitmeyeceğini haftalardır anlatmaya çalışıyoruz, çünkü biz terörün psikolojisini daha sonra ele aldık. Bugün de terör sosyolojisi tanımı var mı? Bir terör tanımı yapmaya çalışacağız ve ne yapılması gerekiyor? konusunu konuşacağız, ama ben önce size konuklarımı tanıttayım.

Prof. Dr. Haydar Çakmak, Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı.

Doç. Dr. Recep Boztemur, ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı ve Tarih Bölümü Öğretim Üyesi.

Prof. Dr. Abdülkadir Varoğlu, Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı, Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü.

Prof. Dr. Ali Çağlar, Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölüm Başkanı ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı.

Tabii ki ben böyle değerli konukları çağırınca, arkadaşlarımız aşağıya isim yazmakta büyük zorluk yaşıyorlar. Hemen kısaltıyoruz; İİBF ya da HCTP gibi, ama bazen de öyle bir konuya düşüyorsunuz ki, İİBF'nin açılımı neydi diye bir panik yaşıyorsunuz.

Siz değerli konuklara ben bir kez daha hoş geldiniz diyorum.

Abdülkadir Hocam, sizden başlayayım. Yine bir durum tespiti; terörün sosyolojisi üzerine neler aktaracaksınız?

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU (Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanı, Stratejik Araştırmalar Merkezi Müdürü)- Efendim, terör ve terörün sosyolojisiyle ilgili tabii terörün genel yapısındaki farklılıkları ortaya koyarak bazı noktalara işaret etmek lazım ve terörün diğer boyutlardaki tanımları ve örneğin uluslararası ilişkiler yönüyle ilgili çok değerli hocalarımız katkılarda bulunacaklar.

Mesela, şu yönü çok önemli: Terörün, geleneksel şiddet eylemlerinden farklılaşan yanı, teröristi bulmak ve etkisiz hale getirme konusunda iki farklı

yönde sorun yaşanması. Yani bulmak zor, etkisiz hale getirmek kolay, ama başka şiddet olaylarında bunun tersi söz konusu; bulmak kolay, etkisiz hale getirmek zor. Hedef tanımlamada farklılıklar var. Düşman kim, nerede? Bunu belirlemede zorluklar var. Tabii sonuç almada geçen süre çok uzun, yani ülkemizin 25 yılı aşkın süredir yaşadığı bu terörle ilgili süre, aslında sanıyorum ileride her şey hallolduktan sonra tarihe not olarak düşülecek ve bir ülkenin, bir ulusun yaşadığı en uzun terörle ilgili yaşanmış süre olarak karşımıza çıkacak.

İstihbarat temini, bilgi işleme süreçleri bakımından zorlukları var. Bir de tabii askeri ve politik karar karmaşası söz konusu, yani cari bir terör süreci yaşanıyor, bununla ilgili güvenlik güçlerinin müdahalesi ve çözümleri söz konusu, ama bu arada bir politik karar süreci daha stratejik düzeyde devam ediyor.

METİN KAYAHAN- Bu konuda Terörle Mücadelede Mükemmeliyet Merkezi diye bir merkez kurulmuştu sanıyorum, buradan daha çok bir şeyler takip ediliyor, ama ne aşamada?

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- Doğru, çıkış noktası şuydu: Biz geleneksel olarak alışageldiğimiz, özellikle Soğuk Savaş sonrasında yaşanan terörle mücadele yöntemleri, terörün tanımında meydana gelen değişimler nedeniyle ciddi bir bilgi eksikliği durumunu ortaya çıkardı ve bu nedenle de mesela NATO bu konuda çok önemli işlevler, görevler üstlenme zorunluluğunu hissedince, yapılanmasını oluştururken bu yapılanma içinde mükemmeliyet merkezleri kurmaya çalıştı ve ilk kurduğu veya kurmak istediği mükemmeliyet merkezi de **Terörle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi** idi. Burada birinci esas amaç bilgi üretmek; ikinci amaç, bu bilginin çeşitli eğitim yöntemleriyle dünyada yayılımını sağlamaktı. Bu yönde çalışmaların devam ettiğini zannediyorum. Çünkü Türk Silahlı Kuvvetleri bünyesinde, ama doğrudan doğruya NATO'ya bağlı bir birim olarak Terörle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi kuruldu ve bu terörün çok özel alanları; mesela, canlı bomba meselesi, özel olarak ele alınıp incelenmesi gereken bir konu, uluslararası hukuk karşısında terörle mücadele yöntemlerinin yaşayabileceği sorunlar gibi çok özel, mutlaka farklı biçimlerde ve yöntemlerle, farklı görüşlerle, bakış açılarıyla ele alınması gereken konuların bu merkezde incelenmesi öngörülüyordu. Sanıyorum bu faaliyetin devam ettiği söz konusu.

METİN KAYAHAN- Zaten siyasi kanatta da şimdi terörle mücadelede yeni bir yapılanmaya gidiliyor. Bir müsteşarlık ve bu müsteşarlık, hem istihbari birimleri bir araya getirecek, hem o mücadelede yapılması gerekenleri bir

araya getirecek, ama tabii ki bunun askeri, yani operasyonel bölümü olmayacak.

Ali Hocam, bu sosyolojiyi ele alırken, terör bu kadar yaygın değildi, daha doğrusu şöyle söyleyeyim: Terör daha kısa bir alanda yer alıyordu, ama şimdi çok yayıldı. Neden, ne değişti?

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR (Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölüm Başkanı ve Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı)- Aslında biraz konuyu İkinci Dünya Savaşı'na kadar götürmek lazım. İkinci Dünya Savaşı sonunda dünya ikiye ayrıldı: Doğu Bloku, Batı Bloku, yani sosyalist rejimle yönetilen ülkeler, kapitalist liberal rejimliler. Dolayısıyla biliyorsunuz uluslararası sürekli bir nüfuz kavgası vardır, bir güç, iktidar çatışması vardır ve o dönemlerde terör daha çok rejim değiştirme amacıyla, örneğin kapitalist, liberal ülkelerde daha çok görülüyordu; İtalya'da, Almanya'da, Türkiye'de, başka ülkelerde mümkün olduğu kadar sosyalist rejime geçmek, daha çok Marksist ideoloji etkisinde kalan birtakım guruplar, birtakım örgütlenmelere girerek kurtuluşu, bağımsızlığı sosyalizme geçişte düşündükleri için terör dediğimiz birtakım eylemler gerçekleştiriyorlardı.

Bu süreç şu ya da bu şekilde devam etti ve 1989'lara kadar geldi. Ne oldu 1989'da? Soğuk Savaş sona erdi. Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle Doğu Bloku çöktü. Doğu Bloku çökünce toz duman oldu ortalık, her taraf, her şey birbirine girdi. Aslında 1980'lerden beri gelen yeni dünya düzeni ya da yeni dünya düzensizliği dediğimiz bir sistem de devreye sokuldu, özellikle Reagan ve Margaret Thatcher'in beraber oluşturdukları yeni stratejiler. Soğuk Savaş çöktükten sonra terör, daha doğrusu daha önce dostlar ve düşmanlar belliydi. Siz bu Blokun içerisinde yer alıyordunuz ya bu birinci dünya ülkeleri; Batı Bloku, ikinci dünya ülkeleri sosyalist ya da Doğu Bloku, bir de Bağlantısızlar dediğimiz "Üçüncü Dünya Ülkeleri" vardı. Herkesin yeri belliydi, ya o gurupta ya bu gurupta ya şu guruptaydı. Fakat Soğuk Savaş sona erip de Doğu Bloku çökünce kimin nerede olduğu, kimin hangi tarafta olduğu, kimin ne zaman hangi tarafta olacağı, kimin dost, kimin düşman olduğu birbirine karışmaya başladı. Böyle olunca da, özellikle Rusya'nın biraz güç kaybetmesiyle, Amerika'nın giderek daha çok dünyaya egemen olmasıyla ciddi anlamda başıboş kalmış, rejim değişikliğine uğrayan bu ülkeleri kendi etki alanına çekmek için çok ciddi mücadeleler verdi.

Bu mücadeleler nasıl oldu? Özellikle daha önce Amerika, askeri rejimler; -daha çok Latin Amerika'da oldu, bazı Afrika ülkelerinde, Türkiye de dâhil olmak üzere- bir iki general destekleniyordu, bir darbe yaptırılıyordu ve rejim

kendinin istediği şekle dönüştürülüyordu. Fakat özellikle Latin Amerika'da şu sonuçlar görüldü: Çok ciddi insan kayıpları yaşandı. Bir iki general çok sert ve çok ağır yönetimler uygulayınca, pek çok insanın ölümü, işkence görmesi, ortadan kaybolması söz konusu olunca Amerika şunu söyledi: *"Bu kişiler eli kanlı diktatörler oluyorlar, halk da biliyor ki arkasında Amerika var. Dolayısıyla, nefret Amerika'ya oluyor ve Amerika'nın dünyadaki imajı zedeleniyor. Buna bir çare bulalım."* Oturuldu, çok ciddi anlamda tartışmalar yapılarak yeni bir strateji belirlendi. Bu strateji de şu: Mümkün olduğu kadar sivil toplum örgütleri üzerinden gitmek. Dolayısıyla, eskisi gibi orduları destekleyerek ya da birtakım generallere birtakım darbeler yaptırarak ülkeleri kendi egemenlik ya da nüfuz alanı içerisine alma stratejisinden vazgeçildi ve sivil toplumlara yönlenildi. İşte bu ortaya çıkan *"REM Corporation"*, *"Democracy Foundation"*, *"Açık Toplum Enstitüsü"* ve benzeri, her gurupta yer alan, demokratların egemenliğinde olan ya da cumhuriyetçiliğin egemenliğinde olan değişik değişik, ki bunlar güya bağımsız sivil toplum örgütleri olarak görülüyor, ama hepsinin bütçesi tamamen ABD'den karşılanıyor ve bunlar sivil toplum örgütleri olarak farklı farklı ülkelerde uygulamalar yapmaya başladılar.

Bu stratejileri kısaca diğer konuşmacıların haklarını ihlal etmemek için kısa keseyim. O ülkelerde bir tane umut olacak lider çıkardılar, bir portre. Ondan sonra televizyon yayınlarıyla, özellikle medyayı satın alarak, etkileyerek birtakım sivil toplum örgütlerine birtakım projeler vererek; demokrasiyi geliştirme, insan haklarını geliştirme, kadın girişimciliğini geliştirme ve benzeri adlar altında insanların ihtiyaç duyduğu, sıcak bakacağı konularda birtakım etkinlikler yaparak bu sivil toplum örgütlerini giderek öne çıkardılar. Ondan sonra bunun içerisine bir kişiyi lider yapıp umut yapmaya başladılar. Örneğin Saakaşvili böyledir. Bizim ülkemizde de şu an Amerika'da olan bir zat yapılmaya çalışılıyor. Sürekli o kişi parlatılarak bir gül devrimi, limon devrimi, kadife devrimi gibi devrimlerle kansız, darbesiz, halk istiyormuş gibi bu kişileri iktidara getirip ondan sonra kendi istedikleri politikaları uygulamak.

Tabii süreç buraya gelince, bu ülkelerde çok ciddi çatışmalar, kargaşalar yaşanmaya başlandı. Eskiden Varşova Paktı, NATO Paktı vardı, bunlar ortadan kalkınca ya da NATO kalkmadı, ama Varşova Paktı ortadan kalkınca, NATO kendine yeni görev alanları belirlemek zorunda kaldı ve ondan sonra birtakım zarar gören ülkelerde birtakım terör örgütleri giderek uluslararasılaşmaya başladı ve birtakım devletler de bunları ciddi anlamda desteklemeye başladılar. Hem lojistik üs vererek, hem örgütün orada örgütlenip eleman edinmesi, ekonomik anlamda güçlenmesi için gerekli koşullar sağlandı.

İzin verirseniz şöyle bir örnek vereyim: Bugün örneğin PKK'nın Almanya'da 189 tane kuruluşu var. Bu bilmem ne spor derneğidir, bilmem ne halkoyunları derneğidir, Kürt kültürünü geliştirme bilmem nesidir. Güya dernek sivil toplum örgütü olarak görülür, ama bunların hepsi örgüte para toplayan, örgüte eleman kazandıran fonksiyonlara sahiptir. Fransa'da vardır, Hollanda'da vardır, İsveç'te vardır, Norveç'te, Danimarka'da, bütün buralara yayılmıştır. Dolayısıyla, birtakım ülkeler hepimiz biliyoruz ki, her ülke, kendi nüfuz alanını dünyada birinci sıraya taşımak için bir çaba içerisinde. Yani, hiçbir ülke, bir başka ülkenin kendisinden daha güçlü, daha nüfuzlu, daha etkili olmasını istemez, bu gayet de doğal bir şeydir. Kendisinin en güçlü olabilmesi için de mümkün olduğu kadar rakiplerini zayıflatması gerekiyor, yani ileride kendisine sıkıntı yaratabilecek güçleri bir şekilde birtakım problemlerle uğraştırıp onları kontrol edilebilir duruma getirmek istiyor. Bu çerçevede terör, yerel düzeyde, ülke sınırları içerisinde olan terör, giderek uluslararası bir problem olmaya başladı. Yani, birtakım ülkeler, boks ringinde belden aşağıya hakemin görmediği yerlerde tekmelerle ki bu tekmeler de terör dediğimiz şey, birtakım terör örgütlerini destekleyerek, onlara belirli fonlar sağlayarak, onların o rakip olabilecek ya da boynu zor eğdirilebilecek ülkelerin iç işlerinde birtakım karışıklıklar yaratmaya başlandı. Bu ülkeler ister istemez geri adım atmak zorunda kaldılar ya da dünyada dönen birtakım dolaplar, stratejiler, yeni güç arayışları, enerji kaynakları ve benzeri mücadelelerde daha pasif olmaya gittiler. Dolayısıyla, o güçlü devletler daha egemen olmaya başladılar.

Günümüzde terör artık eskiden rejim değişikliği ya da sosyalist, bağımsız, bilmem ne kurmak için değil, bazı ülkelerin diğer ülkeleri daha fazla egemenliği altına alma, çünkü emperyalizm biçim değiştirdi, hepimiz biliyoruz. Eskiden gidilip ülkeler işgal edilirdi. Örneğin, İngiltere 40,000 askerle 450 milyon nüfuslu Hindistan'ı 50 yıla yakın egemenliğinde tuttu. Artık onlar kalktı, yani gidip ülke işgal etmek yok. Dolayısıyla, mümkün olduğu kadar bu tür örgütlerle, bu tür gurupları destekleyerek bunların ülke içerisinde; yalnız problem yaratacak ülkeler bunlar, gidip mesela İzlanda'da kimse bunu yapmaz, gerek de yok buna, ama bulunduğunuz coğrafya, arz ettiğiniz önem sizin içinize müdahale edilmesini belirliyor. Dolayısıyla Türkiye'nin coğrafyası da böyle bir coğrafya; Kafkaslar, Balkanlar, Ortadoğu ve bu üçgen gerçekten de tarih boyunca hep sıkıntılı bölgeler olmuştur. Türkiye'nin bunun ortasında durması ve Türkiye'nin bir şekilde bu ülkelerle nüfuz alanı; örneğin bugün gidin Kosova'ya, Makedonya'ya, Bosna'ya, Türk kanallarını seyredin insanlar ve Türk kültürünün önemli bir etkisi vardır oralarda; Bulgaristan'a, Kafkaslara gidin, aynı şekilde. Dolayısıyla Türkiye'nin nüfuz alanını daraltmak lazım ki ileride sıkıntı yaratmasın.

METİN KAYAHAN- Hocam, hep Türkiye'nin jeopolitik önemi, önemi, önemi, önemi deyip, zaten ne geldiyse bu jeopolitik önemi yüzünden geldi, anlattıklarınızdan da çok hoş bir şekilde o çıkıyor.

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR (ODTÜ Fen Edebiyat Fakültesi Dekan Yardımcısı ve Tarih Bölümü Öğretim Üyesi)- Ben burada biraz aslında hem tarihe bağlayayım hem katkı olsun hocama. İkinci Dünya Savaşı'na kadar -ben tarihçi olduğum için çok daha geçmişe gidebilirim, gidersem uyarın lütfen- terör Avrupa sıkıntısıydı, yani Ortadoğu'da böyle bir terör olgusu yoktu. 1948'den sonra, 1942'de, 1941'de birtakım terörist faaliyetler vardı, ama Yahudi örgütlerinden geliyordu o. Fakat 1950'lerden sonra Ortadoğu kaynaklı terör ya da din kaynaklı terör dediğimiz şey, Ortadoğu'nun hem jeopolitik öneminden geliyor, hem yeraltı kaynaklarının öneminden geliyor, bunu paylaşım mücadelesinden geliyor.

Sizin sorduğunuz o ilk soruya ben bir küçük yanıt vermek isterim, yani bu nasıl uluslararasılaştı, nasıl gelişti, nasıl ülkeler üzeri küresel bir hale geldi? Ali Hoca'nın belirttiği gibi birtakım ulusal çıkarlar, başkalarının terör örgütlerini destekleme, kendisinin nüfuz kazanması, çağımızın getirdiği birtakım olanaklarla mümkün oldu. Çağımızda ulaşım devrimi, iletişim devrimi, bilgisayar networkleri, küçük grupların birbirleriyle çok kolay bir şekilde haberleşebiliyor olmaları; örneğin, bizim El Kaide diye varlığını bildiğimiz, olmadığını da düşündüğümüz, ama network halinde gelişen bir hareketi yarattı. Fakat benim söylemek istediğim, yine tarihten bir örnek: Eskiden de, 11. Yüzyılda da terör bu derece uluslararasıydı, ama bildiğimiz dünyada uluslararasıydı. O zamanki bildiğimiz dünya tam da bölgenin burası. Haşhaşiler'den bir örnek vereyim isterseniz: Hasan Sabbah biliyorsunuz, İsmaili Mezhebinin radikal kanadındandır ve Şii ideolojisini tedhişle, terörle yaymak istemektedir. Bu sefer tabii etrafındaki Sünni toplumlara kendi ideolojisini kabul ettirecektir ve faaliyet alanları sadece bugünkü İran ya da Büyük Selçuklu Devleti değil, Orta Asya, İran, Suriye, Filistin, Anadolu, o zamanki dünyanın neredeyse tamamında faaliyet gösterir. Bu da terör faaliyeti olarak adlandırılabilir eğer, o zaman da kendi çapında küreseldir.

1970'lerde mesela, Avrupa'nın en önemli sıkıntılarında bir tanesi Kızıl Tugaylar denilen Kızıl Ordu denilen Baader-Meinhof çetesi idi, 1968'den sonra. Çok da ciddiye almamak lazım aslında o dönemde, çünkü üç düzine insandan oluşuyordu Baader-Meinhof, Kızıl Ordu Fraksiyonu, RAF denilen, fakat etkisi çok yaygındı. 1972'de İtalya'da örneğin Kızıl Tugaylar kuruldu. Kızıl Tugaylar, hem İtalya'da, hem etrafındaki ülkelerde yaygınlaşmaya başladı. Üstelik soğuk savaş koşullarında Kızıl Tugaylar, "İtalya'da kurulan

hükümetler, burjuva hükümetleridir, onların devrilmesi gerekiyordur, bunların devrilmesi ancak şiddetle mümkün olur” deyince, tabii ki etraftaki birçok liberal ülke, demokratik ülkenin insanları tarafından benimseniverdi. Hatta öyle ki, yine aynı yıllarda Japon Kızıl Ordusu kuruldu ve Japon Kızıl Ordusu bu sefer Japonya’da faaliyet gösteremiyordu; Çin’de, adalarda, Uzakdoğu’nun çeşitli bölgelerinde faaliyet gösteriyordu. Mesela Japonya’da terörün ulusal hale gelmesi 1990’lardan sonra, bu dinci guruplar, aşırı dinci guruplar tarafından ortaya çıktı.

Dolayısıyla, uluslararası olması ya da bölgesel olması aslında terörü doğuran ortamın sosyal, siyasal koşullarından kaynaklanıyor. Evet, haklısınız, mesela 1970’lerde İran’daki Kürt hareketi Irak tarafından destekleniyordu, Şah’a karşı. Ama aynı zamanda Şah’ın politikası da Irak’taki Kürt hareketini Irak Hükümetine karşı; o zaman Saddam Hüseyin yoktu, Ahmet Bekir vardı, ona karşı desteklemeyi gerektiriyordu. Dolayısıyla bir diğer ülke üzerinde nüfuz kazanmak üzere terörist hareketleri desteklemek de bir vaka idi, fakat aynı zamanda tarihten beri de böyle bölgesel, uluslararası küresel eylemler görüyoruz.

Bir başka küçük soru daha, sosyolojisi nedir?

METİN KAYAHAN- Böyle bir tanımı yok herhalde...

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Yok, olamaz da zaten. Yani yapılabilir bir tanım, Birleşmiş Milletlerin yaptığı bir tanım var, çeşitli kaynaklarda yapılan tanımlar var, resmi belgelerde yapılan, devletlerin yaptığı tanımlar var, fakat terörist eylemler de, terörist faaliyet de dünyada çok çeşitli eylemleri kapsıyor. Yani, bir örnek, standart bir faaliyet değil; çok küçük guruplardan, birkaç kişilik guruplardan kitle hareketlilerine, 5 bin, 30 bin, 15 bin kişilik hareketlilere ulaşabiliyor. Dolayısıyla yapacağınız herhangi bir tanım, bunların hepsini kapsayacak tanım olmuyor. Böyle de olması gerekiyor aslında, yani tek bir tanım üzerinden “*Tanımı şudur, yapılabilecekler budur*” falan diye bir şey yapmak mümkün değil.

Mesela Ortadoğu’ya baktığımızda; -ben Ortadoğu’dan biraz açılım getirmeye çalışayım, belki konuşmamızda yardımcı olabilir- Ortadoğu’daki terör ister komünist olsun -bir zamanlar, 1970’lerde pompalandığı üzere- ister 1990’lardan sonra dönüştüğü İslamcı olsun, terör örgütleri kentli guruplardan oluşuyor. Çok nadiren kırsal kesimde görüyoruz. Bir iki örnek mesela, Kenya’daki Mau Mau kırsal bir gurup yahut da Tamil gerillaları, Hindistan’ın güneyindeki Tamil, kırsal bir gurup, ama genellikle Kahire’de, Bağdat’ta, Şam’da, Hama’da, Humus’ta, Filistin’de faaliyet gösteren

guruplar, kentli guruplar. Bunlar ayrıca genellikle eğitimli kentli ailelerin çocukları.

Şunu da belirtmek lazım: Tabii eğitimli kentli ailelerin çocukları deyince, toplumsal koşulların, siyasal durumun, eşitsizliğin, efendim yoksulluğun getirdiği bir şey olarak da bu üyeler kendilerini toplumdan dışlanmış marjinal hissediyorlar, böyle de bir durum var. Mesela, eğitimli ailelerin çocukları diyeceğimiz orta sınıf tabanı, aşırı milliyetçilerde, ayrılıkçı guruplarda böyle gözüküyor. Onlar her kesimden insan topluyorlar, her kesimden insan getirebiliyorlar ve milliyetçi hareket başarısızlığa ya da ne bileyim, yani ideolojik hareketleri başarısızlığa uğradığında terörizme başvurabiliyorlar. Mesela Müslüman Kardeşler. Müslüman Kardeşler 1928'de kuruldu, ilk faaliyetini 1936'da Filistin İsyanı sırasında gerçekleştirdi, ilk tedhiş hareketini 1949'da yaptı. Başarısız olduğunda, bastırıldığında Nasır tarafından, daha sonra Enver Sedat onları korudu, ama başarısız olduğunda bu sefer radikal guruptan koptu ve teröre yöneldi. Bunlar hakikaten Müslüman Kardeşlerin alt yapısına baktığımızda, HAMAS da hakeza öyledir, Ürdün'deki Müslüman Kardeşler de öyledir, eğitilmiş üniversite öğrencileri, lise mezunları, öğretmen olmuş ya da teknisyen olmuş, gazeteci, hatta öğretim üyesi, toplumla ilişki kurabilen din adamları gibi guruplardan oluşuyordu. Bunlar kendilerini ayırabildiler diğer radikal guruplardan. Radikal gurupların tabanı da, sosyolojik yapısı da aslında bunlara benziyordu.

METİN KAYAHAN- Bize gelirse Hocam, yani bizdeki terör örgütünün yapısı üzerine araştırmalarda, demin çok güzel örnekler verdiniz yurtdışından, üniversite mezunları var, belli bir ekonomik seviyenin üstünde olanlar var.

Şu soru sorulabilir: Yani, Usame bin Ladin örneğin, *"Bu adamın ekonomik olarak hiçbir sıkıntısı yok, aslında parayla ilgili büyük gücü de var, neden terör?"* dediğinizde, siz o sorunun yanıtını içinde verdiniz; marjinalleşmek ya da farklı bir gurup içerisinde yer almak.

Peki, bize geldiğimizde, yani Türkiye'de terör örgütü PKK'nın yapısıyla ilgili...

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Onu aslında söyledim. Sözünüzü kesmek gibi olmasın; şöyle: Mesela birtakım finansörlerin, birtakım büyük devletlerin terörü neden destekledikleri, aslında terörün tam da amacıyla ilgili bir şey. Eskiden, 19. Yüzyılda terörün tanımı, terörist faaliyetler 1890'larda mesela Ermeni terörü; terörün tanımı, terörist faaliyetler ve terörizmin cezası belliydi. Yani bir yerde ayaklanırsanız, belli bir amaca yönelik, neydi onların amacı? Önce Batı müdahalesini elde etmek, arkasından özerklik talep etmek, arkasından da Anadolu'da bir Ermeni devleti kurmak. Yapacakları faaliyet de

belliydi; isyan çıkarmak, terör, o zaman terör de demiyorduk tabii tedhiş diyorduk, efendim bir yeri ele geçirmek, Van'ı, Erzurum'u ele geçirmek, burayı tutmak, devletin baskısını getirtmek, müdahaleyi getirtmek ve Batı'nın da müdahalesini getirtmeye çalışmak. Bu faaliyetler yakalandığında da cezası belli değildi, ya uzun zaman hapsedileceksiniz ya da idam edileceksiniz.

20. Yüzyılın sonlarına geldiğimizde ise, terörün amacı giderek muğlaklaştıkça, aslında terörizmin etkisi artıyor, bunu söylemek lazım. Mesela İslamcı örgütleri ele alalım; Usame bin Ladin'in desteklediği El Kaide gibi, Taliban gibi örnekler. Ne yapmak istiyorlar? Taliban'ı biliyoruz, Pakistan'ın kuzeyinde ya da Afganistan'da bir siyasi hüküm oluşturmak, şeriatı getirmek. El Kaide ne yapmak istiyor? Belli bir amacı yok, yani dünyanın her yerinde tedhiş yapmak istiyor, terör yaratmak istiyor, dengesizlik yaratmak istiyor ve bunun için de birtakım küçük gurupları bir araya getirip ya da onların bir araya gelmesini sağlayıp onlara silahtı, maddi yardımdı falan vermek gerekiyor, onun için finanse ediyor. Yoksa hakikaten dediğiniz gibi adamın tuzu kuru.

Bize gelelim. Peki, neden böyle bir şey? Bütün dünyada şimdiye kadar, 1970'lere kadar, 1980'lere kadar gördüğümüz hareketler, aslında aşırı ayrılıkçı, aşırı milliyetçi ayrılıkçı hareketler değil. Soğuk Savaş'ın getirdiği koşullarla dolu birtakım Marksist-Leninist tatlar verildi örgütlere. Fakat aslında bu tat olmadan bu örgütlerin neler olduğuna bakmak lazım. Marksist-Leninist tuz, sadece işin tuzuydu, 1989'dan sonra kalmadı. Dolayısıyla, Türkiye'de görülen PKK ayrılıkçı hareketi, aslında ayrılıkçı bir harekettir. Dolayısıyla pek çok böyle Ortadoğu'da görülen, bir gurup insanın ortaya çıkardığı Cemiyet-i İslami gibi yahut da Pakistan'da gördüğümüz cemaat gibi yahut da Taliban gibi bir örgütlenme değildir. Ayrılıkçı olduğu için toplumun her kesiminden destek alabilen, dışarıdan finans desteği alabilen, ciddi şekilde Avrupa'nın pek çok yerinde örgütlenebilen, toplumsal, ekonomik eşitsizliklerden beslenen -belki de çözüm buralarda- hak hukuk kaygılarından, sıkıntılarından desteklenen bir büyük örgütlenme biçiminde gözüküyor.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- Ben bir şey sorabilir miyim? Tabii mikro düzeyde, işin sosyolojisi bakımından benim merakım, belki Ali Hoca da bir katkı verebilir. 1985'te başlayan bölücü terörün örgüt üyelerinin profili 1990-95'e kadar nasıl bir yapıdaydı? 1995'ten sonra günümüzde bir değişim gösterdi mi? Yani, biraz önce sizin ifade ettiğiniz o çeşitli terör örgütlerindeki terörist profilleri var. Bu profil itibarıyla baktığımızda, mesela, 1985'te PKK terör örgütünün teröristi kent soylu değildi.

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Ama kentte kuruldu.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- Kentte kuruldu. Bu bir değişim gösteriyor mu? Mesela taşeron olarak kullanmaya başladıkları örgütlerde olduğunu iddia ettikleri, geçen haftalarda bir operasyonda öldürülen, biri var. Acaba o bir terörist profilini yansıtıyor mu, yoksa değişim gösteriyor mu? Bunun sosyolojik açıdan önemli bir gelişimi, değişimi gösterir diye düşünüyorum.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Bu gayet doğal bir şey, çünkü o yıllarda Türkiye'nin nüfusu yüzde 65 köylüydü, yüzde 35 kentliydi. Yani, kentlerde kuruluyordu, ama tabanda daha çok kırsal kökenden kentlere okumaya gelmiş ve benzeri insanlardan oluşuyordu. Şimdi ise bizim nüfusumuzun yüzde 70'ine yakını kentlerde yaşıyor, kır nüfusu azaldı. Doğal olarak bir değişim var.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Ben de bir terör hareketi yapacağım...

METİN KAYAHAN- Evet Hocam, durum onu gösteriyor, sizi orada kenarda bıraktık.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK (Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölüm Başkanı)- Evet, şimdi Sayın Sunucuyu terörize etmek istemiyorum, ama birazdan herhalde onun gibi bir şey olacak. Evet, ben de müsaade ederseniz bütün bu yapılan konuşmalara birkaç cümle ilave edeyim. Terör aslında çok eskiden beri emperyalist ülkelerin ve son 25-30 yıldan bu tarafa da aşağı yukarı birçok ülkenin bir dış politika enstrümanı haline geldi. Yani, eskiden çok az ülke terörü bir dış politika enstrümanı olarak kullanıyordu, ama son dönemlerde bunu, son 20-25 yıldan beri birçok ülkenin aynı şeyi yaptığını görüyoruz. Yani, emperyalistlere özgü bir davranış olmaktan çıktı, birçok ülke bunu kullanıyor. Tabii bu zamanımızda terörle ilgili çok değişik bir yaklaşım.

Tabii bir de şunu görmek lazım: Zamana bağlı olarak terör bir dönüşüm yaşadı. Teknolojisiyle, felsefesiyle, desteğiyle, toplumsal nasıl bir dönüşüm yaşıyorsak, terörün kendisi de kendi içinde bir dönüşüm yaşadı. Biraz açayım müsaade ederseniz. Eskiden ulusal ağırlıklı ya da ideolojik bir terör vardı, tek ülke içerisinde çıkar ve bir topluma ait kimlikle ilgili ya da ideolojiyle ilgili bir grup oluşur, terör hareketi yapardı. Ama bugün baktığımız zaman, çokuluslu terör örgütleri var. Biraz önce değerli konuşmacıların sözünü ettiği terör örgütlerinin çoğu çokuluslu, yani birçok ulusu içinde barındıran, örneğin Taliban gibi, örneğin El Kaide gibi birçok uluslararası örgütü birçok ülkenin vatandaşını içinde barındırıyor. Dolayısıyla, yerel ve ulusal olmaktan çıktı. Günümüze özgü bir davranış bu, çok eskiden vardı, ama çok azdı, şimdi genelde bunu çok daha fazla görüyoruz.

Bir de tabii eğer ideolojik terör yaşanmış olsaydı, belki bugün sözünü ettiğimiz ya da terörü izah ederken yapmış olduğumuz yaklaşımların birçoğunu yapmayabilirdik, fakat son dönemlere baktığımız zaman, daha çok kimlik ya da aidiyetle ilgili bir terör örgütlenmesi görüyoruz. Örneğin, İslam adı altında, her ne kadar ideolojik olarak nitelendirilse de, İslamiyet aslında bir ideoloji değil, dogmatik bir durum, dinle ilgili bir durum. Fakat burada ikiye ayırmak lazımdır. Biraz önce bütün konuşmacılar değindi; İslam adına yapılan bir terör hareketi değil, zaten buna İslam izin vermiyor. Bu sadece İslam'ı kendisine bir bahane yaparak birtakım ulusal çıkarlarına uygun, daha da çok Arap ülkelerine uygun bir noktadan hareketle insanları toplayarak kendisini İslam'la güçlü kılmaya çalışıyor. Oysaki bizatihi İslam burada söz konusu değil.

Bunun dışında, teröre genel olarak baktığımız zaman, emperyalist amaçlı bir terör görürüz, ama biraz önce sözünü ettiğimiz şey emperyalist amaçlı değil, bu daha çok bir ulusal çıkarın gerektirdiği bir yaklaşım. Üçüncü olarak da tabii ülkelerin rakibini sıkıntıya sokmayla ilgili bir terör hareketleri, bunları görüyoruz. Fakat emperyalist ülkeler, bu yaptırım gücünü ve uluslararası ilişkilerdeki etkisini kaybetmemek için onların da zaman zaman doğrudan kendileriyle ilgili olmasa da terör hareketlerine destek verdiğini görüyoruz. Örneğin, bizim bulunduğumuz bu bölgede, Ortadoğu'da PKK'ya çok sayıda ülkenin destek verdiğini görüyoruz; Amerika, Almanya, Fransa, aslında bunların hepsi bizim müttefikimiz, Rusya, hatta İslam ülkelerinin birçoğu destek veriyor.

Bunlara baktığınız zaman, bunların aslında tamamına yakınının amaçları farklı. Herkesin kendisine özgü, ulusal çıkarlarına uygun bir politikası var. Bu nedenle Türkiye'ye karşı bunu destekliyorlar. Fakat genel olarak baktığımız zaman aynı neticeye varıyoruz, çünkü bu ülkelerin şöyle ya da böyle Türkiye ile bir sorunu var, amaçlar farklı da olsa. PKK yerellikten çıktıktan sonra, çünkü eskiden yerel bir örgüttü, artık uluslararası bir boyut kazandı, PKK terör örgütü de amaçlarında bir farklılık ortaya çıkarttı, yani amaçlarını farklılaştırdı.

Türkiye'deki bu yapılan, yani PKK ile ilgili yapılan mücadeleye baktığınız zaman, birçok ayağı var. Bir silahlı ayağı var, çünkü ülkemizin içerisinde buna silahla karşılık veriyoruz. Fakat görüyoruz ki bu yetmiyor. Komşu ülkelerdeki, daha önce Suriye vardı, İran vardı, Irak vardı, ama şimdi bunun üçü de yetmiyor, bunun başka uzantısı da var. Biraz önce değerli konuşmacılar söyledi; PKK'nın finansmanının büyük bir kısmı maalesef bizim müttefikimiz olan Batılı ülkelerden geliyor, hem de birlikte NATO üyeliği yaptığımız ki NATO'nun 5. Maddesini biliyorsunuz, *"Üye ülkelerin sınırlarını korur ve ona*

yapılan saldırıya karşı koyar.” Şimdi Almanya hangi hak ve hukukla; en azından NATO’nun 5. Maddesi gereği böyle bir şey yapmaması gerek, çünkü finans kaynağının yüzde 80’inin Batılı ülkelerden geldiğini biliyoruz. Bu sadece dediğim gibi, yani Almanya’yla ilgili değil, bize çok uzak olan ve bizimle hiçbir ilgisi olmayan birçok ülkeden de destek geliyor.

METİN KAYAHAN- Birkaç program önceydi sanıyorum, bir Güney Afrika’yı öğrendik, ben şaşırmıştım.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Orada da buna yapılan desteğin kimisi eski sosyalist düşüncesiyle biraz romantik bir yaklaşım. Batı ülkelerine baktığınız zaman, biraz 1950’li-60’lı yıllardaki bağımsızlık hareketleri, sosyalist hareketlerin romantik bir yaklaşımı vardı, hâlâ bunu Batılı ülkelerde gözlemleyebiliyoruz. Masumane bir şekilde teröre destek vermeye çalışan ya da veren bir gurubu biliyoruz biz, dünyanın çeşitli ülkelerinde. Fakat PKK’yı destekleyen bu ülkeler, romantik bir yaklaşım değil, Almanya’nın, Fransa’nın, Rusya’nın, İran’ın, Irak’ın, Suriye’nin bir dönem, bunların destek verdiğini biliyoruz ve romantik bir yaklaşım değil, tamamen ulusal çıkarlarına uygun ve Türkiye’yi köşeye sıkıştırıcı, Türkiye’nin önünü kapatıcı bir politikadan kaynaklanıyor.

METİN KAYAHAN- Çok güzel bir noktaya getirdik, şimdi uluslararası boyutuna geçeceğiz, ama uluslararası boyutuna geçmeden terörün bölgeden çıkışı ve o bizim bölgedeki sosyolojisine de bir iki satırla değinmek istiyorum. Bu, Terör Özel Programında terörün sosyolojisini konuşuyoruz. Ali Hocam; Haydar Hocam çok güzel bir şey söyledi; “Terör, dış politika enstrümanı oldu artık.” Buna herhalde itiraz edecek hiçbir durum yok, ama sizin teröristiniz, benim kurtuluş savaşçım, benim teröristim de sizin kurtuluş savaşçınız. Aslında terörün tanımı yok desek de, ortak bir tanım var, ama herkese göre değişen terörist var, ama tanım ortak. Buyurun.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Efendim, aslında herkes bunu söylüyor, hocalarım beni anlayışla karşılansınlar, onların söylediklerini yalanlama anlamında değil, ben tanımını yapıyorum terörün. Terörün tanımı var, çok açık ve net, herkesin kabul ettiği bir tanım. Fakat teröre bir tek tanım getirirsek, kendimizi savunmak, yani ülkeler olarak, terörü destekleyen, terörü örgütleyen, finanse eden falan, falan guruplar kendilerini savunamaz duruma düşerler. Dolayısıyla, terörün bir tanımının yapılmaması da bana göre bilinçli ve stratejik olarak konulan bir şey.

METİN KAYAHAN- Kimsenin işine gelmediği için.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Çünkü ortak tanım yapılırsa, sizin eyleminiz tak diye onun içine oturur, ama ortak tanım yapılmazsa, sizin yaptığınız eylem onun içine girmez ve birisinin içine girse bile, birisi soksa bile dersiniz ki, “Hayır efendim, evrensel tanımı yoktur.”

Terörün çok basit olmazsa olmaz bir tanımı vardır: Terörün gizli yer altı örgütlerinden, mafyadan ve benzeri, mesela mafyatik örgütlenmelerle çok benzer birbirine; orada da hücre vardır, orada da gizli sistem vardır, orada da silah vardır, baskı vardır, şiddet vardır, her şey vardır. Tek farkı, siyasal amaç gütmesidir. Eğer bir hareket şu ya da bu şekilde, adı kültürel haklar edinmek olur, adı bağımsızlık kazanmak olur, adı özür diletirmek olur, şu olur, bu olur, her ne olursa olsun, muhakkak ve muhakkak siyasal bir amaç güdüyorsa, o terör hareketidir. Peki, kim tarafından yapılıyor? Genelde yukarıdan terör deniliyor, aşağıdan terör deniliyor. Yukarıdan terör olarak adlandırdığımız, genelde devletlerin yaptığı terör. Mesela, dünyada bunu en iyi İran, uzun süre, çok uzun süre yaptı, bu son yıllarda birazcık azalttı ve İsrail hâlâ yapar. Hatta Rahmetli Yaser Arafat’ın şöyle bir sözü vardır, o konunun ciddiyetini çok iyi koyuyor ortaya. Diyor ki, *“Ben Filistin Kurtuluş Örgütü’ne lider olduktan sonra iki gece arka arkaya aynı yatakta yatmadım.”* Bu ne demektir? Her an ensesinde İsrail’in onu öldüreceği nefesini hissediyor.

Zaten şöyle bir yaklaşım vardır: Eğer bir terörist, üç günden fazla kendini bir yerde kaldığında güvende hissediyorsa, orada terör bitmez. Yani, bir noktada bir terörist bulunuyorsa ve üç günden fazla kendini orada güvende hissediyorsa, orada terörle mücadelede bir zafiyet var demektir ya da yeteri kadar bir başarı yoktur. Bu nedenle terörün tanımı şudur: Ne şekilde olursa olsun, siyasal içerikli bir amaca varmak için kullanılan baskı, yıldırma, dehşet, sindirme, öldürmek, adam kaçırma, bombalama, yani her türlü aracı gerçekleştiriyorsa, ama siyasal amaç nihayetinde temel hedef ise bu bir terördür. Bunu kim yaparsa yapsın. Devletler de yapar ki, genelde devletler bunu kabullenmezler. George Bush eskiden “şer üçgeni” diye Suriye, İran, Kuzey Kore’yi göstermişti, ama bütün devletler şu ya da bu şekilde terör yaparlar. Hiç kimse de kendini kandırmasın. Özellikle demokratik sistemlerde devletler kanunlarla sınırlıdır, ama her şeyi kanunlarla halledemezsiniz. Örtülü ödenekler denilen sistemler bunun içindir, birtakım gizli kuvvetler bunun içindir, Gladyo’lar bunun içindir, bütün dünyada bugüne kadar olmuş. Dolayısıyla, bazen devletler kendilerini savunmak, kendilerini korumak, güvenliklerini sağlamak için kanun dışı yollara şu ya da bu şekilde; bir temel politika olmayabilir, devletin temel bir stratejisi olmayabilir, ama bir birimin bir yetkilisi şu ya da bu şekilde bu tür oluşumlara destek verebilir. Biz bunlara genelde yukarıdan terör ya da devlet destekli terör diyoruz.

Bugün devlet destekli terör dünyada son derece yayılmış durumda, son derece gelişmiş durumda ve küreselleşmiş durumda. Ama eğri oturup doğru konuşmak lazım, bizim yakın tarihimizde biz bunu yaşadık. Terör öyle bir şey ki, sizin baktığınız noktaya göre anlam farklılığı olur. Siz örneğin, PKK'yı alalım, eğer bir PKK sempatizanı iseniz, Abdullah Öcalan sizin için ulusal kurtuluş kahramanıdır. Ama Türkiye Cumhuriyeti penceresinden bakarsanız, bölücübaşı, katil, terörist, vatan hainidir. Hizbullah, kimine göre din mücahididir, bize göre teröristtir. Dolayısıyla nereden, nasıl baktığınıza bağlı. Ama akademik olarak, objektif olarak yapılan eyleme ve taşınan amaca baktığımız zaman, bunu çok rahatlıkla, devletler tarafından yapılsın ya da yerel guruplar, örgütler tarafından yapılsın, siz buna çok rahatlıkla terör diyebilirsiniz. Ama bunu terör olarak tanımlamak herkesin işine gelmiyor.

Örneğin, gemi kaçırmak ya da insanları rehin almak, belirli bir siyasal amaca varmak için, bunun hiç tartışılır yanı yok, bu terördür. Bizim ülkemizde Avrasya Feribotu kaçırıldı, üç gün Karadeniz'de dolaştırıldı. Bir ünlü gazetecimiz helikopterle şov yaparak oraya atladı; ve çok ciddi anlamda, yani Rusya'nın yaptıklarını destekler nitelikte asla değil, Rusya tamamen terör uygulamıştır Çeçenistan'da, bir sürü katliamlar yapmıştır, ama mesela Türkiye penceresinden baktığımız zaman, bütün gazetelerimiz ağır birliği etmişçesine "Çeçen direnişçiler" dedi ve biz bunları aldık, belli bir süre şu ya da bu şekilde bir yargılama sürecinde yarı açık cezaevine koyduk, hepsi kaçıp gitti. Üç sene sonra bu sefer Swiss Otel basıldı. O zaman hayata dönüş operasyonu sürdürülüyordu ve sol örgütlerin bir intikam amacıyla bunu yaptığı söylendi. Bütün gazeteler, televizyonlar, -benim uzmanlık alanım, ben bu konuda çalışıyorum, çok da yakından takip ettiğim için söylüyorum- "Teröristler Swiss Otel'i bastı, rehin aldılar." Bir öğrendiler ki, daha önce serbest bırakılan ya da kaçırılan Çeçen militanlar. Ondan sonra hepsinin tavrı değişti ve Çeçen direnişçiler, Çeçen mücahitler oldu.

Arkasından biz bunun bedelini nasıl ödedik? Rusya, PKK'ya iş verdi, ofis açtırdı, parasal yardım yaptı, ondan sonra Abdullah Öcalan'ın Rusya'ya gelmesini sağladı ve biz geri adım atmak zorunda kaldık. Sonra birtakım yapılan görüşmeler, "*Tamam kardeşim, sen de destekleme, ben de desteklemeyeyim*" diye, ondan sonra o Çeçen gurupların terör eylemleri sona erdi.

Dolayısıyla, aslında burada dürüst davranmak lazımdır. Kim tarafından, ne amaçla yapılırsa yapılsın, terör bir insanlık suçudur. Bugün düşmanınızın canını acıtıyor olabilir, ama onun yarın sizin canınızı acıtmayacağını garantisi yoktur. Bakın, tipik bir örnek vereyim, hocamı bekletmemek üzere kısa keseyim. Örneğin İslami Cihat, HAMAS, Hizbullah, bunlar özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve İsrail tarafından Filistin Kurtuluş Örgütü'nü çökertmek

için kurulmuş örgütlerdir. Çünkü Filistin Kurtuluş Örgütü sosyalistti, dolayısıyla bunları ancak dinle güçsüz hale getirebilirdiniz. Bu örgütler, HAMAS da dâhil olmak üzere, İslami Cihat da dahil olmak üzere bunlar desteklendi. Fakat yukarıdakinin adaleti; sosyalizm çökünce, FKÖ söylemden sosyal demokrat ya da merkeze kaydı. Merkeze kayınca bu sefer o fanatik, radikal, İslamcı guruplara ihtiyaç kalmadı. Amerika her zaman bunu yapar, onları üstünden ertesi gün elini çekti gitti, yani yüzüstü bıraktı. Bu sefer bunlar silahı eski destekçileri Amerika'ya ve İsrail'e yönlendirdiler.

Taliban, hepimiz biliyoruz, Sovyetlere karşı örgütlendirilmiş, Pakistan ve CIA tarafından desteklenmiş bir kuvvettir, oluşturulmuş bir kuvvet. Ondan sonra bir bakıyorsunuz ki, Sovyetler gidince Amerika elini çekiyor, bu sefer Taliban Amerika'yı kendine hedef aldı.

Söylemek istediğim şey şu: Terör bugün bize hizmet ediyor olabilir, ama terör bir insanlık suçudur. Bütün dünya ülkelerinin şu ya da bu şekilde bu konuda gerçekten samimi olmaları ve birbirini destekleyerek önlemleri lazım, çünkü bunun çıkışı yoktur, yarın size dönmeyeceğinin garantisi yoktur.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Çeçenlerle PKK'nın arasında, yani her iki hareket arasında bir fark var, bunu belirtmek lazım. İkincisi, Türkiye'deki bu Çeçen hareketinde yapılan şey, Türk Devletinden ziyade, Türkiye'deki Çeçen kökenli vatandaşlarımızın organizasyonu olarak bakmak lazım. Çünkü Türk Devleti gerçekten aleni bir şekilde herhangi bir terör örgütüne, özellikle bir komşu ülke için destek vermemiştir. Çeçenlerle ilgili özel bir durum var Türkiye'de, çünkü biliyoruz ki o yıllarda Türkiye'de özellikle Çeçen kökenli vatandaşlarımızın, biraz da Kafkasya'dan göçen vatandaşlarımızın özel sempatilerinden dolayı böyle bir destek verilmiştir. Ama Türk Devletinin doğrudan ya da dolaylı bir desteği yoktur.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Hocam özür dilerim. Devletin desteği olduğu anlamında demiyorum. Tabii ki Çeçenlere bizim hepimizin, çünkü bizim kardeşimiz olarak görüyoruz, kültürel bağlarımız var, onların canının yanması gerçekten içimizi parçalıyor. Onda hiçbir itirazım yok. Benim söylemek istediğim husus; çifte standart diye en çok yakınan ülkenin o eyleme mücahit, direniş, benzerine terör demesi, yani bu doğru bir mücadele alanı değil. Ya hepsini terör olarak kabul etmek lazım ya da hepsini aynı şekilde değerlendirmek lazım. Yoksa tabii ki oradaki insanların canının yanması, ülkenin bombalanması; bir sürü masum insan katledildi, Rusya'nın yaptıklarının zerre kadar savunulur bir tarafı yok, tamamen vahşettir, onu kesinlikle kabul ediyorum. Ben sadece bizim medyanın yaklaşımını dile getirmek için kullandım.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Çeçen hareketinin o yıllar, 1990'lı yılların başında özellikle Türkiye'de büyük sempati topladığı muhakkaktır. Fakat Türk Devletinin doğrudan ya da dolaylı olarak bilinçli bir şekilde Çeçenlere böyle bir destek verdiğini zannetmiyorum, sürekli de Türkiye Cumhuriyeti bunu reddetti. Ama orada bu hareketlerin olduğunu, özel sempatinin bulunduğunu biliyoruz. Fakat daha sonraki yıllarda biliyorsunuz Rusya'nın hareketini.

Ben şuraya gelmek istiyorum: Taliban'ı çok sık bir şekilde kullandık burada. Taliban'ın bir özelliği var: 1979'da Ruslar Afganistan'ı işgal ettiğinde, Afganistan'da komünizme karşı -İslamcısı da vardı, milliyetçisi de vardı, merkezicisi de vardı- halk topyekûn küçük bir cuntaya karşı, yani komünist bir cuntaya karşı ortak bir hareket yaptılar ve Taliban daha sonraki dönemde de iktidara geldi. Bugün Taliban eğer gerçekten dağdan inse, hükümetti daha önce biliyorsunuz, Afganistan'ı yönetiyordu, bugün Taliban bir parti olarak, siyasi hareket olarak adaylığını koysa iktidara gelecek. Mesela buna ne kadar doğrudan terör örgütü demek doğrudur, bilmiyorum. Sonra Amerikalıların yaklaşımı da orada Taliban'ın bizzat kendisine değil, El Kaide'ye destek verdiği için bunu yaptılar. Bunu ayırmak lazım, çünkü önemli bir özellik bu kısmıdır. Eğer Taliban, El Kaide Örgütü'nün başını ve elemanlarını Amerika'ya teslim etseydi, Taliban bugün iktidar olacaktı belki de. Orada bir fark var.

İkincisi, bu terörü konuşurken şuna da dikkat etmek lazım: Dikkat ederseniz eğer, teröristler hep masum insanlara yönelik hareketler yapıyorlar. Mesela, diyelim ki Türkiye'de bir dönem, 1980-90'lı yılların başında bir sürü bankada hırsızlık yapan banka hırsızları, banka dolandıran, halkı dolandıran insanlar vardı, hırsızlar falan vardı. Hiçbir zaman gidip de, mesela terör hareketi bu hırsızları ortadan kaldırmaz. Çünkü hırsızları ortadan kaldırırsa aslında halk da mutlu olacak kendileri de bir eylem yapmış olacak. Ama bu hırsızları ortadan kaldıracağına gidiyor normal bir mağazaya bombayı atıyor ve panik yaratıyor. Dolayısıyla, terörün mantığı aslında, hangi düşünceye dayanarak terör hareketi yapıyorsa onu hiçbir zaman aslında gerçekleştirememiştir. Bana bir tane dünyada terör hareketiyle devlet kuran, ülke kuran bir tane örnek veremezsiniz. Çünkü terör hareketiyle kurulabilseydi...

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Bunun kısmen örnekleri var. Mesela, Güney Afrika'da ANC var, Filistin'de FKÖ var.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Onlar terör örgütü olmaktan çıkmışlardır ve artık yerleşir duruma gelmişlerdir, Filistin'de olduğu gibi. Oradaki farkı görmek lazım.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Zaten terör örgütleri bir süre sonra siyasallaşırlar. Bugün PKK'nın yapmaya çalıştığı şey de bu; kendisini bir silahlı örgütten siyasal zeminde meşrulaştırma arayışları içerisine girmesi. O, terör örgütlerinin son stratejileridir, yani siyasallaşmak ve terörden giderek uzaklaşıp normal bir sivil toplum ya da bir siyasal oluşum şekline dönüşüp amaçlarına ulaşmak.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Ben şunu ifade etmek istiyorum: Terör örgütü, terör örgütü kaldığı müddet terör örgütüdür. Eğer terör örgütü başka bir hale dönüşüyorsa, terör örgütü değildir. Bakarsınız, belki de aynı nesil terör yapan insanlar belki de dönüşünü görmeyecektir kendi kurdukları örgütün. O zaman terör örgütü değildir, bunu ayırmak lazım.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Tabii terörü araç olarak kullanmaktan vazgeçtiyse tabii ki öyle değerlendirilir.

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Bir iki örnekle ben bunu açmak isterim, aslında katkı olsun diye. Hepsi doğru, tanım da doğru, fakat terörizmin amaçları, oluşumu, toplumsal organizasyonu, stratejileri, yöntemleri, her şeyi farklı olan, dünyanın bir tarafında bir küçük örgütlenme, bambaşka bir amaçla hareket eden siyasi yeri ya da bir başka büyük işte Pakistan gibi, Afganistan gibi ülkeyi ele geçirmeye çalışan hareketleri ayırmak lazım.

Tanım yine yapılabilir, fakat bunların amaçlarına, stratejilerine, eylemlerine, efendim verdikleri zarara göre tabii ki cezalar olacaktır terörü caydırmak için, yani bu işin belki de nihai noktası. Ben o noktaya gelmeden yapılabilecek çok şey olduğunu söylemek için, yani tanımlanamıyor, onun için uygulanacak politikalar da farklı olmalı, sosyolojisi farklıysa farklı sosyolojik yaklaşımlarla araştırılmalı, iktisadi durumdan kaynaklanıyorsa, yoksulluktan, işsizlikten, açlıktan kaynaklanıyorsa ona göre davranmalı diye tanımını yapmayalım dedim. Irgun mesela. Irgun, 1942 yılında, 1941 yılında kurulan, İzak Şamir'i üreten, aynı zamanda Stern'le beraber Irgun'un başı biliyorsunuz Menahem Begin'di. Önce bunlar İngiltere'ye karşı, Filistinli Araplara karşı, Müslüman, Hıristiyan Araplara karşı faaliyetler yaptılar, limanda gemi batırdılar, Yahudi göçmenleri gelmesinler diye öldürdüler, kendileri toprağa sahip çıkıyorlardı. Sonra...

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Suriye Dışişleri Bakanı Madrid'deki bir toplantıda bütün medyaya gösterdi...

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Evet, ama sonra tabii bu örgütler, işte Irgun 1948'den sonra yavaşça dağıldı, Irgun olsun, Stern olsun, ondan sonra

karşımıza siyaset adamları olarak çıktı ortaya. Yahut da HAMAS. Sizin de söylediğiniz gibi HAMAS, İsrail tarafından Filistin Kurtuluş Örgütü'ne karşı oluşturulmuş bir guruptu. Destek, silah, maddi yardım dışarıdan geldi; Amerika'dan geldi, İsrail'den geldi. Fakat sonra 1987'de bunlar ilk kez intifadayı düzenlediler ve olabildiğini gördüler, yani FKÖ'ye karşı değil, İsrail'e karşı olabildiğini gördüler. Çünkü burada bir İslami ideolojiyi, bir İslam'dan kaynaklanan ideolojiyi... Ben bunu söylerken bütün bu Ortadoğu örgütlerinin de Müslüman, işte din için, cihat için falan yaptıklarını söylemek istemiyorum, aslında onların İslam'dan aldıkları üç şeydir. Bir tanesi; Dar-ül Harp, Dar-ül İslam ayrımıdır, "Dar-ül Harbi Dar-ül İslam yapacağım" der. İkincisi, "Bunun için cihat uygulayacağım" der. Üçüncüsü de yerine göre, her guruba göre farklıdır o; kimisi mürşitlik, kimisi hilafet, kimisi riyaset, böyle bir örgütlenmeyi benimsemiştir, bunu almıştır İslam'dan. Bunun dışında bu örgütlenmelerin İslam'la hiç alakası yoktur.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- İslam dininde papalık gibi bir otorite yok, yani "Size emrediyorum, gidin İslam adına savaşın" ya da "İslam adına terör yapın" diye öyle bir otorite yok. Bunlar durumdan vazife çıkartıyor kendiliğinden ve İslam'ı kendiliğinden kullanıyor.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Her örgüt kamuda taraftar bulma amacı taşır, yoksa yaşayamaz. Dolayısıyla, insanların en zayıf noktası nedir; inanç. Dolayısıyla inanç üzerinden gittiğiniz zaman pek çok insanı etkileme ve en azından size sempati duymasını sağlama şansı elde edersiniz.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Destek amaçlı daha çok, evet.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Öyledir, yoksa tabii ki hiçbir din, bütün dinler, sadece İslam değil, bütün dinler barışı savunur, ama bütün çatışmaların, savaşların da kökeninde hele hele bu son yüzyıla gelinceye kadar da hepsi din adına yapılmış savaşlardır.

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Ben şunu demeye çalışıyorum: Benim derdim, yani bunların İslam'dan kaynaklanmadığını söylemek değil. Tabii İslam'ın birtakım ilkelerini, birtakım örgütlenme ilkelerini kullanıyorlar, onun için söyledim cihadı; birtakım ilkesi dediğim, cihat, kendisinden olmayana karşı bir savaş ilan etmek. Bunun, hocamın aksine mesela hilafet kurumunu kullanmak, yani kendilerinin dinle alakası olmamasına rağmen halife diye ortaya çıkmaları ya da reis diye ortaya çıkmaları falan, yani bu dinle ilgili birtakım kaynakları ve söylemleri kullanıyorlar. Benim derdim o değil, benim derdim şu: Her türlü örgütlenme, bizim buradan baktığımız kadar basit değil. Yani, HAMAS dediğimizde karşımızda, eylemleri belirli, daima terörist

alandaki kalmış ya da Irgun, Stern dediğimizde de veya da Hizbullah dediğimizde; mesela Hizbullah evet uzun yıllar terör faaliyeti yapmış, ama aynı zamanda Lübnan'da olsun, mültecilerin yerleşimlerinde olsun, işte yemek sağlamış, sosyal hizmetler sağlamış, insanlara hizmet götürmüş onlar tarafından. Tabii yine zafiyetleri, insanların güç koşullarını kullanmak, yani bu insanların yokluklarını, yoksulluklarını kullanmak demek Hizbullah için. Bunları ayırmak lazım, ben onu söylemeye çalışıyorum.

Haydar Hocanın dediği gibi, bir süre sonra siyasallaşan, terör eylemlerinden vazgeçen, terör eylemlerini bırakmış olan hareketler de siyasal amaç da gütseler siyasi parti haline dönüyorlar. O zaman ayırmak gerekiyor. Dolayısıyla, benim tanım üzerinde uzlaşalım diye bir derdim yok, tanım yapalım diye de bir derdim yok zaten. Tanımlama sıkıntısı uygulanacak politikalarından aslında gelen bir şey. Politikaları eğer biz, terörü nasıl ortadan kaldırırız diye düşüneceksek...

Bakın, terörle ya da teröristle mücadele etmekten bahsetmiyorum, terörizmle mücadele etmekten bahsediyorum. Terörizmle nasıl mücadele ederiz dersek, terörizmi doğuran koşullarla uğraşmak zorundayız. O zaman başka şeylerle; sosyolojisiyle, siyasetiyle, ideolojisiyle, yapısıyla, kişileriyle, insanlar neden buna katılıyorlar, neden katılmıyorlar?

Şunu mesela sorgulayamıyor muyuz? Türkiye'de sayısı Türkiye nüfusunun yüzde 12'sine ulaşan bir Kürt nüfus var, Kürt kökenli vatandaşlarımız var. Kendilerini Türkiye yurttaşı kabul eden, Atatürk'ün 1930 tanımında yaptığı gibi Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığıyla, anayasal vatandaşlıkla zaten buraya bağlı olan -anayasalarımızda bizim 1924'den beri gösterilen bir şeydir o- vatandaşlarımız var. Neden bunların çok büyük bir kısmı katılmıyor da, çok azınlık bir kısmı katılıyor ya da bu soru şuradan aklıma geliyor benim: Mesela ETA, İspanyol ETA. Bir zamanlar bize de örnek olur falan filan, Bask dediler, ETA dediler terörle mücadele konusunda. Mesela, Bask'a niye Basklılar katılıyor, ETA'ya niye Basklılar katılıyor da mesela İspanya'da Katalanlar, onlar da kendilerini İspanyol değil, Katalan olarak görüyorlar, niye Katalanların terör örgütü yok mesela? Örneğin, bizde Güneydoğu Anadolu'da niye böyle sıkıntılar var da, Doğu Anadolu'da bu kadar değil? Yani aynı bölgeden bahsediyorsak eğer.

Terörün, yani terörizmle mücadele etmek bu farklılıkları ortaya koymakla ortaya çıkıyor. Yani biz bunları tek bütün, homojen birer gurup olarak görürsek, Batı'nın yaptığı yanlışa düşeriz, Batılı analistlerin yanlışına düşeriz. Onlar ne diyorlar? *"Türkiye'de büyük bir Kürk nüfus var, bunlar isyan halinde, Türk politikalarına karşı isyan halinde, Türkiye'de bir iç savaş sürüyor, sivil*

savaş sürüyor” diyorlar. Dolayısıyla bu işte o örgütlenmeyle sempati topluyor hem Avrupa’da, destek de getiriyor, hem de ülke içinde destek getiriyor, siyasallaşmasına, uluslararasılaşmasına katkıda bulunuyor. Farklılıkları ortaya koymak gerekir diye düşünüyorum.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Bugün uluslararası ilişkiler, siyaset bilimi, uluslararası hukuk terminolojisi, genelde Anglosakson grubunun yaklaşımı ya da düşüncesi payende şekilleniyor. Bizler, bütün dünya onu tartışıyor. Bu terörün tanımı de, diğer birçok uluslararası hukukta da, hepsi de Anglosakson grubunun yaptığı şeyler. Fakat onların açısından baktığımız zaman sıkıntıya düşüyoruz. Onun için de tanımda anlaşamıyoruz. Oysaki her ülkenin kendisine özgü bir terör tanımı vardır.

METİN KAYAHAN- Hocam, anlaşamıyoruz değil de, ben şunu çıkardım bundan: Ortak tanım yapmak işimize gelmiyor.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Onu kastediyorum, anlaşamıyoruz. Kimin açısından, yani neden baktığımızı bağlı. Biz Amerikan açısından baktığımız için halk olarak. Hizbullah’ı, HAMAS’ı terör olarak, örgüt olarak tanım etme eğilimindeyiz, ama mesela bizim hükümetimiz HAMAS’a böyle bakmıyor, yaklaşmıyor, ama Türkiye’de birçok kesimin HAMAS’a terör örgütü olarak baktığını biliyoruz. Oysaki HAMAS gerçekten halkın oyuyla seçilmiş bir gurup. Dünyanın neresinde halkın oyuyla seçilmiş bir guruba siz terör örgütü dersiniz; diyemezsiniz. Buna ne ahlak, ne hukuk, ne siyaset, hiçbir şey buna terör örgütü diyemez, normal şartlar altında.

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Bakın, 1987’de kuruldu Şeyh Ahmet Yasin tarafından. Ahmet Yasin birkaç defa yakalandı İsrail kuvvetleri tarafından. Önce silahlar bulundu, bombalar bulundu evinde, ondan sonra baktılar onun değil, o bir şeyh, bir dini lider biçiminde görev yapıyor, iki ay sonra çıkardılar, ondan sonra tekrar örgütlüyor diye içeriye aldılar, bütün bu süreçte intifadalar oldu falan... 1998 yılında HAMAS siyasallaşmaya başladı. Ahmet Yasin sonra biliyorsunuz “liquidate” edildi, ortadan kaldırıldı. Ortadan kaldırılınca liderlik 12-13 kişilik bir guruba geçti, kolektif liderlik haline geldi, çünkü yerinde olacak kimse yoktu. Kolektif liderlik, ama bunların hepsi de Filistin’de değildi; Nablus’ta, Kudüs’te...

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Fakat bu çaresizlikten değil de, bir dönüşümden oldu zannediyorum.

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Şunu söyleyeceğim: Suriye’de, Lübnan’da, Libya’da, Mısır’da, hatta Avrupa’da böyle bir liderlik, kolektif liderlik ortaya

çıktı. Fakat çok eskiden beri gelen, bizim de mesela Karbonari Örgütü diye bildiğimiz, hem barış zamanında hareket edebilecek, barış zamanında derken devletle barış içinde siyasi faaliyet gösterebilecek bir kanat oluşurken, bir yandan terörist kanat devam etti. HAMAS'ın bu tür eylemlerini sürdüren o Kassam Birlikleri mesela, hâlâ HAMAS'a organik bağları var, ama Kassam Birliklerinden başkası da terörist faaliyet yapmıyor. Ayrıştırılalım, ayrıştırılalım derken ben bunu kastediyorum.

HAMAS tabii ki en başta kurulduğunda bizim kulağımızda kalan -maalesef insanımız da çok okumaz- o, yani HAMAS dediğimizde 1987'de kurulduğu biçimde terörist bir örgütlenme var. HAMAS değişiyor, dönüşüyor, siyasallaşıyor, bilmem ne oluyor. Evet, yani en başta birtakım şeyler yapılabilirdi. Bunun bu hale gelmesi İsrail tarafından, Amerika tarafından ya da Filistinliler tarafından engellenebilirdi, ama artık ayrıştırmak gerektiğini düşünüyorum. Ben HAMAS gibi hareketlerin terör örgütü olmaktan ziyade toplumsal bir çıkış, toplumsal bir hareket olduğuna inanıyorum, çünkü biz genelde HAMAS gibi örgütlere Amerikan ve İsrail açısından baktığımız için bunları terör örgütü olarak görüyoruz, ama bu doğru bir tarif değil. Bunun en iyi örneği, geçenlerde Irak'taki Şii lideri Sadr'la ilgili. Sadr'a daha önce Amerikalılar tarafından terör örgütü muamelesi yapılıyordu. Oysaki 15 gün önce müttefiki Türkiye'nin de bunu isteyerek Ankara'ya ve İstanbul'a çağırıldı ve 30 yaşındaki Sadr, Cumhurbaşkanı, Başbakan tarafından kabul edildi ki, Sadr'ın biliyorsunuz Irak'ta küçük de olsa bir ordusu var ve bir de halk kitlesi var. Siz buna önceden terör örgütü diyorsunuz peşinden de komşu bir ülkeye geliyor ve Cumhurbaşkanı karşılıyor. Dolayısıyla, bunlar zaman içinde değişebilir ya da kimin baktığını, neden baktığınıza bağlı olarak çok değiştiğini görüyoruz.

Bunun başka bir bariz örneği Lübnan'la ilgili. Lübnan'daki Hizbullah; herkesin malumudur, İran'ın desteğiyle ayakta kalan bir örgütlenmedir ve buna uzun yıllar Türkiye'de de, bütün aşağı yukarı birçok ülkede de terör örgütü muamelesi yapıldı. Oysaki Hizbullah, yani Lübnan'daki Hizbullah'ın orada belli bir halk kitlesi var, büyük bir desteği var. Kendisinin elektrik dağıtım merkezi var, kendisinin kurduğu, yani devletin içinde kendisine özgü bir yapılanma var, yani postanesi var vesaire gibi, kendi memuru var, yani devlet memuru var, bu toplumsal bir hareket. Niçin toplumsal bir hareket? Çünkü bu toplumsal hareketin aslında dayanağı Lübnan'da Şii'lere karşı yapılan haksızlığın bir sonucu. 1960'lı yıllarda Lübnan'da yazılı olmayan bir Anayasası var; *"Cumhurbaşkanı Hıristiyan olacak, Başbakan Sünni olacak, Meclis Başkanı Şii olacak."* Bu daha önce nüfus oranına göre yapılmış. Oysaki Hıristiyan nüfusu neredeyse yok olmuş Lübnan'da, taşınmışlar, başka yere göç etmişler. Şii halk daha fazla üreyerek, çoğalarak ülkenin birinci halkı

haline gelmiş, yani Şiiler Lübnan'da çoğunlukta, fakat üçüncü derecede yönetimde söz sahibi. Bunu da değiştiremiyorlar, çünkü bir taraftan Amerika, bir taraftan Batı ülkeleri, bir taraftan Arap ülkeleri buna engel oluyor. Engel olunca, Şiiler kendi içinde toplumsal bir hareket yapıyor. Onlara göre çok meşru bir hareket, ama dıştan baktığınız zaman, buna Arap ülkeleri de dâhil, ona terör hareketi deniliyor. Onun için buna çok dikkat etmek lazım. Bu bir.

İkincisi, aslında İslam, bizim bulunduğumuz bölgede, Ortadoğu'da, bunu genelleştirsek, belki İslam ülkelerinin tabii tamamında değil, ama kısmen bazı İslam ülkelerinde de İslam adı muhalefetin dayanak ve bir yöntemi haline geldi. Örneğin Mısır'daki Müslüman Kardeşler Örgütü, daha çok Mısır'da olan. Mısır, buna önceleri bir terörist muamelesi yaptı, fakat gördü ki Müslüman Kardeşler Mısır genelinde büyük bir kitle desteğine sahip. Şimdi öyle olunca, artık bundan vazgeçtiler, Batılı ülkeler de böyle. Mısır'da bütün engellemelere rağmen orada başlı başına bir siyasi örgüt haline dönüştü. Özellikle Arap ülkelerindeki dikta rejimlere karşı halkı motive etmek için, halkı bir araya getirebilmek için, rejime karşı tutanabilmek için İslam'ı kullanıyorlar. İslam'ı kullanınca da batı ülkelerinin en çok korktuğu şey İslam fanatizmi, bundan çok korkuyorlar. Çünkü bir insan eğer "Ölünce öbür dünyada cennete gideceğim, daha iyi bir hayat şartına kavuşacağım" diye buna gerçekten inanıyorsa ölümden korkmuyor. Artık insanlar herhalde ölümden korkmayan birinden korkması gerekir. Dolayısıyla, İslam kaynaklı, daha doğrusu İslam'ı kendisine dayanak yapan bütün örgütlenmelere aslında Batı baktığı zaman, buna terör hareket diyor. Buna Batı doğrudan terör hareketi diyor ve kestiriyor.

Biz de biraz önce, başta girişte yapmış olduğum tarife dönecek olursak, yani bizim kullandığımız terminoloji aslında Anglosakson gurubunun, bir başka ifadeyle emperyalist ülkelerin bize dayattığı terminolojidir. Biz o çerçevede bunu tartışıyoruz. Ama biz kendi bölgemizden, kendi gerçeğimizle hareket ettiğimiz takdirde bizim, HAMAS gibi, Hizbullah gibi, Taliban gibi örgütlenmeler, yani halk desteği olan örgütlere bir terör hareketi muamelesi yapmamız doğru bir şey değil, ona inanıyorum.

METİN KAYAHAN- Hocam, siz terörle mücadelede Mükemmeliyet Merkezi'nin başında da bulundunuz. Gelen SMS'lerden bir şeyi ortaya koymak istiyorum: Genelde hep aynı. *"İstihbarat içinde görüş ayrılığı var, istihbarat birbirine güvenmiyor Türkiye'de"* demiş İzmir'den bir izleyicimiz. Nereden olduğunu söylememiş, Ferdi G. diye bir izleyicimiz *"Başımızdakilerin alt, üst, yan, çapraz komisyon ve müsteşarlık kurmalarından bıktık. Bu koltuklar teröri örgütü PKK'da var mı ki de başarılı oluyorlar?" "Başarısız demeyin sakın"* diye

de altını çizmiş. *“Tarihi fırsat demecini almak bile aslında başarıdır”* diyor. Siz bu merkezin başında oldunuz. Birazcık ben bize dönmek istiyorum bu konuda. Gerçekten de onları kuruyoruz, çapraz komisyonlar tarihi boyutunda da bilmiyorum, yani diğer ülkeler terörle mücadelede bunu yapmışlar mı, ne eksik?

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Aslında terörle mücadelede, yani Merkez ile ilgili; tam olarak ulusal bir merkez değil orası, NATO'ya akredite olan bir merkez, daha çok uluslararası terörizmle uğraşan, tabii ki Türkiye'deki terörizmle de uğraşan bir örgüt, ama daha çok NATO çerçevesinde çalışan bir örgütlenme. Dolayısıyla, doğrudan bizim PKK falan, onunla uğraşan bir örgütlenme değil, onu belirtmek lazım.

Şunu artık bizim kabul etmemiz lazım: PKK kendi gücünden ziyade, güç alıyor çeşitli ülkelerden, tabii maalesef ülkemizdeki Kürk kökenli vatandaşların bir kısmından bunu alıyor, bunu aldığını biliyoruz. Dolayısıyla, PKK kendi gücünü kullanmıyor. Dışarıdan güç alıyor, içeriden alıyor, yani çok güç veren var, çok istekli var. Dolayısıyla, siz bu kadar güç alan dışarıdan bir örgütü; sadece Türkiye değil, Amerika Birleşik Devletleri'ni düşününüz, gitti Afganistan'a, dünyanın süper gücü, yani dünyada ne kadar önemli teknoloji varsa hepsine sahip, ama bir avuç Taliban'ı yok edemedi, edemiyor.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Edemez de.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Bizden bu beklenmemeli.

METİN KAYAHAN- Niye edemez Hocam?

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Çünkü etmek istemez de ondan.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Etmek istese bile, ben edeceği kanaatte değilim. Afganistan dağları da, Türk dağları da insanları saklayabilir, yani teknolojiden saklayabilir ve de bu saklanıyor da, yani bunu yok etmek mümkün değildir. Fakat ikna etmek mümkündür. Daha öncekilere baktığınız zaman, ikna yoluyla olmuş, küçük bir guruplaşma olabilir, mesela Kızıl Tugaylar vesaire gibi, çünkü onların tabandan gelen bir desteği yok. Ama bu tür etnik kökenli terör örgütlerinin bir desteği var, ne yaparsanız yapın içten ve dıştan desteği var. Dolayısıyla bunu sadece silahlı kuvvetlerle çözmek mümkün değildir.

Çok sıklıkla konuşuyoruz aramızda, ama tabii bunu konuşanların çoğu kötü niyetli olduğu için bir Türkiye ile hesaplaşma, Türk Devletiyle hesaplaşmaya

getiriyor. Ama aslında bunun başka türlü siyasi ve sosyolojik bir çözümü var. Günümüzde gelinen nokta, aslında bazıları buna bir fırsat ya da bazıları "Fırsat kaçmasın" gibi şeyler söylüyor. Özellikle basında bunu çok görüyoruz. Basın, yani gazeteciler falan çok üzerinde duruyorlar, ama bunların niyeti aslında terörü çözmekten ziyade, Türk Devletinden ve Türk milletinden birtakım şeyler kopartmak ve köşeye sıkıştırmak.

PKK'nın örgütlenmesi, bu bizim sözünü ettiğimiz, yani genel anlamdaki terör örgütlerinden biraz farklı bir örgütlenme. Çünkü bunun kökü, yani PKK'nın değil, ama Ortadoğu'daki Kürt hareketinin kökü 19. Yüzyıla kadar gider, yani bu yeni bir hadise değil. Bazıları diyor ki "Bu, 1980'den sonra başladı."

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Aynılıkçı, milliyetçi bir hareket.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Yani, 19. Yüzyıldan beri bir Kürt hareketi var. Bizde de var, İran'da da var, Irak'ta da var.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Var da Hocam, milli kimlik odak alınarak yapılan ilk harekettir. Diğerleri daha çok aşiret ve din üzerinden yapılan isyanlardır. Ama böyle Kürt milli kimliğiyle dört başı mamur bir şekilde ortaya çıkmış olan ilk eylemdir. 1925'te Nusaybin isyanı, Hakkari isyanı, bunların hepsinin kökeninde aşiret, din vardır. Son İğdır, Ağrı isyanında galiba birazcık Kürt kimliği katılmıştır. Daha öncekiler, PKK'nın hedeflediği gibi ulusal kimlik yoktur.

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Şunu belirtmek lazım: Kimlik, kimlik dediğimiz siyaset 1990'lardan sonra ortaya çıkmıştır. Yani, 1990'lı yıllara geldiğimizde, Batı Avrupa felsefesinde kimlik, aidiyet falan tartışmaları yapıldığı için pek çok hareket, pek çok gurup, pek çok organizasyon bu söylemi benimsedi. Onun için kimlikle gözüküyor. Yoksa mesela, bir Şeyh Sait İsyanı sırasında da evet, şeriat elden gidiyor diye ayaklanıyorlardı, ama bunlar bir yandan da Kürtçülük de yapıyorlardı. 1961 Irak Anayasası, Abdülkerim Kasım'dı o zaman darbeyi yapan, Kürtlere özerklik hakları tanıyordu, fakat bunu vermek istemedi. Kalktılar 1961'den 1975'e kadar ayaklandılar, hem de özerklik, bağımsızlık talepleriyle. Dolayısıyla bizdeki ilk hareket değil, bizdeki bir hareketin devamı. Hoca da zaten Ortadoğu'da Kürt hareketinin bir yansıması diye belirtti. Buna katılıyorum, doğrudur.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Bir de Şeyh Sait de Kürtleri toparlayabilmek için İslam'ı kullandı. Bu dönem de öyle, İslam çok iyi bir şey, yani önemli bir neden.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Hocam, benim demek istediğim nokta; “Ulusal bir Kürdistan kuracağım” diye değil, İslam’a, yani şeriatla yönelik, şeriat unsurunu öne çıkararak...

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Zaten Osmanlı İmparatorluğu döneminde özellikle sultanın olduğu, halifenin olduğu bir ülkede daha nasıl İslamcılık yapacaksınız ya da nasıl bir İslam devleti kuracaksınız. Bu işin bahanesiydi ve Kürt kökenli Müslümanları kendi etrafında toparlayabilmek için o da İslam’ı kullanmıştı, bugün olduğu gibi. Fakat Kürt hareketi başından beri var. Aslında başından beri var, ama hep başarısız olmuş, ben bunu birçok yerde söyledim. Bu bölgeye baktığınız zaman, yani Ortadoğu’ya baktığınız zaman 20 milyon Kürt kökenli insan var bu bölgede; İran’da, Türkiye’de, Irak’ta, Suriye’de. 20 milyon ahalisi olup da devleti olmayan tek millet Kürtlerdir. Niçin yok?

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Kendi aralarında bir birlik, bir bütünlük, bir şey yok.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Olmadığı gibi de Kürt halklarının çoğunluğunun böyle bir ihtiyacı yok ya da böyle bir ihtiyaç hissetmiyor, çünkü buldukları bölgelerde, yani ülkelerde rahatlar, büyük bir kısmı rahatlar. Fakat bir kısım insanlar, Kürt liderleri, kendilerine biraz da kişisel çıkar elde edebilmek için Kürtçülüğü kullanmışlardır. Bugün gerek Türkiye’de, gerek İran’da, Irak’ta baktığınız zaman bütün bu insanlara, halkın büyük bir çoğunluğunun desteğini alan insanlar değillerdir. Şöyle ya da bu sebepten, ama çoğunluğunun desteğini alamıyor. Niçin alamıyor? Çünkü Kürt halkının isteklerine ya da ihtiyaçlarına cevap verecek durumları yok.

Bir de bunun dışında, genelde bu tür hareketleri yapanlar ya feodal ya da ideolojik. PKK’nın da Marksist-Leninist bir ideolojisi vardı, Kürt halkı buna uymuyordu. Mesela, Irak’ın kuzeyinde ya da İran’da daha önce kuruluşuna baktığınız zaman, feodal ailelerin yaptığı işler, çünkü feodal aile tipi. Barzani gibi, Talabani gibi liderlere baktığınız zaman kendileri aslında bir Kürtçülük hareketinden ziyade kendi kabilesinin hareketi gibi ortaya çıktı, yani bir aile hareketi. Bir aile hareketi olarak ortaya çıkarsanız, o zaman millet hareketi olamaz, mümkün değil. Feodal yapıyı bozamadılar. Türkiye’de bunu bozmaya çalışıyorlar, fakat Türkiye’de Marksist-Leninist bir yaklaşımla işe başladılar, daha sonra işi Kürt milliyetçiliğine bozdular. Tabii Kürt milletçiliğine bozunca, bu sefer karşılına başka bir şey ortaya çıktı; Türkiye’de de, İran’da da aynı şekilde oldu. İran’da da Türkiye’de olduğu gibi orada daha modern bir ayaklanma sistemi getirildi Amerikalıların desteğiyle. Fakat orada bu sefer yine Türkiye’de olduğu gibi Kürt kökenli İran vatandaşları da bu hareketin emperyalist bir yaklaşım olduğunu, arkasında Amerikalıların olduğunu,

Amerikalıların Müslüman Kürtlere dostça yaklaşmadığını, özellikle bunların arasında İsrail'in de bulunduğu gibi bilinen durumlar tabii ki Kürt hareketini bir halk hareketine dönüştüremiyor.

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Bir de bu kompleksite içinde, yani bu karmaşa içinde bir şeyi daha ayırmak lazımdır. Hani biz Kürt hareketi, Türkiye'deki Kürtler, Ortadoğu'daki Kürtler falan filan derken, yani bir Kürt kökenli Türk vatandaşı, Kürt kökenli Irak vatandaşı, Kürt kökenli Suriye, İran, Rus vatandaşı insanlardan onların oluşturduğu terör örgütlerini de ayırmak gerekiyor. Birincisi bu, hakikaten bir bütün olarak sanki bütün nüfus, Ortadoğu'daki Arap nüfus dediğimizde bütün Arapların özelliklerini yansıtan, dinsel, etnik, dilsel özelliklerini yansıtan böyle bir Arap toplumu yok, böyle bir Kürt toplumu da yok. Onların kurumsal yapısı, onların siyasi yapısı da farklıdır. Oradan çıkan, Türkiye'deki ya da Ortadoğu'daki Türkler deyip 1970'lerdeki Marksist-Leninist örgütlere Türklerin örgütleri demek, o da farklı bir şey olur. Dolayısıyla ayırtırmak lazım, genelleştirmeyelim.

Bir ikinci düzeltme de, Ortadoğu'daki Kürt nüfus tarihte çok önemli, hakikaten çok gelişmiş, Cumhuriyetle kurulmuş, demokrasiyle idare edilen bir devletleri var, Türkiye var, Türkiye Cumhuriyeti var. Birlikte kurdukları bir ülke var 1923'te, Türklerle, Araplarla, Boşnaklarla, Lazlarla, ama Atatürk bunların hiçbirisini görmeden, farklılık olarak görmeden kurdukları bir cumhuriyet var, bir devletleri var, bir devlet kurmuşlar, hem de çok modern bir devlet kurmuşlar.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Sizinkine ilaveten özür dileyerek, Kürtler daha önce Amerikalılara şikâyetinde bulunduğunda, Türkiye'deki birtakım kendini lider zanneden insanlar şu cevabı almışlardır: *"Oturun oturduğunuz yerde. Suriye'de kimlikleri bile yoktur, İran'da en fazla halı dokuturlar, Irak'ta öldürülürler, ama Türkiye'de başbakan, milletvekili, bilmem ne olan tek yerdensiniz."* Yani, aslında objektif bakılırsa, Kürtlerin en rahat oldukları, yani buldukları ülkelerde, coğrafyalarda en fazla sahip oldukları haklar Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığından geliyor. Bu nedenle bizim kazancımız da odur ki, bugün PKK'nın ne kadar zorlarsanız zorlayın, yüzde 15'in üzerine çıkan bir tabanını bulamazsınız, esas gerçekten, hatta DTP de dâhil. Ben o yörede çalışmalar yaptım. Yani, deniliyor ki, *"Efendim, niye yüzde 50-60 alıyor?"* Alıyor, fakat o kişiler gerçekten DTP'li olduğu için DTP'ye oy vermiyorlar.

METİN KAYAHAN- Sayın seyirciler; Terör Özel Programının son bölümüne geldik. Abdülkadir Hocam ev sahibisiniz. Ev sahibiyim diye hiç konuşmadınız, ama şimdi sizden başlamak istiyorum. Çok kısa bir süremiz var, lütfen son sözleri alayım ve Terör Özel Programını burada noktalayacağız.

Buyurun Hocam.

Prof. Dr. ABDÜLKADİR VAROĞLU- Efendim, iki noktaya işaret edeceğim. Biraz önce Haydar Hoca ve Recep Hocanın yaptığı bir analiz var; bu HAMAS ve benzeri yapılanmanın gösterdiği dönüşümle ilgili. Ülkemize bunun benzetimini yapacak olursak, burada herhalde çok belirleyici nokta; terörizmi bir araç olarak koşulsuz bırakmanın dışında bir seçim söz konusu değil. Yani terörizmi koşulsuz bir şekilde bir araç olmaktan bırakmaksızın herhangi bir şekilde terör örgütüyle ilişkisinin varlığını sürdüren bir yapının çözüm olarak böyle bir dönüşümü öngörmesi ülkemiz bakımından söz konusu olmayacaktır. Bu tarihsel anlamda sizlerin yaptığı analiz açısından çok önemli diye değerlendiriyorum.

İkinci nokta; biraz önce bir sayın izleyenin işaret ettiği, terörle mücadele konusunda bu yeni müsteşarlığa sanıyorum bir vurgu var. Bu müsteşarlık meselesi tabii şu anda detaylarıyla ortaya konulmuş bir çalışma değil, ama Amerika'dan, yine biraz önce Haydar Hocanın dediği gibi Anglosakson birtakım ithallere devam ediyoruz. Bu "*Homeland Security*" yani *Anayurt Güvenliği* ve benzeri yapılanmalar malum 11 Eylül olaylarından sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde öngörüldü. Eğer bu, ülkemizde devamı niteliğinde bir yeni yapılanma açısından ele alınıyorsa, ben bir organizasyon tasarımcısı olarak bunun çok sağlıklı olmayacağını, yeni bir çözüm ve bir tür sihribazlık beklentisi gibi algılanması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü ülkemizin birikimleri, geçmişi, deneyimleri itibarıyla kamu yönetimi yapısı ve terörüyle başa çıkabilme bakımından elinde yapısal araçları vardır. Önemli olan bunların etkili hale getirilmesidir. Yeni müsteşarlıklar, biraz önce Sayın izleyenin ifade ettiği gibi farklı birtakım çözümler olarak çok fazla değerlendirilmemelidir diye düşünüyorum.

METİN KAYAHAN- Buyurun Hocam.

Doç. Dr. RECEP BOZTEMUR- Söylenecek çok şey var, süre az. İster küçük ister büyük terör örgütleri, amaçlarına silahla ulaşamayacaklarını bilmeliler. Yani, çok az eğer çok belirgin bir amaçla hareket ediyorsa, çok dar bir amaçla hareket ediyorsa örgüt, o zaman ancak bir amaca ulaşabilir. Bir örnek vereyim mesela: 1905-1910 yılı arasında Rusya'da bazı işçi örgütleri, işçi hakları için mücadele ettiler, 1910 yılında tanındı. Bu kadar, ama sınırları çok belirli, çok belirgin bir grup. O zaman işte makineleri yaktılar, hükümet binalarını bombaladılar, halka tedhiş yaptılar, bunlar zaten işçi örgütleriydi, terör örgütleri değildi.

İster küçük ister büyük hiçbir terör örgütü o amacına ulaşamıyor, bu belirgin. Ama zaten bunun, gerçekten onların amacı olup olmadığını da bilmiyorum. Onların amacı tarihte pek çok gördüğümüz gibi önce provokasyon yaratmak, provokasyondan sonra halkı ürkütmek, korkutmak, üstüne devletin otoriter, totaliter politikaların gelmesini sağlamak, bu geldikten sonra tekrar mücadeleye devam etmek, halkta bu sefer uyanış sağlamak, uyanıştan sonra kendilerine desteğin artmasını sağlamak, krize girince de dış müdahale diye geri dönmek. Mesela, en başlarda söylemiştim; 1890'dan 1914'e kadar Ermeni teröristlerinin, Hınçak'ın, Taşnaksütyun'un Türkiye'de uyguladıkları Osmanlı İmparatorluğu'nda budur; müdahaleye yol açmak üzere tedhiş hareketleri yapmak. Mesela Rusya'da 1918'de Alman elçisini öldürmüşlerdi, bunun da amacı Almanya ile 1918 yılında henüz genç Sovyetler Birliği arasını bozmak idi. Rosa Luxemburg'u, Karl Liebknecht'i öldürdüler, çünkü sosyal demokrasi orada geliyordu. Onu yapan da bir küçük örgüttü; sosyal demokrasi gelişmedi, bakın Hitler geldi. Gerçi terör örgütü kendisini iktidara getirmeye çalışıyordu, Hitler'i getirdi. Bütün bunları dikkate alarak, yani terör örgütlerinin yaptıkları eylemler, terör eylemlerinin istedikleri sonuca ulaşmadığını söylemek mümkün.

Çözüm nerede? Çözüm, o zaman onların stratejilerinin incelenmesinde, oluşumları, mesela niye provoke ediyorlar, gerçek amaçları ne? Gerçek amaç aslında gittikçe de muğlâklaşıyor, çünkü terör giderek uluslararasılaşıyor, değişime uğruyor. İçinde, hocaların belirttiği gibi, emperyalizm var, içinde benim vurgulamaya çalıştığım gibi sosyal, ekonomik koşullar var, içinde psikolojik sorunlar var, Baader-Meinhof evet, yani Kızıl Ordu Almanya'yı yedi sene salladı, fakat Baader uyuşturucu müptelasıydı, Meinhof ise çocukken geçirdiği bir hastalık nedeniyle beyinde zedelenme vardı. Psikolojik durumu var bu işin, iktisadi durumu var, toplumsal sorunları var, küresel, ülkesel problemleri var; terörizmle mücadele etmek için buralara bakmak gerekiyor.

Prof. Dr. HAYDAR ÇAKMAK- Uluslararası ilişkide bugün gelinen noktada dikkat ederseniz eğer NATO, Soğuk Savaş sonrası uluslararası barışın ve güvenliğin en önemli tehdit unsuru olarak uluslararası terörizmi görüyor. Dolayısıyla, uluslararası terörizm artık sadece yerel değil, uluslararası barış da bozuyor ya da o noktaya geldi. Onun için ulusların artık daha yakın işbirliğini beklemek doğru olacak kanaatindeyim, bunun da emarelerini görüyoruz.

İkincisi; yerel olan terör örgütleri eğer dış destek alamazsa yerelde kalarak zaten kendi kendisini yok ediyor, bunu birçok yerde gördük. Fakat kendi ülkemize gelecek olursak, bizim yaşadığımız terör olayları aslında hem tarihi olarak hem de günümüzdeki Türkiye ile hesaplaşmak isteyen birçok

emperyalist ülkenin, maalesef komşu ülkelerin de desteğiyle hiç beklenmedik bir noktaya geldi ve bizim son 20 yıldan bu tarafa da gündemimizde kaldı. Çözüm için ne yapmak lazım? Biraz önce başka bir vesileyle belirttim, yani bugün teklif edilen çözüm yollarını ben terör örgütünü sonlandırmaktan ziyade Türkiye'nin başını belaya sokmakla ilgili bir çözüm önerileri görüyorum.

Türkiye'de, Türkiye'nin bütünlüğünü, milli devlet olma özelliğini ortadan kaldıracak birtakım dayatmaların olduğunu görüyorum, yani terörü bahane ederek, PKK Terörünü bahane ederek Türkiye ile hesaplaşmak isteyen birçok ülkenin ve Türkiye'nin içindeki birçok gurubun buradan hareketle Türkiye ile hesaplaşmak istediğini görüyorum ki, bu yanlış bir yaklaşım ve yanlış bir gidiş. Çünkü terör örgütüne siz eğer terör örgütü muamelesi yapmaz da başka bir muamele yaparsanız alacağınız sonuç başka bir şey olur. Onun için PKK bir terör örgütüdür ve PKK'ya bir terör örgütü muamelesi yapmak lazım. "Kürt Sorunu" diye bir sorun çıkardılar, aslında Kürt sorunu diye bir sorun yok. Kürtlerin bir kısmının sorunu var. Eğer siz doğrudan Kürt sorunu dersiniz genellemiştir olursunuz ve bütün Kürt vatandaşları, yani devlete, millete bağlı bütün Kürt vatandaşlarını içine almış olursunuz ki, o da iyi bir yaklaşım değil, onlara bir haksızlık olur.

Dolayısıyla, belki şu denilebilir: Kısmi bir Kürt Sorunu ve PKK'nın Terör Sorunu olarak yaklaşmak lazım.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Yaşanan herhangi bir olayda bir sürü faktör katkıda bulunur. Terör aslında birazcık da bir organizmada zuhur eden hastalık gibi bir şeydir. Sizin vücudunuzun hangi organı ya da hangi bölgesi zayıfalsa aldığınız mikrop orada daha çok tahribat yaratır. Örneğin, bugün gidin Almanya'ya deyin ki, *"Ey Bavyalılar siz ayrı bir ırksınız, ayrı bir milletsiniz, sizin Almanya'dan kopmanız lazım."* Herkes döner size güler, yani dinlemez bile böyle bir şeyi. Bizde niye bunlar oluyor? Bunların tabii çeşitli nedenleri var, hocalarım bahsettiler. Uluslararası faktörler var, bir. İkincisi; yerel faktörler var. Örneğin, çok kısa olduğu için, uzatmayayım; Şırnak'ta ortalama ömür 59, Bursa'da 75. Anlatabiliyor muyum? Mardin'de 75.000 kişiye bir dış doktoru düşerken, Türkiye ortalaması 14.500. Bunları uzatabiliriz.

Artı, Türkiye bugün, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu (TİSK) verilerine göre 52 ülke içerisinde işsizlikte üçüncü sırada. Yani uygun toprak söz konusu olduğu sürece en cılız tohum kendi normal gelişme kapasitesinin dört katı gelişme gösterir, eğer yeteri kadar güneş varsa, sulanıyorsa, toprak da uygunsa gelişir. Bizdeki de böyle bir şey, birazcık uygun zemin ve zaman

durumu. Peki, yok edilemez mi? Ben kısa vadede çok iyimser değilim, yani terör sadece Türkiye'nin problemi değil, dünyanın problemi; yok edilemez, çünkü artık terör bir nevi bir sektör, pek çok insan bundan ekmek yiyor.

Afganistan'da terörün, Taliban'ın bitirilememesinin tek nedenini ben size söyleyeyim: 35 yıldır hiçbir Afganlı tarım yaparak, hayvancılık yaparak geçimini sağlayamıyor, insanlar, özellikle yeni kuşaklar çiftçilik yapmayı unuttular. Sadece kurşun sıkarak ailelerini geçindiriyorlar. Artık terör ve silah bir ekmek kapısı olmaya başladı. Artı, PKK'ya baktığınız zaman uyuşturucudan inanılmaz paralar kazanılıyor, insan kaçakçılığında inanılmaz paralar kazanılıyor, dolayısıyla bu bir sektör oldu. Artı, bunlar tüketici, hiçbir terör örgütünün kimyasal patlayıcı üretme laboratuvarları yoktur, bunlar belirli ülkelerde üretilir, bunlar ise gelişmiş ülkeler. Adlarını saymama gerek yok, hangileri olduğunu bilirsiniz.

Terör örgütlerinin kullandığı silahlar kendi fabrikalarında üretilen silahlar değildir, hep bu üretici ülkelerin sağladıkları silahlardır. Kayıtlar ortaya çıktı, 1980 öncesi Türkiye'de sağ guruplarla sol guruplara aynı kaynaklardan silahlar satıldığını tespit ettik. Dolayısıyla, bunun bir tek çıkış yolu vardır; bu sorunun gerçekten bir insanlık problemi, insanlık suçu olduğunun kabul edilmesi. Ben pek çok üst düzey organlarda, toplantılarda müttefiklerimizden olan ülkelerin temsilcilerine şu soruyu yönelttim: Biz Soğuk Savaş'ın en sert olduğu dönemlerde Sovyetlere karşı Batı'nın ileri karakolluğunu yaptık. NATO'nun her türlü gereklerini yaptık. Hep sizler birer ordunuzla ya da bir kısım askerlerinizle üye oldunuz, biz bütün ordumuzla NATO'nun emrine girdik. Sizin güvenliğiniz için her şeyi yaptık falan. Türkiye'deki bir işadaminin, en ünlü işadaminin ofisinde iki meslektaşıyla ya da iş arkadaşıyla beraber öldürülmesinden aranan bir şahıs müttefikimiz olan bir NATO Üyesi ülkenin 32 istihbarat elemanının gözetlediği bir binada toz oldu. Anlatabiliyor muyum? Yani o problem, NATO üyesiyiz ve dayanışmamız var, müttefikiz.

NATO'nun da temel esprisi şudur: Üye ülkelerden birine yapılan saldırı bütün ülkelere yapılmış kabul edilir. Teorik olarak böyledir. Şimdi düşünün, sizin müttefikiniz olan bir ülkede 32 tane istihbarat elemanının gözetlediği bir tane terörist buhar oluyor. İşte bu anlayışlar değiştirilmediği sürece hocam, hak da verin, kimlik de verin, bilmem ne de yapın o gider yarın başkası gelir, öbürü gider başka gelir. Bu bir uluslararası insanlık suçudur, bunun böyle kabul edilmesi lazım ve hiçbir şekilde hiçbir ülke tarafından desteklenmemesi lazım. Ne maddi, ne manevi, ne kültürel, ne sığınma, ne iltica, ne şu, ne bu. Teşekkür ederim.

METİN KAYAHAN- Yani, sizin söylediğiniz noktaya geliyoruz yine hocam. Devletlerin enstrümanı olmaktan çıkmadığı takdirde gördüğüm kadarıyla ancak terörün bir bölümüyle mücadele edilebilir. O mücadele tamamlandıktan sonra bir başka terörle tabii ki karşılaşmak mümkün. Herkesin canı yandığı anda, yani uluslararası boyutta herkesin canı yandığı anda teröristimiz de, terörizmimiz de zaten o noktada ortak oluyor.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- 1960'lı, 1970'li yıllarda sağ-sol vardı. O gitti, yani o etkisini kaybetti Ermeni Terörü geldi, onun bittiği yıl zaman diliminde bu sefer PKK başladı, yarın PKK bitse başka bir şey olur.

METİN KAYAHAN- Neyse bu kadar da umutsuz olmayalım. Tabii ki terörle mücadelede sonuna kadar hem askeri hem de sosyal ve kültürel anlamda mücadele etmek gerekiyor, çünkü askerler ya da sadece askerler demeyeyim tabii ki, emniyet güçleri belli bir noktaya getirdikten sonra "*Hadi kardeşim sen de bir şeyler yap*" diye siyasi otoriteye görev düşüyor, vatandaşa görev düşüyor, biz de zaten bu Terör Özel Programında nereye kadar getirebiliriz, ne yapabiliriz... Yine bir şey söyleyeceksiniz, buyurun.

Prof. Dr. ALİ ÇAĞLAR- Çok özür dilerim. Yani, benim söylemek istediğim, evrensel bir insanlık suçu olarak algılanmadığı sürece bu beladan kurtulmak maalesef çok zor olacak.

METİN KAYAHAN- Peki Hocam, hepinize çok teşekkür ederim. Pazar günü geldiniz, bizi bilgilendirdiniz.

Sayın seyirciler; Terör Özel Programımız burada sona erdi. Hepsinize iyi bir Pazar günü diliyorum. Hoşça kalınız.